

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**MİMARLIKTA KATILIMCI TASARIM YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ VE
KÜÇÜKÇEKMECE ÖRNEĞİNDE İRDELEME**

HALİSE BETÜL BULUT

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ TASARIM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. ÇİĞDEM POLATOĞLU**

İSTANBUL, 2016

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIKTA KATILIMCI TASARIM YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ VE
KÜÇÜKÇEKMECE ÖRNEĞİNDE İRDELEME

Halise Betül BULUT tarafından hazırlanan tez çalışması 15.04.2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof.Dr. Ayfer AYTUĞ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Emel BİRER
Kültür Üniversitesi

ÖNSÖZ

Öncelikle adını burada en üstte ve en önde görmekten çok mutlu olacak olan ve ona verebileceğim bu küçük mutluluğu sonuna kadar hakeden annem Rükeyya BULUT'a, her zaman yanımda olduğu için çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimimde aldığım keyifli derslerden biri, tezimin konusunu hevesle belirlememde bana çok yardımcı oldu. Bu dersin sahibi olan, aynı hevesle tez danışmanım olmasını rica ettiğimde beni kırmayan ve tez hazırlama süreci boyunca gülyüzle bana yol gösteren Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU'na en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Mimarlık öğrenimim boyunca her an sessiz desteklerini yanımda hissettiğim kardeşlerim Fatma Rabia BULUT, Hatice Şeyma BULUT ve babam Ömer BULUT'a ne zaman ihtiyacım olsa yanımda oldukları için çok teşekkür ediyorum.

Son olarak, aramızda uzun mesafeler olsa da beni hiç yalnız bırakmayan, farklı bölümlerden olsalar da elinden gelen yardımı esirgemeyen ve her zaman moral bulmamı sağlayan "uzakta ama yanımda olan" arkadaşlarıma, yanıbaşımnda hissettirdikleri için çok teşekkür ediyorum.

Nisan, 2016

Halise Betül BULUT

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ.....	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	x
ÖZET	xi
ABSTRACT.....	xii
BÖLÜM 1	
GİRİŞ.....	1
1.1 Literatür Özeti	1
1.2 Tezin Amacı	2
1.3 Hipotez.....	2
BÖLÜM 2	
KATILIMCI TASARIM	4
2.1 Tasarım Olgusu ve Katılımcı Tasarım Kavramı	4
2.1.1 Tasarımda Kullanıcı Etkeni.....	7
2.1.2 Katılımcı Tasarım Kavramı	9
2.2 Katılımcı Tasarım Kuramı	17
2.2.1 Katılımcı Tasarımda Kullanıcının Tanımlanması	19
2.2.2 Tasarımcının Rolü	22
2.2.3 Katılımcı Tasarım Yöntem ve Teknikleri	26
2.2.4 Katılımı Değerlendirme.....	45
2.3 Bölüm Sonucu	57
BÖLÜM 3	
KATILIMCI TASARIM ÜZERİNE YAPILAN UYGULAMALAR VE ÇALIŞMALARIN ANALİZİ ...	62

3.1	Dünyada Katılımcı Tasarım Projeleri.....	63
3.2	Türkiye’de Katılımcı Tasarım Çalışmaları	98

BÖLÜM 4

KÜÇÜKÇEKMECE KENT MEYDANI’NDA KATILIMCI TASARIM YAKLAŞIMLARININ İRDELENMESİ		110
4.1	Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	110
4.2	Çalışmanın Yöntemi	115
4.3	Deneyin Uygulanışı	115
4.4	Veri Analizi	116
4.4.1	Hafta İçi Verileri	116
4.4.2	Hafta Sonu Verileri	118
4.4.3	Esnaf Görüşmeleri Sonucu Elde Edilen Veriler	119
4.4.4	Analizler	120
4.5	Değerlendirme ve Sonuç.....	125

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER		129
KAYNAKLAR.....		131
ÖZGEÇMİŞ.....		136

KISALTMA LİSTESİ

AIA	American Institute of Architects
DAC	Durham Art Center
EPASE	Etablissement Public d'Aménagement de Saint Etienne
IAP2	International Association For Public Participation
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development
SAR	Foundation for Architects Research, Stichting Architecten Research

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2. 1 İnsan – Çevre İlişkisi [3]	5
Şekil 2. 2 Geleneksel ve Yeni Gelişen Tasarım Disiplinleri, [7]	8
Şekil 2. 3 Katılım Sistem Modeli, [19]	12
Şekil 2. 4 İnsan Merkezli Tasarım Araştırmasının Genel Değerlendirmesi, [7]	18
Şekil 2. 5 Tasarım Sürecinin 2000’lerdeki Durumu, [7]	18
Şekil 2. 6 Kullanıcı, Araştırmacı ve Tasarımcının Tasarım sürecindeki önemli rolleri, [7]	19
Şekil 2. 7 Le Corbusier, Pessac Evleri, [2]	24
Şekil 2. 8 Arnstein’in Merdiveni [33]	26
Şekil 2. 9 Katılım, Danışma, Bilgilendirme, [35]	30
Şekil 2. 10 Vatandaş Katılımında İlişki Düzeyi, [35]	31
Şekil 2. 11 Katılımın Yapısı , [11]	31
Şekil 2. 12 Katılım Biçimleri (Wulz, [11])	34
Şekil 2. 13 Byker Wall, Newcastle, [50]	36
Şekil 2. 14 Katılım Profilleri, [11]	40
Şekil 2. 15 Sanal Gerçeklik Düzeyleri, [38]	45
Şekil 2. 16 Thompson’ın Katılımı Değerlendirme Matrisi, [41]	47
Şekil 2. 17 Katılımın Planlama Paradigmalarındaki Konumu, [22], [23]	57
Şekil 2. 18 Arnstein’in Merdiveni, IAP2 ve OECD’nin Değerlendirmeleri	59
Şekil 2. 19 Katılımı Kavramsallaştırmak için Sorulacak Basit Sorular, [12]	59
Şekil 2. 20 Katılım Kuram ve Uygulamalarının 5 Maddede Özeti, [36]	60
Şekil 2. 21 Dört Kategoride Katılım, [36]	60
Şekil 3. 1 İncelenen Örnekler	63
Şekil 3. 2 Gleisdreieck Park Projesi, [51]	64
Şekil 3. 3 Gleisdreieck Park Projesi, [52]	64
Şekil 3. 4 Gleisdreieck Park Projesi, [51]	66
Şekil 3. 5 Saint-Étienne Place au Changement Projesi, [53]	67
Şekil 3. 6 Saint-Étienne Place au Changement Projesi, [53]	69
Şekil 3. 7 Saint-Étienne Place au Changement Projesi, [53]	70
Şekil 3. 8 Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı Birinci Aşama, [36]	72
Şekil 3. 9 Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı İkinci Aşama, [36]	72
Şekil 3. 10 Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı Üçüncü Aşam, [36]	73
Şekil 3. 11 Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı, [36]	73
Şekil 3. 12 Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı, [36]	74

Şekil 3. 13	Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı, [54]	74
Şekil 3. 14	Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı, [54]	75
Şekil 3. 15	Kuzey Karolina Sanat Konseyi Atölye Çalışmaları, [36]	77
Şekil 3. 16	Birinci Kat Planı Tasarım Aşamaları, Durham, [36]	79
Şekil 3. 17	Değerlendirme Kartı, Kingston, [36]	80
Şekil 3. 18	Değerlendirme Kartı ile Oylanan Seçenekler, Kingston, [36].....	81
Şekil 3. 19	Sorgulama Belgesi, Durham, [36]	82
Şekil 3. 20	Sorgulama Belgesi, Kingston, [36].....	83
Şekil 3. 21	Kingston Sanat Merkezi İçin Bir Öneri, [36]	84
Şekil 3. 22	Lenoir Lisesi için Değişim Seçenekleri, [36]	84
Şekil 3. 23	Molenvliet Projesi, [55].....	85
Şekil 3. 24	Molenvliet Projesi, [56].....	86
Şekil 3. 25	Molenvliet Projesi, [57].....	87
Şekil 3. 26	Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]	88
Şekil 3. 27	Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]	89
Şekil 3. 28	Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]	90
Şekil 3. 29	Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]	90
Şekil 3. 30	Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]	91
Şekil 3. 31	Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]	91
Şekil 3. 32	Quinta Monroy Projesi, [59]	92
Şekil 3. 33	Quinta Monroy Projesi, [59]	93
Şekil 3. 34	Quinta Monroy Projesi, [60]	94
Şekil 3. 35	Quinta Monroy Projesi, [60]	95
Şekil 3. 36	Quinta Monroy Projesi, [60]	96
Şekil 3. 37	Quinta Monroy Projesi, [60]	96
Şekil 3. 38	Quinta Monroy Projesi, [61]	97
Şekil 3. 39	İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi, [42].....	100
Şekil 3. 40	İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi, [42].....	101
Şekil 3. 41	Edirne S.S. Cumhuriyet Mahallesi Projesi, [43].....	103
Şekil 3. 42	Edirne S.S. Cumhuriyet Mahallesi Projesi, [43].....	104
Şekil 3. 43	Sosyal ve İdari Merkez, Temsilciler Heyeti Toplantısı, [62]	106
Şekil 3. 44	Toplantılar ve Temsilci Seçimi (ibc.org)	107
Şekil 3. 45	Beyciler Evleri Sosyal Konut Projesi, [44].....	107
Şekil 3. 46	Beyciler Evleri Sosyal Konut Projesi, [44].....	108
Şekil 4. 1	Küçükçekmece Kent Meydanı, 2012, [63]	110
Şekil 4. 2	Küçükçekmece Kentsel Dönüşüm Projesi, [64].....	111
Şekil 4. 3	Küçükçekmece Kentsel Dönüşüm Projesi, [64].....	112
Şekil 4. 4	Küçükçekmece Kent Meydanı Projesi Uygulamaları, [65]	113
Şekil 4. 5	Küçükçekmece Kent Meydanı Projesi Haberi, [66].....	114
Şekil 4. 6	Gözlem Kartı.....	116
Şekil 4. 7	Hafta içi Alınan Cevaplar	117
Şekil 4. 8	Hafta sonu Alınan Cevaplar	118
Şekil 4. 9	Esnafın Yorumları	119
Şekil 4. 10	“Meydanı Ne için Kullanıyorsunuz?”Sorusuna Verilen Cevaplar.....	120
Şekil 4. 11	Güzergah Sorusuna Verilen Cevaplar	121

Şekil 4. 12	“Meydandan Geçmeyi Tercih Ediyor musunuz?” Sorusuna Verilen Cevaplar	122
Şekil 4. 13	“Tek Kelimeyle Meydan?” Sorusuna Verilen Cevaplar	122
Şekil 4. 14	Kullanıcıların Yaş Aralığı	123
Şekil 4. 15	Meydandaki Su Ögesi, 2013, [67]	123
Şekil 4. 16	Meydandaki Oturma Düzeni, 2013, [67]	124
Şekil 4. 17	Meydan Çevresindeki Trafik, 2013, [67]	124
Şekil 4. 18	Saint-Étienne Place au Changement Projesi, [53]	127
Şekil 4. 19	Küçükçekmece Kent Meydanı Projesi, 2016, [67]	128

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2. 1	Planlama Düşüncesi ve Halk Katılımının Rol, [26]..... 28
Çizelge 2. 2	Katılımın Düzeyleri, IAP2, [34].....29
Çizelge 2. 3	En Çok Biçimlendirilmiş Olan Vatandaş Katılımı Yöntemlerinin Birkaçı, [39] , (çeviren H. B. Bulut).....48
Çizelge 2. 4	En Çok Biçimlendirilmiş Olan Vatandaş Katılımı Tekniklerinin Değerlendirme Ölçütlerine Göre Bir Değerlendirmesi, [39], (çeviren, H.B. Bulut).....50
Çizelge 2. 5	Vatandaş Katılımı Değerlendirme Çalışmalarının Analizi, [40], (çeviren H.B. Bulut)..... 52
Çizelge 2. 6	Katılımcıların Sınıflandırılması, [28], [19]..... 58
Çizelge 2. 7	Katılım Biçimleri, [11], [2].....61
Çizelge 2. 8	Katılım Yöntem ve Teknikleri, [27].....61
Çizelge 3. 1	Gleisdreieck Park Projesi Aşamaları.....65
Çizelge 3. 2	Saint-Étienne Place au Changement Projesi Aşamaları..... 68
Çizelge 3. 3	Saint-Étienne Place au Changement Projesi Aşamaları..... 68
Çizelge 3. 4	Örneklerin Değerlendirmesi..... 109

MİMARLIKTA KATILIMCI TASARIM YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ VE KÜÇÜKÇEKMECE ÖRNEĞİNDE İRDELEME

Halise Betül BULUT

Mimari Tasarım Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU

20.yy'da, öncelikle bilişim alanında olmak üzere birçok alanda etki uyandıran ve üzerine çalışmalar yapılan katılımcı tasarım kavramı, mimari çevrelerde de çeşitli tartışmalara konu olmuştur.

Katılımcı tasarım, proje sürecinde, kullanıcının isteklerinin ve ihtiyaçlarının ön planda tutulduğu bir yaklaşımdır ve karmaşık bir kavramdır, bu nedenle kesin bir tanımı olduğu söylenemez. Katılımcı tasarım, kullanıcıyla paylaşılan bir süreçtir ve bu sürecin nasıl şekilleneceği mimarın elindedir. Katılım yöntem ve teknikleri oldukça çeşitlidir, projeye göre birden fazla yöntem ve tekniğin bir arada kullanımı tercih edilebilir.

Bu çalışmada, katılım kavramı, kullanıcının proje sürecindeki yeri ve önemi, katılım yöntem ve teknikleri irdelenmiştir. Katılımcı tasarım anlayışının uygulandığı örnekler araştırılmıştır.

Çalışma kapsamında katılımcı tasarım anlayışının uygulanmadığı bir örnek olan Küçükçekmece Kent Meydanı projesi incelenerek katılımcı tasarımın önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: katılımcı tasarım, katılımcılık, kullanıcı, kullanıcı katılımı

**THE ANALYSES OF PARTICIPATORY DESIGN APPROACHES IN
ARCHITECTURE AND AN EXAMINATION OF KÜÇÜKÇEKMECE SAMPLE**

Halise Betül BULUT

Department of Architectural Design

MSc. Thesis

Adviser: Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU

The concept of participatory design that has been studied on and made an impact on different fields (especially Informatics) at 20th century also has been a subject of discussion on architectural fields.

Participatory design is an approach that needs and wants of user are prioritized at the project process and it is a complex term, so we can't say there is an exact definition for it. Participatory design is a process is shared with the user and the progress of the process is up to architect. There are various methods and techniques for it and it can be chosen to use different methods and techniques together according to project.

This work is studied on the concept on participatory design, the place and the importance of the user at the process of project, methods and techniques of participatory design. Examples which participatory approach is used are researched.

In this study, the importance of participatory design is emphasized by analysing "Küçükçekmece Kent Meydanı" Project which is an example for not using participatory approach.

Keywords: participatory design, participation, user, user participation, user involvement

1.1 Literatür Özeti

Mimarlık ve tasarım ilişkisini açıklama amacıyla, tasarım olgusu ve mimari tasarım hakkında yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır.

Mekan ve tasarımın odak noktası ile ilgili konular tasarımda kullanıcı etkeni konusunda irdelenmiştir.

Kent hakkı ve kentlilerin şehrin tasarımındaki yeri incelenirken makalelerden yararlanılmıştır.

Katılımcı tasarımın tarihçesi çeşitli kaynaklardan derlenmiştir. Mimarlıkta uygulanaşına dair düzenlemeler, çalışmalar yapılmış, modeller oluşturulmuştur.

Planlama disiplinleri alanında katılımcı tasarımın yeri irdelenirken çeşitli kaynaklardan tanımlamalar alınmış ve derlenmiştir.

Katılımcı tasarım kuramı incelenmiştir. Kullanıcının tanımlanmasında sınıflandırmalar açıklanmıştır.

Tasarımcının katılımcı tasarımdaki rolü açıklanırken çeşitli görüşlere yer verilmiştir.

Katılım düzeyleri konusunda basamaklar üzerinden açıklamalar yapılmıştır. Yöntem ve teknikler çeşitli çalışmalardan derlenmiştir.

Katılım biçimleri anlatılırken birden fazla çalışmadan yararlanılmıştır.

Katılımı değerlendirmede kesin bir ölçüt bulunmadığından değerlendirmeler bu konudaki çalışmaların incelemeleri üzerinden yapılmıştır.

1.2 Tezin Amacı

Tasarımın nasıl olması gerektiği uzun bir zamanın tartışma bir konusudur. Nasıl olması gerektiği düşünülürken kim için olması gerektiği üzerine yoğunlaşmış ve kullanıcı odaklı tasarım anlayışı gündeme gelmeye başlamıştır.

Kullanıcı odaklı tasarım anlayışından gelen katılımcı tasarım yaklaşımı, kullanıcının tasarım sürecindeki etkinliğinin sürecin başından sonuna kadar sürdürülmesi gerektiğini savunmaktadır. Tasarımcının hakimiyeti altında sonlanan bir proje, o projeye yaşayacak olan kullanıcının istek ve ihtiyaçlarını karşılamada eksik kalacağından, kullanıcının sürecin başında projeye dahil olması ve söz hakkı elde etmesi, katılımcı tasarımın temel prensiplerindedir.

Tezin amacı, katılımcı tasarım yaklaşımının önemini vurgulamak, katılımcı tasarımın ortaya çıkışı, kullanıcı ve tasarımcı bağlamında tanımı, yöntem ve teknikleri, değerlendirme şekli hakkında bilgi vermek, örneklerle irdelemektir.

Bu irdeleme ile kullanıcının tasarımda etkin bir rol oynaması gerektiği, kentlinin kent düzeninde sonradan kazanılmış değil, zaten varolan bir hakkının olduğu üzerinde farkındalık oluşması, katılımcı tasarım uygulamaları ile kullanıcı memnuniyetinin, kentsel sadakatin artacağı ve bunun sonucunda mutlu bir toplum oluşacağına görülmesi hedeflenmiştir.

1.3 Hipotez

Mimari tasarımın nasıl olması gerektiği uzun yılların tartışma konusudur. Tasarımın odak noktası bu anlamda sorgulanmış ve tasarımın kim için, ne için yapılacağı sorusu gündeme gelmiştir.

Ürün odaklı tasarımın hakim olduğu ortamdan, yeni gelişen tasarım disiplinleriyle birlikte, odak noktasının insan olduğu, toplumun ihtiyaçlarına yönelik tasarım anlayışına geçiş başlamıştır.

Tasarımcıların çevre şekillendirmedeki büyük sorumluluğu onları ütopyalar gerçekleştirme zorunluluğuna götürmüştür, fakat kullanıcı odaklı tasarım yaklaşımının

etkileriyle birlikte insanların istekleri, ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmiş bir ortamda yaşama olanağı verecek tasarımlar yapmaya yönelim artmıştır.

Tasarımda kullanıcının yeri irdelenmiş, proje sürecindeki rolü üzerine düşünülmüştür.

Sanayi sonrası toplumun, söz hakkına sahip olma arayışıyla, kullanıcı ve tasarım ilişkisi kentsel boyuta taşınmiş ve kentlinin kentle ilgili kararlara dahil olması gerekliliğini savunan kent hakkı kavramı gündeme gelmiştir.

Katılımcı tasarım anlayışı, bu sürecin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Kullanıcının proje sürecinde yer alması gereken temel unsurlardan olduğunu savunan bu anlayış, zamanla temellenmiş ve kendi yöntem ve tekniklerini oluşmuştur.

1970'lerde dünyada katılımcı tasarım anlayışıyla yapılan projelerin sayısının artmaya başladığı ve bu projelerin sonucunda kullanıcı memnuniyetinin amaçlandığı görülmektedir.

Bu doğrultuda dünyada ve Türkiye'de gerçekleştiren katılımcı tasarım anlayışının uygulandığı projeler, projelerin uygulamasında kullanılan yöntem ve teknikler, sürecin işleyişi, kullanıcı etkileşimleri incelenmiştir.

Ardından katılımcı tasarım anlayışının uygulanmadığı Küçükçekmece Kent Meydanı Projesi araştırılmış, kullanıcı ile meydan ilişkisi irdelenmiş ve proje süreci sonunda meydanla karşılaşan kullanıcıların görüşleri alınmıştır.

Bu alışmada, "Katılımcı tasarım yaklaşımı, kamusal olarak evre düzenlenmesinde, kamu binalarında, bireysel olarak konut alanında, kullanıcının tasarımlar konusunda memnuniyetini sağlamak adına önemli bir yere sahiptir." yargısının doğruluğu irdelenmiştir.

BÖLÜM 2

KATILIMCI TASARIM

Mimarlığın insanca bir değeri varsa bu sadece içinde yaşanılacak yerler tasarladığı için vardır (Thornberg, 1980).

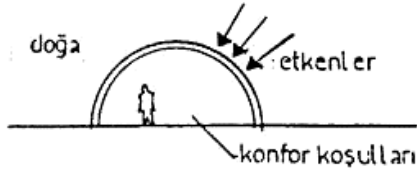
Bu bölümde katılımcı tasarım olgusunun nasıl oluştuğu, tasarımda kullanıcının etkisi, tasarımcının katılımcı anlayıştaki konumu, katılımcı tasarım yöntem ve teknikleri incelenecektir.

2.1 Tasarım Olgusu ve Katılımcı Tasarım Kavramı

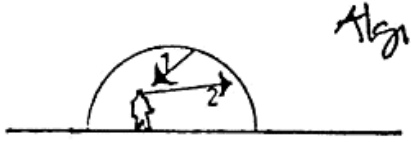
Tasarım karmaşık, çoğu zaman çelişkili, doğrusal olmayan bir süreçtir (Bielefeld ve El Khouli, [1]).

Tasarım genellikle bir faaliyet için gerekli olan şemaların veya planların hazırlanması süreci olarak tanımlanırken, güzel sanatlar alanında yaratıcı sürecin kendisi olarak ele alınabilmektedir (Britannica Ansiklopedisi, aktaran Aksoy, [2]).

Tasarılmanın bir "çeşitlilik azaltım süreci" olduğu 1967 Portsmouth konferansına getirilmiş bir tanımlama olmuştur. Best (1969), "Çeşitlilik azaltımı, çeşitli çözüm alternatifleri arasından seçim yapma sürecidir. Yöntem uygulayıcısının stratejisi kavramsal yalınlaşmaya dayanır. Kullanıcının eğilimleri, ekonomik kısıtlamalar, teknik sınırlamalar, insan davranışları, yasal çerçeve karar değişkenleri olarak kullanılır." açıklamasıyla bu tanımlamayı kanıtlamak istemiştir (Aksoy, [3]).

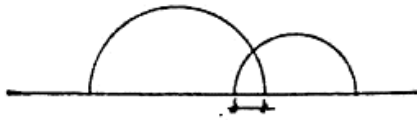
İnsan kendini doğadan bir kabukla yalıtır.

İnsan fizyolojik denge kurmak amacıyla yarattığı fiziksel çevre içinde bir algılama süreci içine girer.

İnsan kendini doğadan yalıtılmak için kurduğu fiziksel çevrede içinde diğer insanlarla birlikte yaşar.

Mimari çevre, tek ve yalın bir sınırlama olmayacağına göre hacimler arası bağlantı ilişkileri vardır.

Yaşantısını mimari çevreler içindeki faaliyetlerle sürdüren kişi hareketlerini yürütebilmek için gerekli işlev alan ve mekanlarına ihtiyaç duymaktadır.

Mimari yapıt, kent, kasaba, köy dokusu içinde, düzenlenmiş bir çevrede, genellikle diğer yapılarla birlikte algılanır.

İnsan kendisi için biçimlendirilmiş mimari çevrede yaşar, çalışır, dinlenir, eğitilir, vücut ve ruh ihtiyaçlarını karşılar.

Şekil 2. 1 İnsan – Çevre İlişkisi [3]

Mimarlar, tasarımlarıyla var olan çevre dizgesine yeni bir tasarım ürünü daha eklerler (Aksoy, [2]). Ekledikleri yeni ürün, insanların yaşamında az veya çok yer edinir ve bu durum mimarlara büyük bir sorumluluk yükler (Şekil 2.1).

20. yüzyıla kadar mimar, kullanıcılar ile doğrudan bir ilişki içinde olmamıştır. Mimar ve kullanıcı ilişkisi genelde işlevsel sorunların çözümü söz konusu olduğunda gündeme gelmiştir ve bu konuda sınırlı kalmıştır.

Erdem Aksoy [3], mimari tasarımda karşılanması gereken istekleri şu şekilde sıralamıştır:

- Belirli bir zaman dilimi içerisinde özellik ve nitelikleri kesinlikle bilinen eylemlere uygun mekânlar düzeninin kurulması,
- Çevre koşullarının dönüşümlü değişimlerini denetim altına alabilen mekânlar düzeninin kurulması,
- Sanayi üretim gereklerini karşılayan bileşenlerden oluşan mekânlar düzeninin kurulması,
- Belirli olmayan bir süre içinde ortaya çıkabilecek değişiklik isteklerini karşılayabilecek esneklikte mekânlar düzeninin kurulması,
- Zaman içinde birbirine eklenerek bir araya getirilmiş yapılar topluluğunun belirli bir ögesi olan ve toplumsal çevre ile kullanıcı ve mimar arasında olumlu bilgi iletimi sağlayan simgesel nitelikte biçimlerle sınırlı mekânlar düzeninin kurulmasıdır.

Bu isteklerin gereği gibi karşılanması ve yapıyı kullanacak olan bireylerin memnuniyetinin sağlanması için kullanıcıların görüşlerinin ve hatta özel istek ve ihtiyaçlarının dikkate alınması ön koşuldur.

Bielefeld ve El Khouli [1], yaşamlarını sürdürürken binayla doğrudan ilişki kuracak olan kullanıcıların olaya bakışının farklı olacağını; işlevsel düzenlemeleri mekânsal tasarımlarla bağdaştırırken onları da işin içine katmak ve görüşlerini etraflıca değerlendirmek gerektiğini belirtmiştir.

Artu [4], “İnsanlar şöyle yaşasalar diye değil, şöyle yaşıyorlar ve şunları hissediyorlar; öyleyse böyle olmalı, diye bir yol öneriyorum.” sözüyle kullanıcı odaklı tasarım yaklaşımının göz önünde bulundurulmasını tavsiye etmiştir.

Çağdaş insan prototipinin peşine düşen ve bu arada kişilerin öznel ayrıntılarını unutmuş görünen 20. yüzyıl ilk dönem mimarisinin yaklaşımları sanayi üretim sürecinin sorumluluklarına yönelmiştir.

Sonuç, kullanıcıların yaşayıp çalıştıkları çevreden yabancılaşmaları olarak gözlenmekte ve 20. yüzyıl ikinci dönem mimarisinin kullanıcılara tasarıma katılma olanakları getirerek yabancılaşmanın önlenmesinde düğümlenmektedir (Aksoy, [3]).

2.1.1 Tasarımda Kullanıcı Etkeni

Klasik anlayıştaki, keskin sınırlara sahip, kendi başına varolan nesne hükmündeki mekân kavramı, modern dönemde mekânın “üretilen” bir nesne olduğu anlayışının ortaya atılmasıyla büyük bir tartışma konusu olmuştur. Tartışmalarla beraber mekânın fiziksel bir nesne olmadığı, aynı zamanda tamamen soyut bir kavram olarak kabul edilemeyeceği anlaşılmıştır. Mekân bütün boyutları ve biçimleriyle, hem kavram hem de gerçekliktir, ilişkiler ve biçimler bütünüdür. Avar [5], mekânın cansız, sabit, durağan değil, canlı, değişken ve akışkan olduğunu, diğer mekânlara uzanıp geri döndüğünü, onlarla farklı zamanlarda birleştiğini ya da çatıştığını ve sonunda mevcut mekânı ürettiğini belirtmiştir.

Mekân bir üründür, toplumsal mekân, toplumsal bir üründür (Lefebvre, [6]). Mekânın üretim süreci toplum yaşantısıyla birlikte şekillenir.

Mekânı tasarlayan, inşa eden ve onda yaşayan bireylerin Rönesans’la birlikte bu görevleri profesyonel birine bırakıp onu sadece kullanmaya başlayan figürler haline gelmesi önemli bir noktadır. Mekân artık bunu iş edinen bir meslek adamı tarafından tasarlanacak, oluşturulacak ve eskiden her bir detayıyla kendisinin ilgilendiği birey, mekânı bir başkasından alıp onda kullanıcı vasfıyla yaşamaya başlayacaktır. Birey ve mekân arasındaki bu kopmayla birlikte ötekileşme başlamış olacaktır.

Endüstri devrimi ile gelen standartlaşma, önceden yaşayacağı mekânı üreten, şekillendiren bireyin sadece “kullanıcı” konumuna getirilmesini perçinlemiştir. Bu standartlaşma, bireylerin kendilerinin ve ihtiyaçlarının farklılaşmasıyla, bireyselleşmeyle çelişen bir durumdur. Dolayısıyla bireyler çağdaş bir bunalım içine

girmiştir. Birey mekânın üretim aşamasından son derece uzaklaşmıştır ve kendisine sunulanı kabul edip kullanmak durumunda kalmıştır.

Bu durum 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sorgulanmaya başlanmıştır ve insan odaklı yaklaşımlara yönelim artmıştır.

Zamanla, ürünün tasarımından, insanların amaçları için tasarıma odaklanılmaya başlanmıştır (Şekil 2.2) (Sanders ve Stappers, [7]). Geleneksel tasarım disiplini, ürün merkezli olmuştur, fakat yeni gelişen tasarım disiplinleri insanların, toplumun ihtiyaçlarına dayanmaktadır ve insan merkezlidir.

«ürün» tasarımında odaklanılan geleneksel tasarım disiplinleri	Bir amaç için tasarım yapmada odaklanılan yeni gelişen tasarım disiplinleri
Görsel iletişim tasarımı İç mekan tasarımı Ürün tasarımı Bilgi tasarımı Mimarlık Planlama	Deneyim için tasarım Duygu için tasarım Etkileşimli tasarım Sürdürülebilirlik için tasarım Hizmet için tasarım Dönüşüm için tasarım

Şekil 2. 2 Geleneksel ve Yeni Gelişen Tasarım Disiplinleri, [7]

Mimari üretimin tanımı, nasıl olması gerektiği, mekân üretiminde kullanıcının yeri, tartışılan, üzerinde düşünülen konular arasına girmiştir. Kentle ilgili düzenlemelerde kentlilerin söz hakkı edinmek istemeleriyle birlikte tartışmalar kentsel boyuta taşınmıştır.

Bu durum kentli ve kent hakkı kavramlarını gündeme getirmiştir. David Harvey [8], “Kent hakkı, kentsel kaynaklara ulaştıracak bireysel özgürlüğün daha ötesindedir: kenti değiştirirken kendimizi değiştirme hakkıdır.” diyerek kent hakkının ortak bir güç olduğunu ve bireysel değil toplumsal bir unsur olduğunu vurgulamıştır.

Kent hakkı basit anlamda bir ziyaret etme hakkı ya da geleneksel kentlere dönüş olarak düşünülemez. Ancak dönüşüme uğramış ve yenilenmiş bir kentsel yaşam hakkı olarak formüle edilebilir. Karşılaşmaların yeri, kullanım değerinin önceliği, zamanın diğer tüm kaynaklar arasında en üstün kaynak mertebesinde mekâna işlenmesi anlamına gelen ‘kentsellik’, morfolojik temellerini ve pratik-maddi gerçekleşmesini bulduğu sürece, kent dokusunun kırı ve köylü yaşantısından geriye kalanları kuşatmış olması mühim

değildir. Bu gerçekleşme, bilim ve sanatın kaynaklarını kullanmak suretiyle, kentin ve kentsel toplumun bütünleşik kuramını varsayar (Lefebvre, [9]).

Sanayi sonrası toplum - tüketim toplumu temel olarak, akılcılık, çilecilik ve ilerleme inancı üzerine kurulu olan bir üretim toplumundan, bireyin sistemin işleyişine, yalnızca emeğiyle ve düşüncesiyle değil, aynı zamanda, kendi tüketimini yönlendiren ve yalnızca üretim sistemi içinde sahip olduğu yerin birer sonucu olmayan, arzu ve gereksinmeleriyle de katıldığı bir topluma geçişe işaret etmektedir (Hira ve Şan, [10]). Bu sürecin doğal bir sonucu olarak, bireyler yaşadığı çevreyle ilgili verilen kararlarda söz hakkına sahip olmak ve etkili olmak istemektedir.

2.1.2 Katılımcı Tasarım Kavramı

Katılım, dâhil olan birkaç tarafın gerçekleştirdiği karar almanın farklı biçimlerini içeren genel bir kavramdır (Wulz, [11]). Bu konuda, proje sürecine dâhil olan iki taraftan mimar ve kullanıcı arasındaki etkileşim irdelenecektir.

Katılımcı Tasarım Tarihçesi

Toplumsal karar vermede vatandaş katılımının izi Plato'nun Devlet'ine kadar sürülebilir (Sanoff, [12]). Katılım, modern zamanlarla birlikte 1960'larda, 1970'lerde insanların dikkatini çekmeye başlasa da, tarihte geriye gidildiğinde Yunan Uygarlığı'na dayanan bir kavram olduğu görülmektedir (Beheshti, [13]). Katılım kavramı, eşitliğin hakim olduğu ideal devlet hayalinin bir parçası olarak görülmüştür.

1912 yılında kent plancısı Patrick Geddes, yerel yönetim ve tasarımcılar ile yürütülen kentsel düzenlemelerde, halkın nerede yer aldığı konusunu tartışmaya açmıştır (Turner, 1978, aktaran Baba, [14]). Halkın tasarım sürecinde temsil edilebilmesi için yerel yönetimlerin bir halk forumu oluşturabileceği fikrini ortaya atmıştır.

Bu öneri İngiltere'de gündeme gelmiştir, fakat toplumun kentle ilgili süreçlere katılması 1870'lerde, Amerika'da görülmüştür (Wulz, [11]). Yeni kurulan kentlerde, vatandaşlar söz hakkına sahip olmuştur. 1960'lı yıllarda ise İngiltere'de uygulamalar için ilk adımlar atılmıştır.

1960'ların başında, kullanıcıların rolü profesyonel çevrelerde tartışılmaya başlanmıştır. Ancak 60'ların ikinci yarısında, şiddetli ve giderek politikleşen bir tartışmanın sonucu olarak, "katılımcılık" terimi kullanılmaya başlanmıştır (Habraken, [15]).

Katılımcı tasarıma Kuzey Avrupa ülkeleri öncülük etmiştir. Bilgisayar profesyonelleri ve sendika liderleri, çalışanların, iş yerindeki bilgisayar sistemleri üzerindeki etkinin artmasını sağlamaları için çalışmışlardır ve katılım anlayışı, 1970'lerin başında Norveç'te, iş alanından tasarım yaklaşımına evrilmeye başlamıştır (Winograd, 1996, aktaran Hussain vd. [16]).

Katılımcılık konusunda önde gelen isimlerden biri olan Habraken [17], "katılım" teriminin iki farklı anlamda kullanıldığını söylemiştir. Kullanıcı katılımını savunanlardan bazıları, kullanıcının karar alma gücü olarak tanımlamıştır ve profesyonellerin eskiden üstlendiği karar alma sorumluluğu altına girmek istemişlerdir. Bu durum, güç aktarımının olacağını ve bunun sonucunda yeni bir denge oluşacağını göstermiştir. Diğerinde ise sorumlulukla ilgili her hangi bir şey talep edilmemiştir. Burada istenilen şey ciddiye alınmak ve dinlenilmektir. Bu anlamda, değişmeyen denge içinde yöntem değişimi olacağı belirtilmiştir. Flemenkçe'de bu durumu tanımlamak için iki farklı terim bulunmaktadır: "inspraak"; "söz sahibi olmak" ve "zeggenschap"; "karar verme gücüne sahip olmak"(Habraken, [17]).

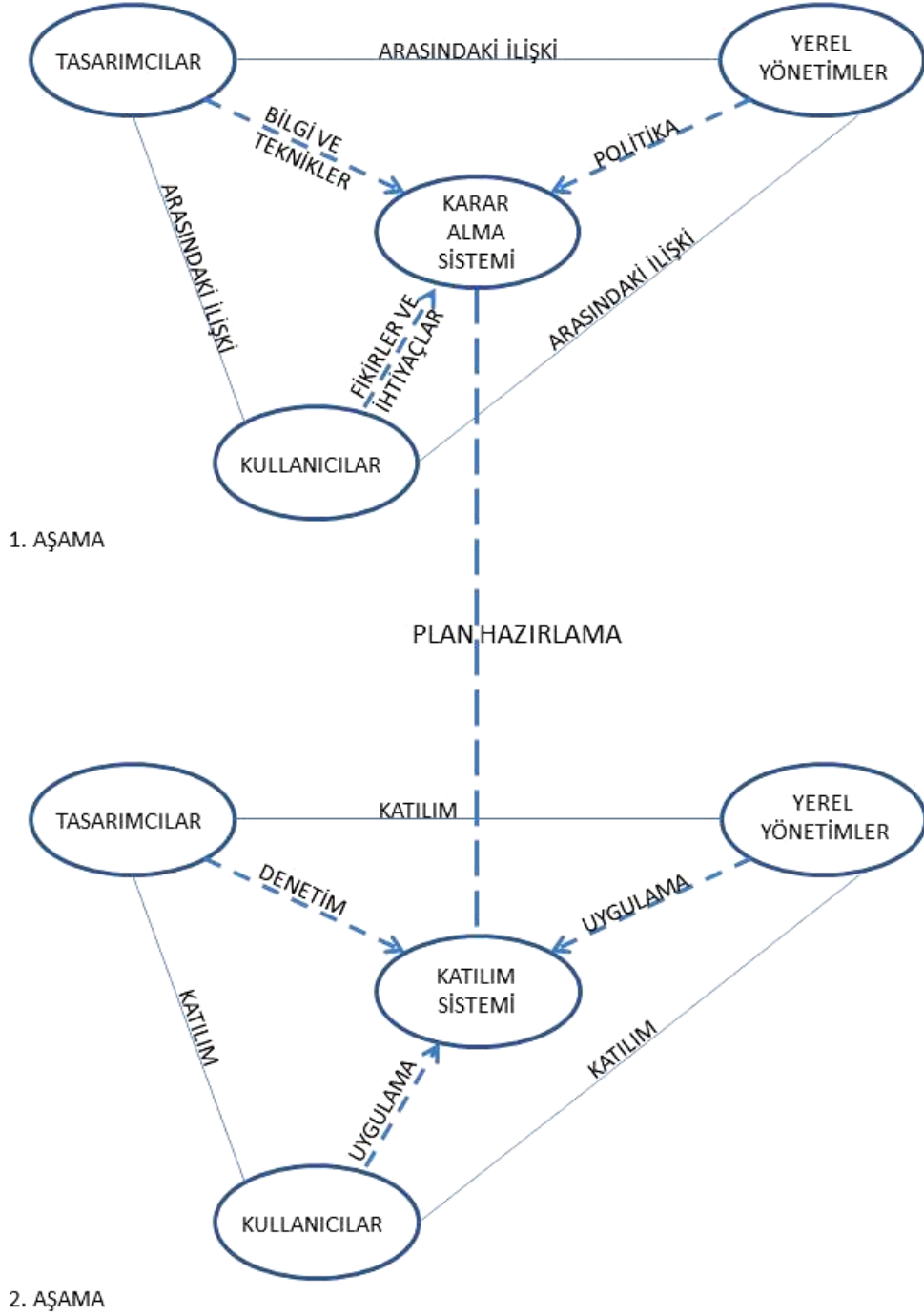
Bu iki anlam, farklılıklar gösterse de ikisinde de tartışılan konu, "Katılımcılık bağlamında profesyonel dünya ve kullanıcılar arasındaki ilişki nasıl olmalıdır?" olmuştur. Katılım, hangi anlamda savunulursa savunulsun, mesleki görev yeniden gözden geçirilmeli diye düşünülmüştür.

"Tasarımda Katılım" konusu, akademisyenler tarafından geniş bir düzlemde ilk kez 1971 yılında düzenlenen Manchester Konferansı'nda ele alınmıştır. Bu konferansta tasarımcılar, tasarım sürecinde kullanıcı katılımı konusunda görüşlerini anlatmaya çalışmışlardır (Behesti, [13]). Konuya ilişkin ilk yöntem ve önermeler bu konferansta oluşturulmuş, ardından Open House ve SAR yayınları ile katılımcı yaklaşımlar bilimsel olarak tüm dünyaya aktarılmıştır (Baba, [18]).

Katılımın nasıl uygulanacağına dair bir düzenlemeye gidilmesi amacı ile profesyoneller çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Afrassiabi [19] tarafından oluşturulan model (Şekil 2.3),

katılımcılık için önerilen bir sistem olarak sunulmuştur. İki evre olarak önerilmiştir; 1. Evrede, karar alma sürecine dâhil olan, kullanıcılar, tasarımcılar ve yerel yöneticiler olarak tanımlanan 3 grup arasındaki ilişki ve bu sistemdeki rolleri yer almaktadır. 2. Evrede ise katılım sistemi ve her bir grubun uygulama sürecinde gerçekleştirdikleri görevler yer almaktadır. Herşeyden önce, karar alma sürecinde, gruplar arasındaki iletişimin sağlıklı bir şekilde sağlanmasının hedef alındığı bu yöntem, farklı kentlerde uygulanmıştır.

Şekil 2. 3 Katılım Sistem Modeli, [19]

1980'lerin ikinci yarısında, katılımcı tasarım modellerinin kentlere uygulanmaya başladığı görülmektedir. Bu konuda çeşitli konferanslar gerçekleştirilmiştir (Rio – 1992, İstanbul – Habitat 1996). Konferanslar sayesinde toplumun bilinçlenmesi ve katılımcı tasarım konusunda gündem oluşturmak amaçlanmış ve katılımcı tasarımın önemi vurgulanmıştır.

Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde katılımcı tasarım ilkeleri yasalaştırılmıştır ve halk, katılıma teşvik edilmiştir.

1990'larda, akademisyenler katılımcı tasarım sürecini daha etkili bir hale getirmek için çeşitli araçlar geliştirmişlerdir.

1990'ların sonu, 2000'lerin başında, siyasi çevreler "katılım"a desteklerini arttırmışlardır. Katılım, toplumun ana maddelerinden biri olarak görülmeye başlanmıştır (Day ve Parnell, [20]). 21.yy'da gelişmiş ülkelerde katılımcı politikalar uygulanırken gelişmekte olan ülkeler de bu konuda uygulamalara başlamak için çalışmaktadır.

Kamu Boyutu

Kentlerin devlet eliyle kamu adına planlanması, yerleşmelerin 'sorun' haline gelmesi ile ortaya çıkmış bir pratiktir (Firidin, [21]). Modernite anlayışının hakim olması, ulus devlet kavramının ortaya çıkışı, sanayileşmeyle toplumsal ve ekonomik yapıda oluşan değişiklikler kent yaşamındaki kırılmaları oluşturan temel noktalardandır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, ulus devletler kentlerin şekillendirilmesi sürecinde oldukça iddialı davranmışlar, kentleri uzun vadeli olarak planlayıp, şekillendirebileceklerine inanmışlardır. Bunun sonucunda çeşitli planlama disiplinleri ortaya çıkmıştır.

Ataöv [22], 1945'ten sonra yaygın olan yaklaşımları üç başlık altında toplamıştır. Bunlar, normatif planlama, akılcı planlama ve katılımcı planlama paradigmalarıdır.

Birinci grup, estetik biçimi temel alan normatif (kuralcı) planlama paradigmasıdır. Bu paradigma sosyal ve kültürel anlamda eşit bir yaşam oluşturmayı amaçlar. Bunu da kent formunun ideal estetik anlayışını vurgulayarak yapmayı hedefler (Ataöv, [22]). Bu paradigmanda plancının toplum için en iyi kararı vereceği, fiziksel tasarımın kentin düzenini yansıtacağı düşünülür. Toplumsal araştırmalar yapılmaz ve sosyal bilimcilere danışılmaz. Bu nedenle 1960'lı yıllarda toplumla ilişkisinin kesik olduğu konusunda eleştiri almıştır.

İkinci grup, akılcı planlama paradigması, kentin ekonomik ve sosyal özelliklerini dikkate alır. Akılcı paradigma, planlamanın odağını uygun biçim üretmekten, en iyi seçimi

yapmaya kaydırmıştır. Bu da planlama sürecine hitap eder ve niceliksel modelleme aracılığı ile mevcut sistemin nasıl en fazla beşeri refahı sağlayabileceğini bulmaya çalışır (Faludi, 2000, aktaran Ataöv, [22]). Bunun sonucunda planlama ve toplum ilişkisi ortadan kalkar ve planlama sistemi tamamen bilimsel araştırmaya (planlama hipotezlerine, deneysel soruşturmaya) dayanır.

Üçüncü grup, katılımcı planlama, özellikle 1980'lerden sonra hakim olan katılım ve işbirliği özelliklerini vurgulayan planlama paradigmasıdır. Bu paradigma demokrasi, eşitlik ve sürdürülebilirlik gibi küresel akımları izler. Sadece otoritenin veya uzmanların değil, tüm ilgili grupların karar verme süreçlerine katılımı temeline oturan yeni bir sosyal görüş getirmiştir (Ataöv, [22]). Kentteki farklı grupları bir araya getirip deneyimlerini, beklentilerini, isteklerini paylaşmalarını ve kent için ortak bir kararda birleşmelerini öngörür. Bu yaklaşımla planlama açık ve şeffaf bir süreç haline alır.

Toplumun her kesiminin karar alma sürecinde fikrini belirttiği, herkese açık bir ortamda, ortak bir kararın alındığı katılımcı planlama paradigmasının etkili olduğu dönemde, stratejik mekânsal planlama ortaya çıkmıştır. Stratejik planlama için kesin bir tanım yapılamamıştır. Her yaklaşımda olduğu gibi bu planlama yaklaşımının da belirli yöntem ve teknikleri vardır. Toplumların farklı planlama gelenekleri, planlama konusundaki yasaları, stratejik planlamanın değişik şekillerde algılanmasına ve uyarlanmasına neden olabilmektedir.

Bryson and Roering (1987, aktaran Gedikli, [23]) stratejik planlamanın ayırt edici özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Eyleme yönelik olma,
- Planlama sürecine geniş çaplı ve farklı kesimlerin katılımı,
- Dış çevredeki fırsat ve tehditleri; iç çevredeki güçlü ve zayıf özellikleri dikkate alma,
- Mevcut ve potansiyel rakipleri dikkate alma.

Yazarların işaret ettiği özelliklere bakıldığında, stratejik planlama ile bütünleşen anahtar kavramların eylem (action), katılım (participation), SWOT (GZFT) analizi, rekabet (competition) olduğu görülmektedir (Gedikli, [23]).

Stratejik mekânsal planlama, katılımın, planlama sürecinin her aşamasında var olduğu, toplumun her kesiminin karara katıldığı ve ortak bir kararın alındığı bir ortam öngörmektedir. Aktif katılım, açık sözlü iletişim (diyalog), işbirliği, fikir birliği, stratejik planlamanın anahtar terimlerindedir (Albrechts, [24]).

Stratejik planlamada, kamu ve özel sektör aktörlerinin katılımı, stratejik planlamayı diğer planlama tarzlarından ayıran, vazgeçilmez, yapısal bir niteliktir. Castells ve Borja (1997) katılıma dair temel nitelikleri şöyle tanımlamaktadır (Firdin, [25]):

Katılım;

- Teşhislerin belirlenmesinden projelerin izlenmesine kadar planlamanın her aşamasında vardır,
- İdeal olarak tüm kamu ve özel sektör aktörlerini içermelidir, ancak tahmin edilenin tersine genelde kamu sektörünün tüm birimlerinin katılımını sağlamak daha zordur,
- Nüfusun bir kısmının daha düşük düzeyde organizasyon, liderlik ve sosyal görünürlüğe sahip olduğu dikkate alınarak yapılmalıdır,
- Stratejik eylem veya projeler üzerine tartışmaları, tartışmalar sonrası ulaşılan fikir birliğini ve projenin uygulayıcıları ile izleyenler arasındaki uzlaşma sürecini kapsamaktadır.

Katılım olgusu, zamana ve yere göre değişse de, planlama disiplini içinde, etkisi az veya çok olmayı sürdürmüştür. Plancının bilimsel bilgi ve tekniğe göre karar verip tasarım yaptığı ve halkın sadece süreç sonunda projeye karşılaştığı yaklaşımlardan, toplumun her kesiminin katılmasının ve ortak kararlarla proje sürecinin tamamlanmasının öngörüldüğü katılım yaklaşımına bir dönüşüm yaşanmıştır.

Halk katılımı ve planlama modelleri arasındaki bağı yasallaştırmak amacıyla, ana planlama modelinin sistemli bir sorgulamasının yapılması gerekmiştir (Lane, [26]).

20.yy ile katılım kavramı konusunda halkın bilinçlendirilmesi hedeflenmiş ve katılım, halka anlatılmaya başlanmıştır. Genel bir anlamda, vatandaş katılımının amacı halkı bilgilendirmek, önerilen eylem ya da planla ilgili halkın tepkilerini almak ve herkes için

en iyi çözümler bulmak uğruna sorun çözmekle uğraşmaktır (Creighton, 1994, aktaran Sanoff, [12]).

Katılımcı Demokrasi

Katılımcı tasarım, çevrenin oluşumu ve yönetiminde halk adına kullanılan değişim gücüyle ilgili bir yaklaşımdır. Gücünü, geleneksel mesleki sınırların ve kültürlerin ötesine geçen bir hareket olmasından almaktadır. Toplumsal katılım etkinliği, vatandaşlara çevrenin oluşumunda ve yönetiminde pasif tüketiciler olarak muamele edilmesinden, vatandaşların çevrenin oluşumuna ve yönetimine katılmasının ve bunda aktif olmalarının daha iyi olacağını ilke edilmesine dayanmaktadır (Sanoff, [27]).

Katılım, karar alma sürecine halkın doğrudan dâhil olması olarak görülebilir (Behesti, [13]). Bu sayede vatandaşlar, yaşamlarının kalitesini ve yönünü belirleyen toplumsal konularda ortak karar alma olanağına sahip olurlar.

Sanoff [27], katılımcı bir demokraside, ortak karar verme yetkisinin toplumun tüm kesimlerine çok iyi bir şekilde dağıtılması gerektiğini, böylece bütün bireylerin katılımcı yetenekler edinebileceğini ve çeşitli yollarla, etkili bir şekilde, alınan bütün kararlarda katılım yapabileceklerini belirtmiştir.

Katılımcı bir demokrasi inşa etmek, aynı zamanda nüfusun genelinde toplumsallık duygusunu (sense of community) arttırmak anlamına da gelir. Halk güçlü bir toplumsallık duygusuna sahip olduğunda, toplumsal sorunların çözümü çalışmalarında daha olumlu cevaplar verirler ve toplumsal ihtiyaçlar için yapılan toplantılarda zamanlarından ve olanaklarından katkıda bulunmada istekli olacaktırlar (Morris, 1996, aktaran Sanoff, [27]).

Bulgular, sistemi desteklemek, memurlara güvenmek, başkasının görüşüne hoşgörü göstermek ve katılımcılık arasında olumlu bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Daha güçlü bir katılımcı sistem ve daha fazla katılım yapan insan, demokratik değerler için daha büyük destek demektir (Sanoff, [27]).

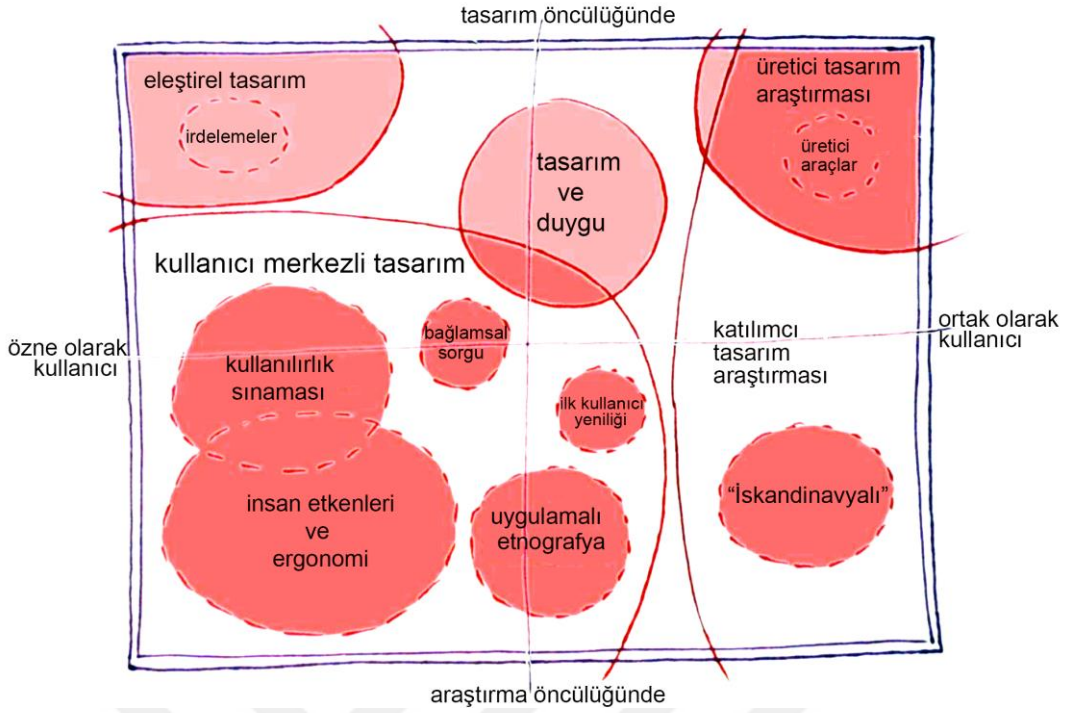
2.2 Katılımcı Tasarım Kuramı

Katılma stratejisi, kişilerin tasarım süreci aşamalarında karar verici olarak yer almalarını öngören bir stratejidir (Aksoy, [2]).

Vatandaş katılımının toplumsal hayatta büyük bir önemi vardır. Genel anlamda, vatandaş katılımının amacı halkı bilgilendirmek, önerilen eylem ya da planla ilişkin halkın tepkilerini almak ve herkes için en iyi çözümler bulmak uğruna sorun çözmekle uğraşmaktır (Creighton, 1994, aktaran, Sanoff, [27]).

Zaman göstermektedir ki, halk, karar alma sürecine dâhil olunca daha iyi kamu kararları ortaya çıkmaktadır. Halk, oluşumun bir parçası olursa, program sürecini daha fazla sahiplenmektedir (Sanoff, [27]). Ayrıca, toplumun, yıllarca birlikte yaşayarak edindiği tecrübeye sahip olmaları, onları karar alma konusuna ortak etme noktasında önemli bir unsurdur.

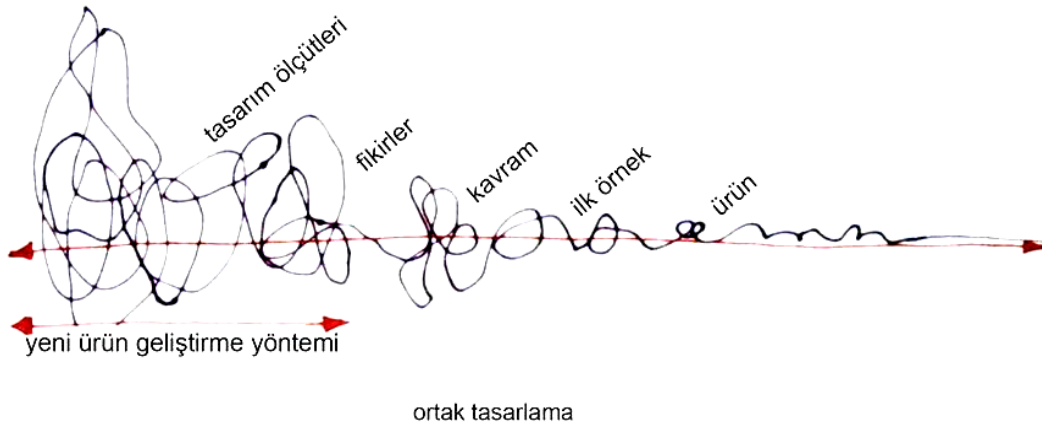
Bu veriler ışığında varılan sonuç, kullanıcı merkezli tasarım olmuştur. Kullanıcı merkezli tasarım anlayışı (özne olarak kullanıcı), ABD’de büyük ilgi görmüştür. 70’lerden beri, giderek artan bir şekilde insanları daha fazla etkilemiştir. Katılımcı yaklaşım (ortak olarak kullanıcı), Kuzey Avrupa öncülüğünde gelişmiştir. İki yaklaşım, birbirini etkilemektedir. Şekil 2.4, insan kaynaklı tasarım (araştırma) çalışmalarının son durumunun genel bir değerlendirilmesidir (Sanders ve Stappers, [7]):

Şekil 2. 4 İnsan Merkezli Tasarım Araştırmasının Genel Değerlendirmesi, [7]

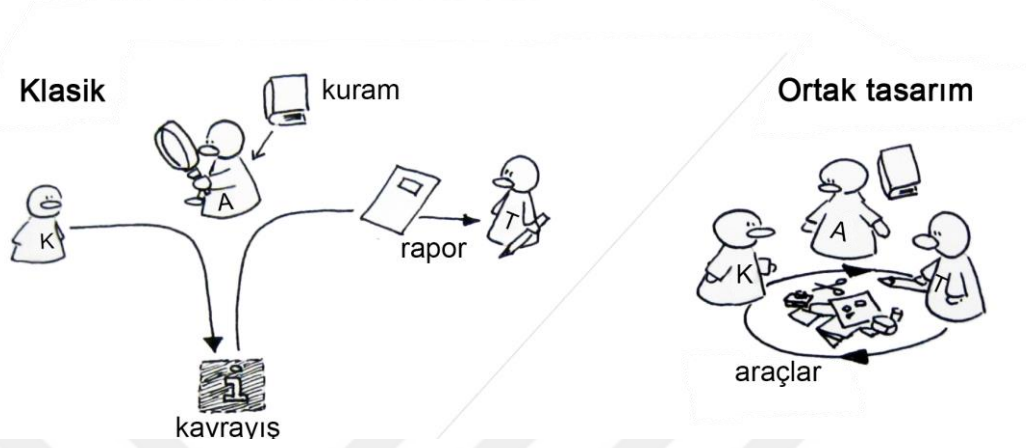
Durum değerlendirmesinde, katılımcı tasarım alanının, ortak tasarımın kavramının büyümekte olduğu görülmüştür.

Şekil 2.5, tasarım sürecinin 2000'lerdeki halinin basit bir temsilidir. Belirsiz ve karmakarışık olan başlangıç aşaması, tasarım sürecinde ürüne ulaşana kadar kademe kademe çözülmektedir.

Şekil 2. 5 Tasarım Sürecinin 2000'lerdeki Durumu, [7]

Klasik anlayışta ayrı ayrı bulunan, farklı evrelerde tasarım sürecine dahil olan kullanıcı, tasarımcı ve araştırmacı, ortak tasarım anlayışında, araçlar etrafında birleşip fikir alışverişinde bulunarak tasarım sürecini tamamlamaktadır (Şekil 2.6).

Şekil 2. 6 Kullanıcı, Araştırmacı ve Tasarımcının Tasarım sürecindeki önemli rolleri, [7]

2.2.1 Katılımcı Tasarımda Kullanıcının Tanımlanması

Katılımcı tasarım, kullanıcılar ve diğer paydaşların tasarım sürecinde, tasarımcılarla çalıştığı bir tasarım yaklaşımıdır (Sanders, Brandt, & Binder, 2010, aktaran Hussain vd. [16]). Katılımcı tasarım uygulayıcıları, her katılımcının hayatlarını nasıl yaşadıkları konusunda uzman olduğu ve tasarım fikirlerinin, çeşitli arka planlardan, katılımcıların katkılarıyla ortaya çıktığı görüşünü paylaşırlar (Sanoff, 2007, aktaran Hussain vd. [16]).

Tasarım sürecine dâhil olan katılımcılar, Randen [28] tarafından şu şekilde sıralanmıştır:

- Kullanıcılar (users)
- Parça imalatçıları (component manufacturers)
- Müşteriler (clients)
- Yatırımcılar (financiers)
- Mimarlar / Tasarımcılar (architects / designers)
- Plancılar (planners)
- Danışmanlar (consultants)
- Müteahhit / Taşeron (builders / subcontractors)

- Konut yönetimi kurumları (housing-management organizations)
- Merkezi ve yerel yetkililer (authorities central and local)

Kullanıcı; genelde ev sahibi veya kiracı olmak üzere birçok şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Kullanıcı, karar alma sürecine çoğunlukla sonunda, satın alma ya da kiralamaya karar verme sırasında katılır. Bazı kullanıcı katılımı süreçlerinde önceden de katılım yapabilmektedir.

Parça İmalatçıları; Bu endüstri, amaca ulaştıracak ve projeye uyacak çeşitli araçlarla projenin gelişimini daha da etkili bir şekilde sağlamaktadır. Projeye bağlı olmayan parça gelişimi, böylece, dayanıklı ürün piyasasıyla daha fazla ilişkili olan farklı bir yaklaşıma olanak verebilecek geniş bir yatırımı başarabilir.

Müşteriler; Projenin seviyesine göre farklı müşterilerle karşılaşılabılır, fakat kullanıcılar aynı zamanda bütün bir evin ya da başka herhangi bir projenin müşterisi de olabilir.

Yatırımcılar; Olanaklı yatırım sistemleri, aralarından birini seçmek için oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Konut yönetimi konusunda, kullanım ve isteklerdeki değişiklikleri sönmüleyen potansiyelinden dolayı, ekonomideki hızlı ve beklenmedik bir düşüşten kaçınma imkânı, yatırımcıların güvencesi tartışılır bir durumdadır. Bu tabi ki müşteri için de önemlidir (Randen, [28]).

Mimarlar / Tasarımcılar / Plancılar; Profesyonellerin rolü, rahatlıkla anlaşılır bir süreçte, çevrelerinin hali hakkında toplumun kararlara ulaşmasını kolaylaştırmaktır. Kolaylaştırma, insanları ne yapmak istedikleri konusunda karar vermeleri için bir araya getirme ve nasıl yapacaklarına karar vermede yollar bulmalarına yardım etme aracıdır. Kolaylaştırma aynı zamanda, profesyonel eğitim almamış insanların kendi kendilerini çevrede bir değişiklik oluşturmak için organize edebilmelerini sağlayan çeşitli tekniklerin kullanımını da içerebilir (Sanoff, [12]).

Danışmanlar; Projenin tasarlanmasını beklemek yerine, çözümlerin ve ürünlerin projeye bağlı olmayan sistematik gelişmeleri uygulanabilir.

Müteahhit / Taşeron; Yüksek yatırım olanakları ile projeye bağlı olmayan işler için önemli bir imkândan ayrı olarak, başka bir imkân kendini göstermektedir. Bu imkân, yapımı destekleme (support-building) ve iki bina arasındaki boşluğa bina yapmak (infill-

building) arasındaki sistematik bir ayrım içindir (Randen, [28]). Bu iki eylem de çok farklı yetenekler ve düzenlemeler gerektirmektedir.

Konut yönetimi kurumları; Bu konuda birçok olanak bulunmaktadır. Kiralama ve ev sahibi olma imkânlarını önermekte, müstakil evlerin daha küçük evlere dönüştürülmesi olanağını önermek bunlardan bazılarıdır.

Merkezi ve yerel yetkililer; Bütün aşamalar hakkında ilgili politikaları belirlemek onların sorumluluğundadır.

Afrassiabi [19], kentsel yenileme sürecindeki katılımcıları üç ana grupta toplamıştır:

- Tasarımcılar / Plancılar (designers / planners)
- Yerel Yönetim Kurumları (local government agencies)
- Yerel Halk

Tasarımcılar/Plancılar: Bu gruptaki üyeler arasındaki ilişki, teknik bir süreçtir. En önemli nokta ise planlama sürecinde oluşan problemlerdir. Planlama çalışmaları ve fiziksel plan arasındaki ilişkinin yetersizliği, planlamadaki yetersiz işbirliği ve yetersiz katılımdan kaynaklanmaktadır. Bu problemlerden kaçınmanın yolu ise planlamanın, grup üyeleri arasındaki tam işbirliği ve tam katılımı tamamlanmasıdır.

Yerel Yönetim Kurumları: Katılımcılık, artık belediyelerin hiç bir rolü olmayacak, demek değildir. Bu sadece halk ve ihtiyaçlar ile ihtiyaçları karşılayacak kaynaklarla ilgili kamu görevlileri arasında sözlü iletişimin gerekli olacağı anlamına gelir (Sanoff, [27]).

Yerel Halk: Aynı mahallede yaşayan insanlar arasındaki ilişki, vatandaş katılımında birçok açıdan önemlidir. Mahalle sakinleri, aynı karakteristik özelliklere sahip toplumun bir parçasıdır.

Proje sürecinin başarılı bir şekilde tamamlanması için bu üç grubun tam katılımının da olması gerekmektedir. Her bir gruptaki katılımcının diğer katılımcılarla ilişkisinin durumu, karar alma sürecini etkileyen önemli bir unsurdur.

Güncel mimarlık söylemleri, tasarım yaklaşımları ve süreçleri “kullanıcı”yı odak alarak, onunla birlikte hareket etme yönünde ilerliyor. Grup kimlikleri ve tercihleri önemseniyor; farklılaşmalara yakınlık kurularak mekânsal çeşitlenmelerin üzerinde

duruluyor; öznenin algıları, deneyimleri anlaşılmaya çalışılıyor; memnuniyetleri değerlendiriliyor ve daha da fiilî olarak tasarım ve karar süreçlerinde “kullanıcı”nın dâhil olduğu katılımlı süreçler uygulanıyor (Ersoy, [29]).

2.2.2 Tasarımcının Rolü

Mimarlık kavramının ve onu oluşturan bileşenlerin tarih içindeki gelişim ve değişimlerinin ve birbirleriyle ilişkilerinin yorumunu yapmak ve bu yorumu tasarım işlemleri aracılığıyla bir bireşime dönüştürmek mimarın yaratıcı ve yansıtıcı görevi olmaktadır (Aksoy, [2]).

Mimarlar, tasarımcılar, plancılar, toplumu ve insanların bireysel hayatını tasarımlarıyla, eylemleriyle önemli ölçüde etkiledikleri için oldukça büyük bir sorumluluk almışlardır. Doğru olanı tasarlamak ve bu şekilde insanların mutluluğunu doğru tasarımlarla sağlamak amaç haline getirilmiştir. Mimarlar, yapılı çevrenin geleceğini omuzlarında taşıdıklarını düşünmüşlerdir. Habraken [17] belirtmiştir ki, bir dönem, “Eğer mimarlar doğru şehirler tasarlasalardı, ortada hiçbir savaş olmazdı.” düşüncesi hakim olmuştur.

Zamanla tasarımcılar, ütopyaları gerçekleştirmeye çalışmak yerine, insanlara istedikleri şekilde yaşamalarına olanak sağlayacak tasarımlar yapmaya yönelmiştir.

Katılımcı yaklaşımın gündeme gelmesiyle birlikte, mimarın tasarım sürecindeki rolü sorgulanmaya başlanmıştır. Mimarın, bu süreçte izlemesi gereken yol, kullanıcıları yönlendirme şekli gibi konular tartışılmaya başlanmıştır.

Alexander Garvin, 1968'de, Brooklyn'in Bushwick semtinde yaşayan yaklaşık 100 sakinin katıldığı bir toplantıda bulunmuştur. Katılımcılara "Bushwick'te ne istersiniz?" diye sorulur ve yanıtlar tek tek liste yapılmaya başlanır. Aniden sinirli bir kadın söz alır, "Bizim istek listesine ihtiyacımız yok." diye bağırır ve devam eder "Birşeylerin olmasını istiyoruz fakat neyin gerçekleşebileceğini bilmiyoruz. Siz profesyonellersiniz! Siz bize seçeneklerin neler olduğunu, bedelinin nasıl ödenebileceğini ve ne tavsiye ettiğinizi söylemelisiniz. Sonra biz karar veririz." Garvin, bu andan sonra "ciddi bir halk süreci" ve "zırvalamak" arasındaki farkı anladığını söylemiştir (Faga, [30]).

Faga [30], bu örneğin üstüne, halkın iyi bir şekilde bilgilendirilmek istendiğini, dışarıda ne olup bittiğini, diğer toplumların neler inşa ettiğini, tasarımda son modanın ne

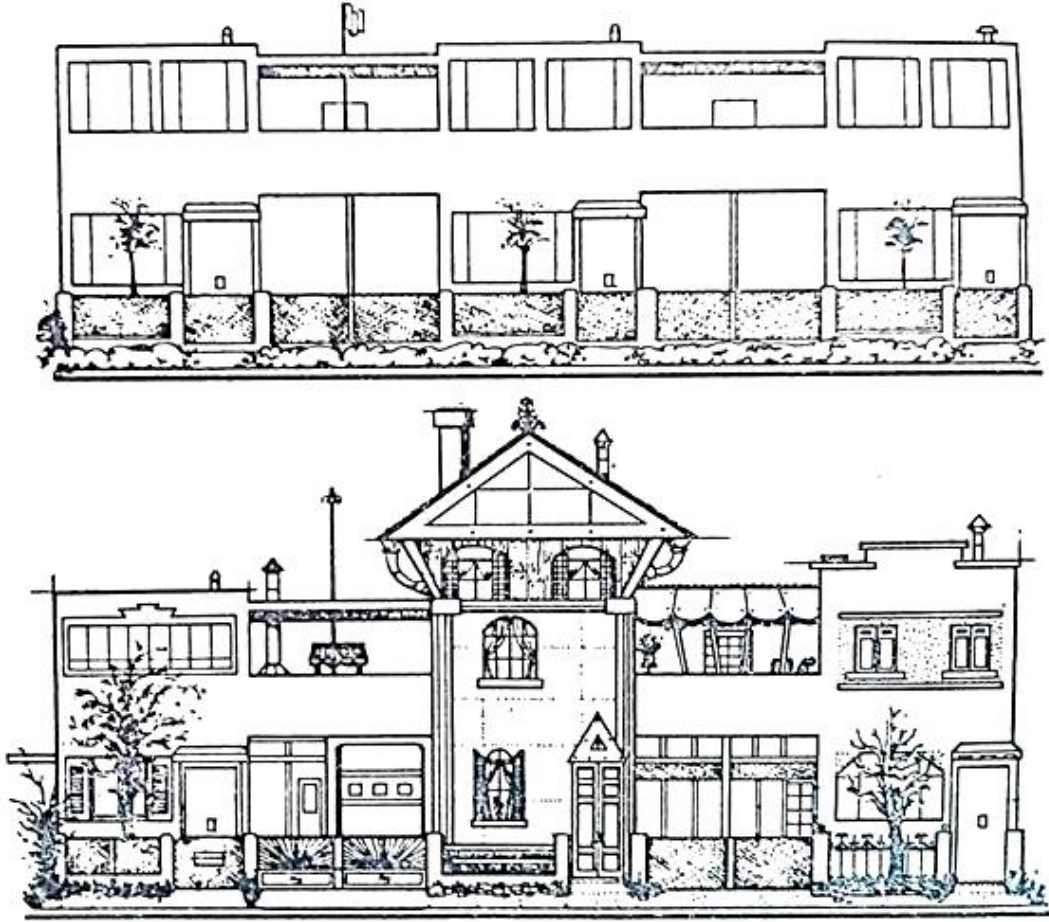
olduğunu bilmek istediğini belirtmiştir. Toplumun tasarımcıdan en iyisini talep ettiğini, "Her toplum en iyisi neyse onu ister, hiçbir toplum ikinci en iyiyi tercih etmez." sözüyle perçinlemiştir.

Halk sürecinin gerçek dünyasında, profesyoneller bir soru etrafında dönüp dururlar, "Halkın ilgisi ve iyi tasarım arasında seçim yapmak zorunda mıyız? Ya da ikisini de seçebiliyor muyuz?". Aslında çoğu kez halk, daha iyi tasarım ve yüksek kaliteli proje talep eder (Faga, [30]).

Mimarlar, yüksek kalite tasarımlar yapma amacıyla insanların aslında ne istediklerinden, neye ihtiyaçları olduğundan ve neyle mutlu yaşayacakları gerçeğiden uzaklaşmamalıdır. Ürün ne kadar kaliteli olursa olsun kullanıcı ürünle bağdaşmadığı takdirde onu istediği gibi değiştirebilecektir.

Fransa'da bulunan Pessac evleri, yaşadığı değişimlerle bu konuda iyi bir örnektir. Kullanıcılar binalara yerleşmeleriyle birlikte değişiklikler yapmaya başlamışlardır. Şekil 2.8'de ilk ve özgün hali ile kullanıcılar tarafından yapılan değişikliklerden sonraki görünümü birlikte verilmiştir. Konutlardan birincisinde bant pencere değiştirilmemiş, fakat üstüne bir bezeme ile öznel beğeniler katılmıştır. İkincisinde, çatı eklentisi ve pencereler ile kapıların düzenlenmesinde farklılıklar oluşturulurken, üçüncüsünde Akdeniz nostaljisini gerçekleştiren bir uyarlama seçilmiştir.

Anlamsal düzeydeki bu kaba ve safyürekli düzenlemeler yanında, yararsal düzeyde eklemeler ve değiştirmeler de görülmektedir (Aksoy, [2]). Bacaların, yağmur borularının, gölgeleme elemanlarının eklenmesiyle Pessac evleri zamanla Le Corbusier'nin tasarladığı görünümünden oldukça uzaklaşmıştır (Şekil 2.7).

Şekil 2. 7 Le Corbusier, Pessac Evleri, [2]

Profesyonellerin rolü, rahatlıkla anlaşılır bir süreçte, çevrelerinin hali hakkında toplumun kararlara ulaşmasını kolaylaştırmaktır. Kolaylaştırmayla, insanların ne yapmak istedikleri konusunda karar vermeleri için bir araya gelmeleri ve nasıl yapacaklarına karar vermede yollar bulmalarına yardımcı olmak hedeflenir. Kolaylaştırma aynı zamanda, profesyonel eğitim almamış insanların kendi kendilerini çevrede bir değişiklik oluşturmak için organize edebilmelerini sağlayan çeşitli tekniklerin kullanımını da içerebilir (Sanoff, [12]). Bu sayede insanlar neyle karşı karşıya olduklarını, seçeneklerinin neler olduğunu ve ne yapmaları gerektiğini öğrenmiş olur.

Kullanıcıyla ortak dil oluşturma süreci tasarlama değil, tasarım öncesinde başlamalıdır (Aksoy, [2]). Ciddi bir halk katılımı (public participation) sürecine dâhil olan profesyonelin görevi bir toplantıyla başlamaz ya da halkın isteklerine cevap verince bitmez. Profesyonellerin, toplumdaki insanları tanımanın, herhangi bir toplantıdan önce geldiğini anlamalarıyla başlar. Profesyonelliğin bilgeliğini gösteren birkaç erken

başarıyla birlikte ilerler. Tavsiyelerin düzenlenmesinden önce, kapsayıcı yöntemin sunumu ve sonrasında yöntemin bütün bir ilgiyle kabul edildiğinden emin olmaya çalışmak gerekecektir. En önemlisi, profesyoneller önerileri halkın ilgisini çekecek şekilde düzenlemelidir (Faga, [30]).

Tasarım yetenekli, tecrübeli kullanıcıların ve tasarım profesyonellerinin ortak çabalarıyla yürütülmelidir. Kullanıcılar istenen pratik anlayışa sahipler ama yeni teknik ve imkânlar konusunda eksikler (Ehn, 1992, 112, aktaran Sanoff, [12]). Tasarımcı, ortak çalışma sürecini, bu konuda bir araç olarak kullanmalı ve kullanıcılara tekniklerle ve süreçle ilgili gereken açıklamaları yapmalıdır.

Katılımcıların, anlamlı bir şekilde katılım yapmaları ve karar vermede nasıl bir etkilerinin olduğu hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır (Sanoff, [12]). Mimarın kullanıcıları proje sürecindeki etkileri konusunda bilgilendirmesi, kullanıcıların gelecek projelere katılımını arttıracak bir unsurdur.

Katılımcı tasarım yaklaşımı, tasarım sürecinde, mimarın insanlarla etkileşim içinde olmasını ve böylece insanların ne istediğini ve neye ihtiyaçları olduğunu öğrenerek buna göre süreci yönetmesini sağladığı için, tasarım süreci bittiğinde ve insanlar tasarımla birlikte yaşamaya başladığında, tasarım ve insanlar arasında uçurumun oluşmasını önler, insanların benimsedikleri ve yaşamlarına katmakta zorlanmadıkları bir tasarımın ortaya çıkmasına olanak verir.

Kullanıcının istekleri ve ihtiyaçları önemsenmeden yapılan tasarımlar, kullanıcının hayatına dâhil olurken, ona göre değişme zorunluluğundadır. Herşeyden sonra, her ne inşa edildiyse onla yaşamak zorunda olacak olan onlardır (Faga, [30]).

Katılımcı yaklaşımla birlikte mimar, kullanıcıyı tasarıma dâhil ederek, kullanıcıya karşı bir sorumluluğunu yerine getirmiş olur. Murat Belge [31], bu konuda şöyle bir yorum yapmıştır: “Bu katılma teorilerini mimarlar ortaya attıysa bunu kendileri bencilliklerinden ötürü, kendi borularını öttürebilmek için yapıyorlar’ demek herhalde çok yanlış. Çünkü aslında, çevre ve mimari sorununa son analizde bunu kullanacak olan insanı katmakla, yapılabilecek en demokratik şey yapılmış oluyor”. Lucien Kroll [32], “Biz mimarız, ve ben karar verme sorumluluğundan kaçmak istemiyorum ama yalnız

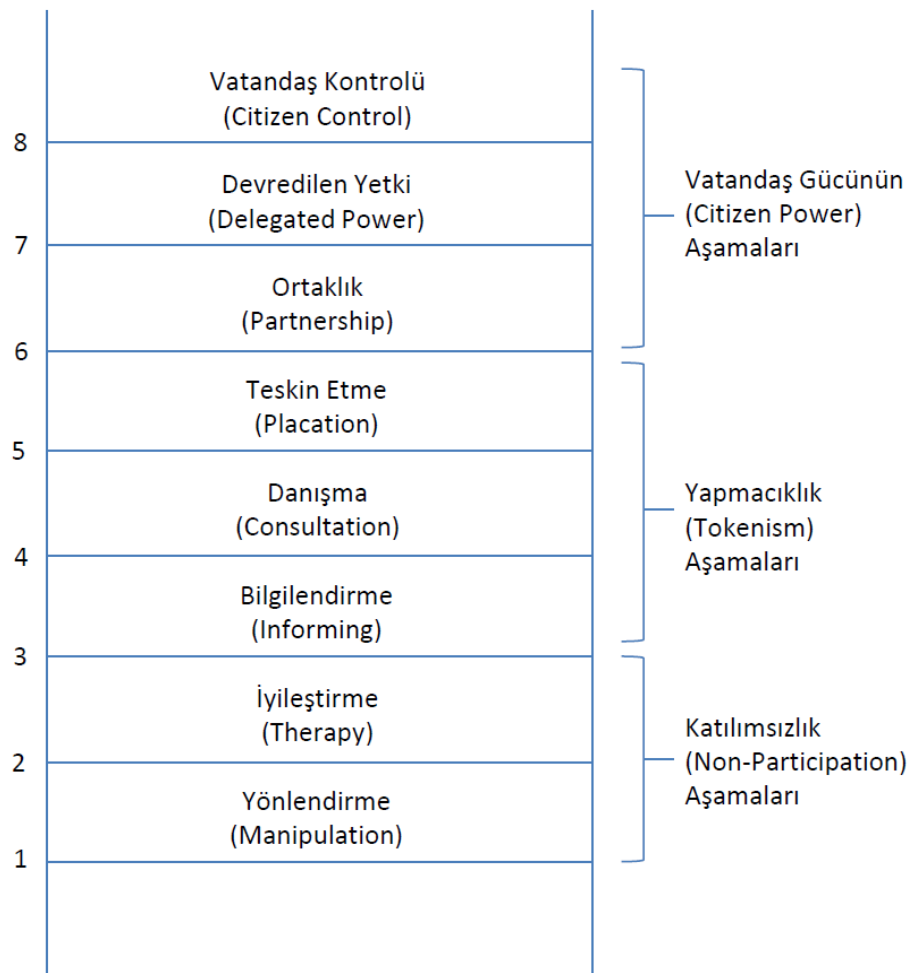
karar vermek istemiyorum." derken, tasarım kararlarında kullanıcının da etkisinin olması gerektiğini vurgulamıştır.

2.2.3 Katılımcı Tasarım Yöntem ve Teknikleri

Arnstein'in Merdiveni

Vatandaş katılımı, biraz, ispanak yemeye benzer; kimse karşı çıkmaz, çünkü size yararlıdır (Arnstein, [33]).

Arnstein, 1969'da planlama süreçlerinde vatandaş katılımı hakkında bir yazı yazmış ve "vatandaş katılımı merdiveni" ile katılım basamaklarını düşükten yükseğe sıralamıştır (Şekil 2.8).

Şekil 2. 8 Arnstein'in Merdiveni [33]

Yönlendirme (Manipulation) ve İyileştirme (Therapy) basamakları, gerçek katılımın yerine geçen katılımsızlık aşamalarını tanımlamaktadır. Burada amaç, halkın

planlamaya katılımını sağlamak değil, katılımcıları eğitmektir. Üçüncü ve dördüncü basamak, Bilgilendirme ve Danışma, yoksulların duymalarına ve seslerini duyurmalarına izin veren yapmacılık (tokenism) aşamalarıdır. Güç sahipleri (powerholders), katılımı tüm boyutlarıyla sunduklarında, vatandaşlar duymuş ve duyulmuş olurlar. Fakat bu şartlar altında, güçlü olması önemsenecek olan görüşlerinin sağladığı güçten yoksundurlar. Katılım bu aşamalarla sınırlandırıldığında, tamamlanamaz, mevcut durumu değiştirme güvencesi kalmaz. Beşinci basamak, Teskin Etme (Placation), yapmacılığın en üst aşamasıdır. Çünkü kurallar, karar almayı güç sahipleri sürdürürken, yoksullara danışmaya da imkân verir.

Merdivende yukarı çıktıkça, karar almada vatandaş gücünün etkisi artar. Vatandaşlar, geleneksel güç sahipleriyle görüşme ve pazarlığa, Ortaklık (Partnership) sayesinde olanak bulurlar. En üstteki basamaklarda, Temsili Yetki (Delegated Power) ve Vatandaş Kontrolünde (Citizen Control), yoksul vatandaşlar karar almada ya da yönetim gücünde çoğunluğu sağlayarak yer edinirler.

Sekiz Basamaklı Merdiven, basit bir özet olabilir, fakat vatandaş katılımında gözden kaçan birçok noktanın aydınlatılmasına yardımcı olur. Bu sıralamayı bilmek, güç sahiplerinden gelen kafa karıştırıcı yanıtlar kadar, yoksulların katılımdan isteklerini anlamayı kolaylaştırır.

Merdiven, aralarındaki temel sınırları vurgularken, güçsüz vatandaş ile güçlüyü yanyana getiriyor. Aslına bakılırsa, ne yoksullar ne de güç sahipleri birbirinden tamamen ayrı iki gruptur.

Çizelge 2. 1 Planlama Düşüncesi ve Halk Katılımının Rol, [26]

Planlama Düşüncesi ve Halk Katılımının Rolü			
Katılım Düzeyi	Planlama geleneği	Planlama okulu	Planlama modeli
<ul style="list-style-type: none">Vatandaş KontrolüDevredilen YetkiOrtaklık	Sosyal Dönüşüm	Çoğulculuk (Pluralism)	<ul style="list-style-type: none">İletişimselPazarlık EtmeMarksistSavunucuGeçişken
<ul style="list-style-type: none">Teskin EtmeDanışmaBilgilendirme	Sosyal Rehberlik	Genel Bakış (Synoptic)	<ul style="list-style-type: none">Karışık TaramaArtırmıcılıkSinoptik Planlama
<ul style="list-style-type: none">İyileştirmeYönlendirme	Sosyal Rehberlik	Şablon (Blueprint)	<ul style="list-style-type: none">Şablon PlanlamaGeddes, HowardBölge Plancıları

Halk katılımı ve planlama modelleri arasındaki bağlantının geçerli olması için, ana planlama modellerinin sistematik sorgulamasının yapılması gerekmektedir. Çizelge 2.1’de, Arnstein’in tipolojisiyle çeşitli planlama yaklaşımları ilişkilendirilmiştir. Düzenlemede, planlamanın sınıflandırmasında, Arnstein’in merdivenindeki basamaklarla ilişkilendirilmiş üç yeni aşama (gelenek, okul, model) eklenmiştir (Lane, [26]).

Çizelge 2. 2 Katılımın Düzeyleri, IAP2, [34]

	Halk Etkisinin Artış Düzeyi →				
	Bilgilendirme	Danışma	Dahil Etme	İşbirliği Yapma	Yetki Verme
Halk Katılımı Amacı	Halkın, problemi, seçenekleri, imkanları ve çözümleri anlamalarına yardım edecek objektif bilgiyi almalarını ve dengenin oluşmasını sağlamak	Analizlerde, seçeneklerde ve kararlarda, halktan geri dönüşü sağlamak	Halkın kaygılarının ve isteklerinin devamlı olarak anlaşılmasını ve üzerine düşünülmesini sağlama süreci boyunca doğrudan halkla çalışmak	Seçeneklerin gelişimini ve istenen çözümün tanımlanmasını içeren kararın her bir aşısında halkla ortak olmak	Son kararı halka bırakmak
Halka Vaat	Sizi bilgilendirmeye devam edeceğiz.	Sizi bilgilendirmeye devam edeceğiz, dinleyeceğiz ve kaygılarınız ile arzularınızı kabul edeceğiz ve halkın kararı etkileyişinin geri dönüşünü sağlayacağız.	Kaygılarınız ve isteklerinizin seçeneklerin gelişimine doğrudan yansımaları ve halkın kararı etkileyişinin geri dönüşünü sağlamanız için sizinle birlikte çalışacağız..	Çözümlerin formüle edilmesindeki yenilik ve tavsiye için ve kararlarda tavsiyelerinizin olabilecek en yüksek seviyede yer alması için size başvuracağız.	Neye karar verirseniz uygulayacağız.
Örnek Teknikler	<ul style="list-style-type: none"> Bilgi Formları İnternet Siteleri Herkes Açık Etkinlikler 	<ul style="list-style-type: none"> Halk Yorumu Odak Grupları Sörveyler Halk Toplantıları 	<ul style="list-style-type: none"> Atölye Çalışmaları Müzakereli Oylama 	<ul style="list-style-type: none"> Vatandaş Danışma Kurulu Uzlaşma Oluşturulması Katılımcı karar alma 	<ul style="list-style-type: none"> Vatandaş Jürileri Oylamalar Yetkilendirilen Karar

1990 yılında kurulan ve halk katılımının gelişmesini desteklemeyi amaçlayan IAP2 (International Association For Public Participation), katılımın düzeylerini beş aşamada tanımlamaktadır;

- Bilgilendirme,
- Danışma,
- Dâhil Etme,
- İşbirliği Yapma,
- Yetki Verme.

Bu beş aşamada Bilgilendirme aşamasından Yetki Verme aşamasına doğru gidildikçe halkın karar vermedeki etkisi artmaktadır. Çizelge 2.2’de, beş aşamadaki amaç, halka verilen sözler ve kullanılan teknikler yer almaktadır.

Dünyada ekonomik ve sosyal açıdan refah içinde gelişimi hedefleyen OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development), yönetim ve vatandaşlar arasındaki ilişkiyi güçlendirecek üç terimden bahsetmektedir: Bilgilendirme (Information), Danışma (Consultation), Etkin Katılım (Active Participation)(Şekil 2.9).

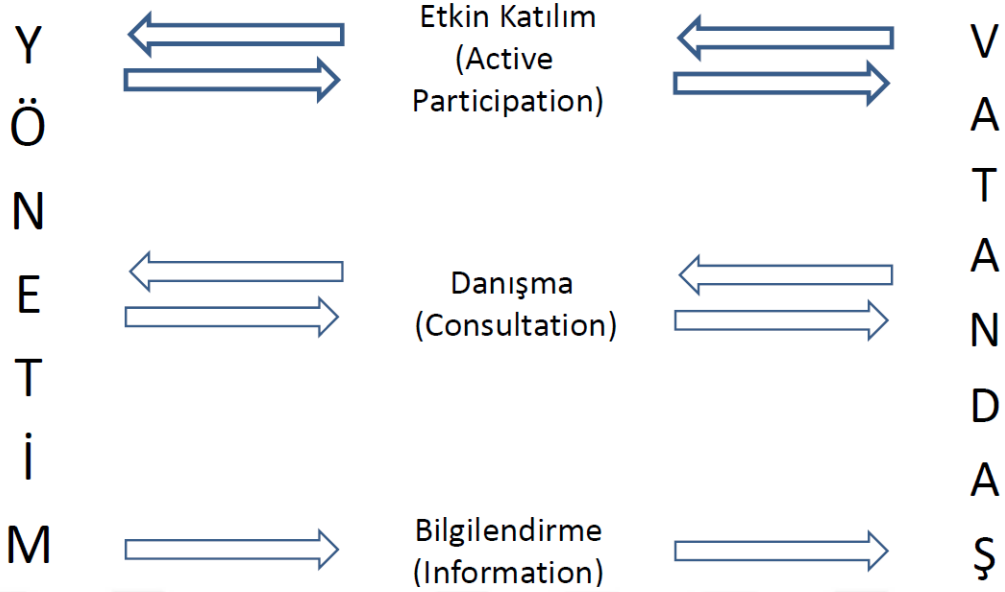
Bilgilendirme (Information): Yönetim, politika oluşturmada, kendi inisiyatifinde ya da vatandaşlar bilgiye ulaşmak istediklerinde bilgi yayarlar. İki şekilde de bilgi, yönetimden vatandaşlara doğru, tek yönde akar.

Danışma (Consultation): Yönetim, vatandaşlardan politika oluşturmada geri bildirim istemektedir. Geri bildirim alındığında, yönetim, politika oluşturma süreci boyunca, hangi görüşün en çok rağbet gördüğünü belirler. Vatandaşlardan geri bildirim almak, yönetimin, vatandaşları önceden bilgilendirmesini gerektirir. Danışma, vatandaş ve yönetim arasında iki yönlü bir ilişki oluşturur.

Etkin Katılım (Active Participation): Vatandaşlar, karar alma ve politika oluşturmada etkin bir şekilde yer alırlar. Bununla birlikte, politikanın işleyişi ve son kararın sorumluluğu yönetimin üzerindedir. Politika oluşturmada vatandaş katılımı, yönetim ve hükümet arasında, ortaklığa dayanan iki yönlü ilişkide ileri bir düzeydir (Şekil 2.10).

Şekil 2. 9 Katılım, Danışma, Bilgilendirme, [35]

Şekil 2. 10 Vatandaş Katılımında İlişki Düzeyi, [35]

Wulz [11], katılımın farklı rolleri olan yönlerini mimar-kullanıcı gözünden şu şekilde açıklamıştır (Şekil 2.11):

Şekil 2. 11 Katılımın Yapısı , [11]

Katılımla ilgili her şey, katılım sürecindeki farklı zaman aralıklarıyla ilişkilidir. Katılımda zaman etkeni, üç aşamaya bölünebilir: tasarım evresi boyunca, inşa evresi boyunca, proje bittikten sonra.

Katılım için ön koşul, açıktır ki, kararlar ve mimari ürünler kullanıcı tarafından etkilenebilir ve değiştirilebilir. Proje sürecinde katılımcılar bilgilerini, deneyimlerini ortaya koyarlar. Bunun yanı sıra proje süreci, katılımcıların yeni bilgiler öğrenmelerini gerektirir. Süreç olarak katılım, mimari projenin değişime açık ve esnek olmasını gerektirir.

Katılımcılık, eğitimsel bir süreç, bilginin üretildiği yer olarak tanımlandığında, katılımın iki boyutu açıkça ortaya çıkmaktadır: araç ve yöntem.

Toplum üyelerini dâhil etmek, kabul edilen bir ihtiyaç olduğunda, katılım görevi başarılması gereken bir şey olarak düşünülürse eğer, katılım etkili bir şekilde yerini bulur. Konuyu kavramsallaştırmak şu basit soruları sormak demektir: kim, ne, nereye, nasıl ve ne zaman (Sanoff, [12]).

- Katılıma dâhil olacak olan kullanıcılar kimler?
- Katılım programında ne gerçekleştirilmeli?
- Katılım yolu nereye götürmeli?
- Halk nasıl dâhil olmalı?
- Katılım, planlama sürecinde ne zaman istenir?

Kullanıcı katılımında iyi planlama yapmak, dikkatli bir analiz süreci gerektirir. Farklı işlevlere hizmet eden çeşitli teknikler bulunur. Toplumsal araştırmalar (community surveys), inceleme komisyonları (review boards), danışma kurulu (advisory boards), görev kuvvetleri (task forces), mahalle ve halk toplantıları (neighborhood and community meetings), açık duruşma (public hearings), halkı bilgilendirme (public information), etkileşimli kablolu televizyon (interactive cable TV), hepsi, katılımcılık planının etkinliğine göre çeşitli başarı dereceleriyle kullanılmıştır. Çünkü toplumsal katılım karmaşık bir kavramdır. Etkili bir katılım süreci, üzerinde önemle düşünmeyi gerektirir.

Sanoff [36], katılım kuramlarını ve uygulamalarını içeren bir incelemeyi beş açıklamada özetlemiştir:

- Tasarım problemlerinde “en iyi çözüm” diye bir şey yoktur (Peattie, 1968, aktaran Sanoff, [36]). Her problemin birkaç çözümü vardır.
- “Uzman kararları” mutlaka “meslekten olmayanlar”ın kararlarından daha iyi değildir (Rittel, 1972, aktaran Sanoff, [36]). Kullanıcılar seçenekleri inceleyip aralarından birini seçebilirler. Mimar ya da planıcı, kullanıcıyı teknik açıdan ve seçeneklerin sonucunun ne olacağı konusunda bilgilendirmelidir.

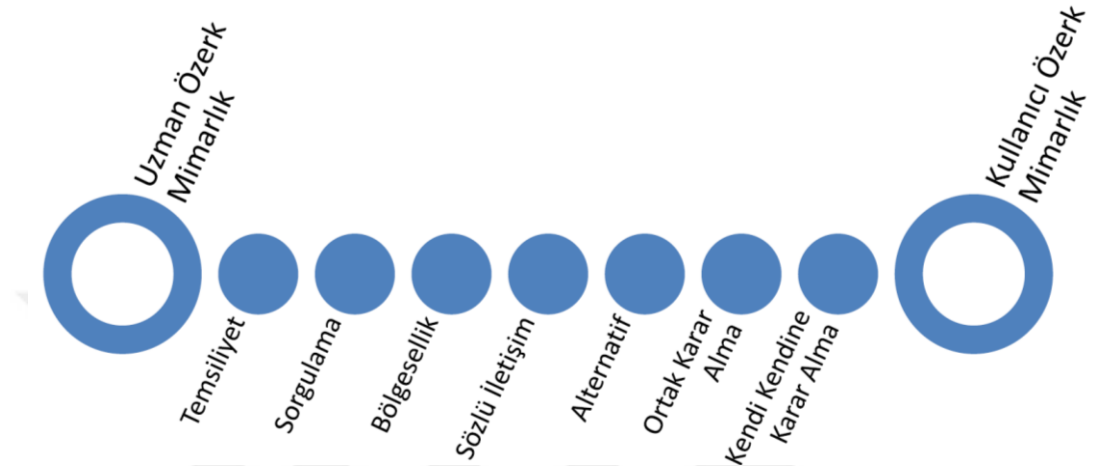
- Bir planlama görevinin tasarımı, “şeffaf” yapılabilmelidir (Rittel, 1972, aktaran Sanoff, [36]). Kullanıcıların, profesyoneller tarafından düşünülmüş ve son haliyle karşılarına konulmuş bir projedense, tasarım aşamasında şahit oldukları ve katılabildikleri proje süreci sonucunda elde edilen proje, anlaşılma ve kullanım açısından çok daha başarılıdır.
- Tüm bireyler ve çıkar grupları, açık oturumda bir araya gelmelidir. Böylece insanlar fikirlerini açıkça dile getirebilir ve ortak bir karara varabilirler.
- Süreç devam eder ve sürekli değişir. Ürünün ortaya çıkması, sürecin sonuna geldiği anlamına gelmez. Yönetilmeli, tekrar değerlendirilmeli ve ihtiyaçlara yeniden düzenlenmelidir.

Burns (1979), katılımı dört kategoride (tecrübede) sınıflandırmıştır (Sanoff, [36]):

- Farkındalık (Awareness): Bu tecrübe, verilen çevrenin veya durumun gerçekliklerinin keşfedilmesini ya da yeniden keşfedilmesini içerir.
- Algılama (Perception): Durumun farkında olmaktan çok daha fazlasını; durumu anlamayı, fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik yönleriyle idrak etmeyi gerektirir.
- Karar Alma (Decision-making): Bu aşamada, farkındalık ve algılamadan, değerlendirilen durum için bir program oluşturmaya odaklanılır.
- Uygulama (Implementation): Çoğu toplum odaklı planlama süreci, farkındalık, algılama ve karar alma aşamalarında bırakılmış ve projeyle ilgili vahim sonuçlar alınmıştır. Çünkü insanlar daha yararlı olabilecekken proje dışında bırakılmışlardır. İnsanlar proje sürecinin sonuna kadar projeye dâhil olmaya devam etmeli ve sonuçların ne olduğunu görmek için, profesyonellerle birlikte sorumluluk almalıdırlar.

Vatandaş etkisi (citizens influence), vatandaş etkin grubu (citizens action group), işbirliği (cooperation), ortak karar alma (co-decision), kendi kendine karar alma (self-decision) vb. katılımı eşanlı kavramlardır. Bu durum, katılımın, karar almanın çeşitli biçimlerini içeren genel bir düşünce olduğunu göstermektedir.

Wulz'un çalışmasında belirttiği üzere uzman özerkliği ve kullanıcı özerkliği olarak tanımlanan iki zıt kutup arasında sıralanan 7 farklı katılım biçimi vardır (Şekil 2.12); Temsiliyet (Representation), Sorgulama (Questionary), Bölgesellik (Regionalism), Sözlü İletişim (Dialogue), Alternatif (Alternative), Ortak Karar Alma (Co-decision), Kendi Kendine Karar Alma (Self-decision).

Şekil 2. 12 Katılım Biçimleri (Wulz, [11])

Katılım Biçimleri

Wulz'un [11] tanımladığı aktif veya pasif olabilen katılım biçimleri aynı zamanda uzman özerk mimarlık (expert autonomous architecture) ve kullanıcı özerk mimarlık (user autonomous architecture) olmak üzere birbirinden farklı 2 karşı kutup ortaya çıkarmıştır.

Uzman özerk mimarlık, tamamen mimarın kendi fikirlerine ve değerlerine dayanan, sadece sahip olduğu mimarlık bilgisinden kaynaklanan bir mimarlık biçimidir. Mimar, kendinden başka kimsenin düşüncelerini önemsemez.

Kullanıcı özerk mimarlık, mimarın yalnız başına karar vermediği, tasarım sürecinde müşteri, girişimci ve kullanıcıyla birlikte hareket ettiği yaklaşımdır.

Bu iki yaklaşım biçimi önceden sahip oldukları keskin sınırlara sahip değillerse de, hala mimari tasarım sürecinin birbirine oldukça zıt iki kutbudur. Biri, mimarın kendi kararlarını uyguladığı ve kendi damgasını vurduğu sanatsal mimarlık, diğeri, bireylerin kendi kararlarını verdikleri ve başkasının damgasının altında kalmadığı mimarlık biçimidir.

İki ayrı kutup noktası, mimar ve kullanıcının tasarım üzerindeki etkisinin farklı göstergeleridir. Kullanıcının etkisinin arttığı yerde mimarın etkisi azalmaktadır, bu karşılıklı bir seviyelenmedir.

Temsiliyet / Sunum (Representation)

Mimarların, kullanıcının isteklerini, kişisel ihtiyaçlarını göz önüne alması açısından ulaşılmış en pasif katılım biçimidir. Mimarın, kullanıcının belli olan veya olmayan bütün isteklerine, hırslarına, hayallerine tercüman olmasını sağlar.

Mimari ürünün müşteriye temsiliyet sunması, mimarın sanatsal ve sosyal rolünün en temel yönüdür. Temsiliyet, bütün katılım biçimlerinde vardır. Deyim yerindeyse mimarlık mesleğinin varoluşunun en büyük gerekçesini oluşturmaktadır.

Temsiliyet ile vatandaşın planlama ve tasarım konusunda etkisinin artması, mimarın vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Mimar, kişisel bilgi birikimi ve tecrübesiyle kendini, istek ve ihtiyaçları anlamak için bilinmeyen kullanıcıların yerine koymaktadır.

Sorgulama (Questionary)

Sorgulama, nüfusun ihtiyaçlarının istatistiksel olarak bir araya getirilmesiyle oluşur. Bu sayede katılımı pasif biçimde olan isimsiz kullanıcı, görünür hale gelmiş olur.

Sorgulama, birkaç sistematikleşmiş çalışmadan oluşmuştur. Sorgulama sayesinde kendi başına, tecrübelerinden yola çıkarak karar veren anlayışlı dikkatli mimar vurgusu ortadan kalkmıştır. Bunun yerine istatistiksel çalışma ve araştırma sonuçları tasarım sürecine eklenir. Bu yaklaşımda başlangıç noktası halkın genel ihtiyaçlarına ilgidir. Tekniği, ihtiyaçların yapılanması ve isteklerin genellenmesi üzerinedir.

Sorgulama katılımı, halkın ihtiyaçlarıyla ilgilenme konusunda ve isteklerinin kesin bir şekilde seviyelenmesinde, genellenmenin sağlanmasında temsili katılımdan farklılıklar göstermektedir. Sorgulama katılımına "anonim" katılım da denebilir.

Bölgesellik (Regionalism)

1960'larda coğrafik ve kültürel özelliklere uymayan yapılaşmayı gören halk, buna karşı çıkmıştır. Bölgesel ve yerel karakteristik özelliklerin öneminin vurgulanması ve bu

konuya olan inanç sayesinde yerel mimarinin karakteristik özellikleri üzerinde düşünölmeye başlanmıştır.

Sorgulama katılımından farklı olarak bölgesellik coğrafi olarak sınırlı bir alanda, özel ve kültürel mirasa önem verir.

"temsili düşünme" ve "sorgulama" nın kombinasyonu, yerel halkın belli bir alandaki mimari ve sembolik niteliklerin etrafında şekillenen katılım biçimi olarak bölgeselliğe devam etmesini sağlar.

Sözlü İletişim (Dialogue)

Katılımın bu biçimi, çoğu kez, mimar ve yerel halk arasındaki resmi olmayan konuşmalara dayanır. Ralf Erskine, 1970'lerin ortalarında gerçekleştirdiği proje sürecinde bu katılım biçimini kullanmıştır (Şekil 2.13).

Şekil 2. 13 Byker Wall, Newcastle, [50]

Yerel halk, mimarla görüşmeleri ve proje hakkında ne düşündüklerini söylemeleri için cesaretlendirir. Sözlü İletişim modeli, halkın bilgisini kullanma ve tasarım süreci

boyunca, mimarın önerisine yorum yapmak ve soru sormalarını sağlama düşüncesine dayanmaktadır.

Alternatif (Alternative)

Bu katılım biçimi, kullanıcıyı ve içinde bulunduğu tasarım sürecini bir adım daha ileriye götürmektedir. Alternatif katılım, olası ya da yerel halkın yaptığı birkaç alternatif seçimiyle alınan ortak karar konusuna yakındır.

Alternatiflerden olası bir seçim yapmak için somut ve meslekte olmayan kişiler için anlaşılır olmak gerekmektedir. Sözlü iletişim modelinde olduğu gibi, mimar, önerisini kullanıcıya sunarken bu konuya oldukça özen göstermek zorundadır. Çünkü mimarlık tasarımlar ve soyut bir sanat olarak oluşturulur. Çoğu mimar, haritaların, planların, resimlerin, slaytların ve hatta mimari maketlerin sadece mimari eğitim alanları için anlamlı olduğunu, bu işin içinde olmayanlar için bir şey ifade etmediğini gözden kaçırmaktadır.

Alternatif katılım, gelecekteki kullanıcının mimar tarafından tanındığını varsayar. Dolayısıyla katılımın anonimleşmeme (de-anonymising) aşamasına ulaşılmış olur.

Eğer her bir bireyin yer aldığı bir oylama olursa, çoğunluğun verdiği karar geçerli olur. Fakat buradaki soru azınlık grubun son kararda etkili olup olamayacağı ya da en önemlisi, bir kere daha örnek modeldeki sınırlayıcı etkiyi tanımlayıp tanımlamayacaklarıdır.

Ortak Karar (Co-decision)

Daha önce tanımlanan bütün katılım biçimlerinde, tasarım sürecinde karar yetkisine sahip olan mimardır. Herhangi bir yanlış anlamadan kaçınmak için şöyle söylenebilir; mimarın kararı elbette ki profesyonel çevrenin zorlamalarından ve unsurlarından etkilenmektedir.

Bununla birlikte, katılım sürecinde vatandaş etkisi, ilk aşamada pasifken, sonraları mimarın otoritesi üzerinde baskı oluşturur.

Ortak karar almada katılım, çoğunlukla karar alma dengesinde yer alır. Ortak karar alma, tasarım sürecinin başından beri olan nüfusu kapsar ve kullanıcıların etkin ve doğrudan katılımını amaçlar.

Doğrudan katılımın başlıca varsayımları:

- Katılan insanların bireysel olarak tanınıyor olması,
- Bu bireylerin katılımı ile ilgili ve motive olmaları,
- Bu bireylerin projenin tüm evrelerine katılım için zamanlarının olması,
- Uzaması muhtemel olan planlama süreleri için herhangi fazladan ücretin kullanıcılar tarafından ödenmesi.

Bu koşullar sağlanmazsa, ortak karar alma riske girer ve katılımın etkin olan diğer biçimlerinden bir tanesi olarak, etkin biçim pasif hale dönüşür.

Kendi Kendine Karar Alma (Self decision)

Kendi kendine karar alma durumunda mimarın etkisi daha da azalır. Burada kesin olan iki sav bulunmaktadır; birincisi, halkın tamamıyla yaratıcı olarak görülmesi, ikincisi ise bütün otoriter müdahale biçimlerinin demokrasinin en saf şekli olarak görülmesidir.

Bu iki sav, halkın, insan olarak kendi bireyselliklerini ve benzersizliklerini ifade ettikleri temel bir ihtiyacını ve isteğini anlattıkları genel düşüncenin iki farklı noktasıdır.

Konuyla ilgili literatürde, bu kavram, kendi kendini idare ya da kendi kendini bilme, yaratma ihtiyacı (homo ludens-oyunayan insan), kendini gerçekleştirme ihtiyacı adına çalışma vb. olarak gösterilmiştir. Bunlar, her insanın kendisi olma ve bir birey olarak kabul edilme isteklerinin farklı anlatım yollarıdır.

Katılımın bu biçimi, 1985'te kendi kendine inşa eden (self-build) ve yardım (self-help) olarak kendini göstermiştir. Kendi kendine inşa eden / Self-build'in en genel şekli, yapıları kısmen bitirmektir, en azından yapının iskeleti, çatısı ve servis sisteminin bitmiş olarak teslim edilmesidir.

Kendi kendine karar alma katılımı, prensip olarak, katılımın ne olduğu ya da ne olması, yani karar almayı vatandaşın kendisinin yapması gerektiği hakkındadır. Burada iş

mimara düşmektedir ve Wulz [11], bu katılım biçiminde, içinde mimar olmadan yapılan tek bir örneğe rastlamadığını belirtmiştir.

Katılma stratejisi, mimarlık alanında istenenle, gerçekleştirilen fiziksel çevre arasındaki çelişkileri kaldırmak üzere kişilerin tasarım süreci aşamalarında karar verici olarak yer almalarını öngören bir stratejidir. Katılma biçimleri olarak (Aksoy, [2]):

- Kullanıcı Tasarımı,
- Dolaylı Katılma,
- Pazarlama Teknikleri,
- Yapılanı Değişirme,
- Savunma Oyunu,
- Ortak Göstergeler Arama,
- Uzam Topolojisi

bulunmaktadır.

Katılım Profilleri

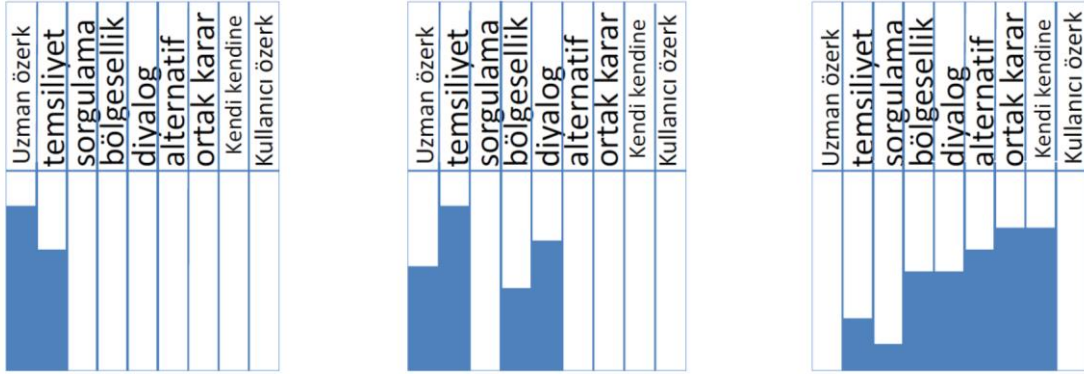
Bahsedilen katılım biçimleri, tasarım sürecinde mimarların katılıma hangi noktada dâhil olduklarını belirlemelerini sağlar. Her mimarın tek bir katılım biçimine uyacak olduğunu söylemek yanlış olur, birden fazla katılım biçimi içinde olunabilir.

Birkaç mimarın katılım profili (Şekil 2.14):

G.Domenig,M.Graves
A.Rossi

R. Erskine

O,Uhl ,R. Heckney
C. Alexander

Şekil 2. 14 Katılım Profilleri, [11]

Bu profiller, projenin karakterine uygunluk göstermektedir. Çizelgeler, mimarların katılıma karşı keskin, değişmez tavırlarının yerine profil modelinin uygulamasını anlatmaktadır.

Tasarımcıların ve plançılarının kolayca ulaşabileceği çok sayıda teknik bulunmaktadır. Bu tekniklerden bazıları, katılım sürecinde kullanılan standart yöntemler halini almıştır. Örneğin, katılım, atölye çalışmalarında nadiren grupça karar alma teknikleri uygulanmadan gerçekleşir. Bunun yanı sıra, anket yapma, görüşme gibi alan teknikleri tasarımcılar ve plançılar tarafından bilgi edinme amacıyla etkin olarak kullanılmaktadır. Genelde tekniklerin çoğu, vatandaşların çevrenin durumunun farkında olmalarını ve düşünme aşamasında etkin olmalarını sağlar.

Sanoff [27], katılım tekniklerini beş ana kategoride sınıflandırmıştır:

- Farkındalık Yöntemleri (Awareness Methods)
- Dolaylı Yöntemler (Indirect Methods)
- Grup Etkileşimi Yöntemleri (Group Interaction Methods)
- Açık Uçlu Yöntemler (Open Ended Methods)
- Beyin Fırtınası Yöntemleri (Brainstorming Methods)

Farkındalık Yöntemleri (Awareness Methods)

İnsanlar katılım yapmak istese de istemese de ne konuda karar verebileceklerini bilmelidir. Bu gibi durumlarda insanları bilgilendirmenin bir yolu, alışveriş merkezi, panayır gibi kamu alanlarında sergiler düzenlemektir.

Gazetede, radyoda ya da televizyonda haber yayınlatmak, halkın ilgisini çekecek bir yoldur. Medya sayesinde geniş bir kitle haberdar edilebilir.

Kullanıcıların farkındalığını arttıracak diğer bir yol ise çalışma alanında düzenlenecek olan yürüyüşlerdir. Bu yürüyüşler, katılımcıların çevrelerini yeniden keşfetmelerini ya da yeni duruma aşına olmalarını sağlar. Bu teknik, katılım sürecini tanıtmada en etkili tekniktir.

Dolaylı Yöntemler (Indirect Methods)

Sörveyler ve anketler, kullanıcılardan bilgi toplamada, fikirlerini öğrenmede oldukça yararlıdır. Haritalama sörveyi (mapping survey), insanların çevrelerini tanımlamasını ve çevresel bozulmaları saptamasını sağlamaktadır. Birebir görüşmelerin de bilgi edinmede büyük katkıları vardır. Görüşme yapmak, bilimsel örnekler sunmaz, fakat başka bir şekilde elde edilemeyecek nitelikli ve detaylı bilgi sağlar.

Grup Etkileşimi Yöntemleri (Group Interaction Methods)

Yüz yüze etkileşim yöntemi, atölye çalışması (workshop) ile yürütülür. Gruplar genelde altı-on kişi arasında oluşur. Grupların içinde bulunduğu süreç, belirli bir sorunun çözümü için yapılan bir dizi toplantıyı içerir.

"design-in" yaklaşımı, bu sürecin bir kısmında ya da tamamen bağımsız bir yöntem olarak kullanılabilir. Bu yaklaşım, profesyoneller ve vatandaşların, yeni seçenekler bulmak için planlar, fotoğraflar, maketler üzerinde birlikte çalıştığı uygulamalı bir yaklaşımdır.

Açık Uçlu Yöntemler (Open Ended Methods)

Geniş bir dinleyici kitlesini, amaçlar, ilgi uyandırma ya da onay alma konusunda bilgilendirmek, toplum toplantısı (community meeting) şeklini alabilir ya da açık

oturum olarak adlandırılabilir. Halk toplantıları, toplum liderlerinin süreç boyunca proje hakkında bilgi vermesi için olanak sağlar.

Birçok bölgede yerel televizyon kanalları yayın yapmaktadır ve televizyon, katılım için kullanılacak yollardan biridir.

Planlama oylaması (planning ballot) halk toplantılarına katılmayan ve duygularını açıklayamayan insanların etkin katılımının sağlanması için düşünülmüş bir tekniktir. Böylelikle büyük bir kesimin de tercih hakkını kullanabilmesi sağlanmış olur.

Beyin Fırtınası Yöntemleri (Brainstorming Methods)

Beyin fırtınası, takım çalışmalarında sorunu çözmek için kullanılan en iyi yöntemdir. Klasik beyin fırtınası yöntemi üç ile dokuz kişi arasında oluşan küçük gruplarla, şu üç kural izlenerek yapılandır:

- Olabilecek en çok sayıda çözüm üret,
- İlginç fikirler teşvik edilmeli,
- Eleştiri yasak - yargı ertelenir.

Bununla birlikte, bazı yerlerde beyin ürünü (brainwriting) olarak adlandırılan, on iki kişiden fazla gruplar için olan yöntemler de vardır. Bu yöntemlerde, (Gallery, Pin Card, Nominal Group Technique, Cranford Slip Writing, Ringii Process, Delphi Method) gruptaki insanlar aynı anda aynı yerde bulunmak zorunda değildirler (Sanoff, [27]). Bu özellik ile daha kolay ve daha hızlı sonuca ulaşılmaktadır.

Klasik ve beyin ürünü yaklaşımlarından sonra etkileşimli beyin fırtınası yaklaşımı yaklaşık yirmi kişinin katılabildiği bir yaklaşımdır ve burada fikir yazma ve düşünceleri sözlü paylaşma aşamaları (Idea Trigger, Panel Format) önemli bir yere sahiptir.

Katılım Oyunları

Oyun, gerçek durumun simülasyonudur, katılımcılara durumu tecrübe etme şansı verir. Oyunlar eğitici, çünkü insanları nasıl davranacaklarına göre hazırlamayı ve öğrenmeyi hedefleyerek bir çevre oluşturmayı amaçlar. Oyun oynama, gerçek hayat durumlarının sıkıştırıldığı bir anda sorunun ana özelliklerinin incelemeye açıldığı,

sorun çözümlüyle ilgilenen bir katılım yaklaşımıdır. Bu teknik, dönemsel kararların alınması gerektiği hareketli bir çevredeki değişim sürecinin öğrenilmesine olanak sağlar. Aslında, karmaşık sorun tanımlanmış, özü soyutlanmış ve sonuçta simülasyon olarak adlandırılan bir süreç ortaya çıkmıştır.

Oyunlar, ilkelerin, süreçlerin, yapıların, karşılıklı ilişkilerin öğrenilmesi, açmaz durumlarda, zorlamalarda, gerçek dünya sorunlarında empati ve anlayış gösterilmesinde kullanılmıştır. Kendini karşıdakinin yerine koyma ve diğer katılımcıları anlama konusunda da yararlıdır.

Her bir oyunda bireyler seçimler yapıyor, taraf tutuyor ve düşünüp taşıyor. Seçim yaparken bireyler, duygularını incelemek ve tartmak durumunda kalıyorlar.

Atölye Çalışmaları

Atölye çalışmaları, birçok katılım tekniğinin kullanıldığı bir yöntemdir. Vatandaşların insan ilişkilerini öğrenmeleri için imkân sağlar ve bu konuda tecrübelenmelerinde yardımcı olur.

Atölye çalışmaları, ortak bir amaç taşıyan insanlar arasındaki etkileşimi en üst düzeye ulaştırır.

Dinleme ve problem çözüme gibi özelliklerin gelişimi, yetenek kazandırma amaçlarındandır. Bu amaçlar, kişiler arası iletişim, grupça sorun çözüme, duysal farkındalık, takım kurma yöntemlerini de içerir. Teknikler, bir şeyler oluşturmak, tartışmalar, özetlemeler, masa oyunları, görüşmeler, envanterler ve kontrol listeleri, rol yapma gibi etkinliklerin içinde olduğu doğrudan öğrenmede kullanılmıştır.

Amaçların ve tekniklerin uygun bir şekilde bağdaşması, öğrenme için uygun bir ortam oluşmasını sağlar. Atölye çalışmaları, çeşitli konularda, zaman aralıklarında ve amaçlarda yapılabilir. Bu üç olgunun dikkatli bir şekilde seçilmesi gereklidir.

Katılımcılar, ne ile karşılaşacaklarını önceden bilirlerse sürece katılırlar. Bunun için atölye çalışmalarının etkinlik programları, amaçları, yapılacaklar, sürece başlamadan önce kesin bir dille açıklanmalıdır (Sanoff, [27]).

Batı ülkelerinde, tasarıma katılım olgusuna çeşitli düzeylerde rastlanmaktadır (Oktay, [37]). Bir yerleşim projesinin gelecekteki kullanıcılarının tasarım sürecine doğrudan katılmaları, bunlardan birisidir. Daha sık uygulanan bir yöntemde ise çevre halkından bir tasarlama ya da etki analizi çalışmasına katılmaları ve birkaç tasarım seçeneğini değerlendirmelerinin istenmesidir. Katılımcı yaklaşımın binaların yapım sürecinin farklı aşamalarında da başarılı olarak uygulandığı örnekler bulunmaktadır. Katılımcılardan proje süreci içinde farklı aşamalarda tasarıma katılmaları istenebilir.

Halk katılımında, tasarlama aşamasında kullanılan yöntemler şunlardır (Oktay, [37]):

- Grup 'Workshop' (Group Workshop)
- Kullanıcı danışmanlığı (User consultancy);
- Çevresel farkındalık teknikleri (Evironmental awareness technics);
- Çevresel çizeme (Environmental mapping)

Workshop' çalışmaları; tasarımcı olmayanları çevresel kararların alınmasında devreye sokmak için çeşitli yerleşmelerde kullanılmaktadır.

Kullanıcı danışmanlığı; Stephan Carr tarafından geliştirilen ve kullanıcıların tasarım danışmanları olarak görevlendirildiği daha ileri bir katılımcı yöntemdir.

Çevresel farkındalık teknikleri; projenin uygulamasında yardımcı olabilecek danışmanların kendiliğinden ortaya çıkmasını sağlarken, halkın çevresel sorunlara olan duyarlılığını da güçlendirme işlevini yerine getirirler.

Çevresel çizeme; tekniğinde ise kullanıcılar her günkü çevrelerinin kullanım ve imgesini bir çizime dönüştürürler.

Sanal Gerçeklik

Sanal modeller, planlama konularını, geometrik tasarımı, malzeme seçimleri, hatta mobilya ve aydınlatma hakkında bilgi depolayabilirler. Temsilin bu aşaması, tasarımcının, mimari çevrede ihtiyacı olacak bütün araçları ve iyi tasarım çözümlerinin araştırılmasının kolaylaşmasını sağlamıştır.

Sanal gerçekliğin kullanımı, sadece tasarımcının daha fazla bilgi depolamasını sağlamaz, simülasyon elde etme düzeyini de artırır (Şekil 2.15):

Daldırma (Immersion): Kullanıcılar tamamen çevre tarafından kuşatılırlar.

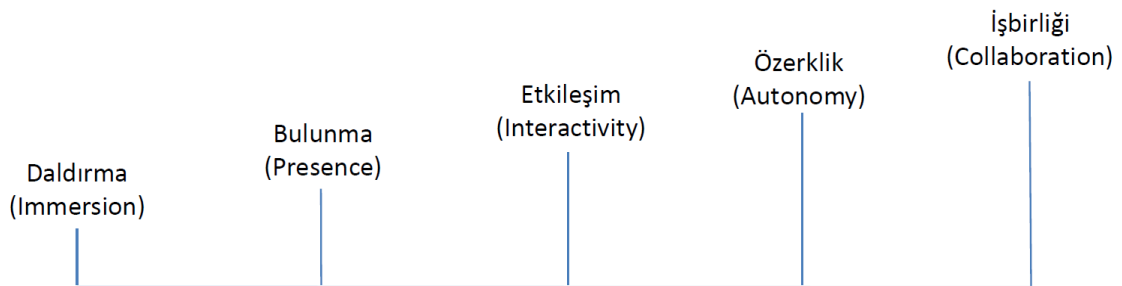
Bulunma (Presence): Katılımcıyı kuşatmış olmak, çevrenin içinde olma hissini verir. Sanal Çevre, kendi kendine bir mekân olmaya başlar ve algısı gerçek çevreye benzer.

Etkileşim (Interactivity): Sanal gerçekliğin sağladığı en önemli özelliktir. Çevre, katılımcıların dâhil olmasına müsaade etmektedir. Eylemin sonunda, katılımcı sanal çevreyi zihninde canlandırmış olur.

Özerklik (Autonomy): Katılımcılar ne yol ne de manzara açısından diğerleri tarafından engellenmezler ve çevrenin her bir parçasını keşfetme konusunda özgürdürler.

İşbirliği (Collaboration): Birkaç katılımcı aynı anda sanal çevrede bulunabilir ve etkileşim içinde olabilirler.

Sanal gerçekliğin kullanımı, dünyanın gerçek ya da maddi olmasının gerekli olmadığı tecrübesini veren ve meslek amaçlarının pahalı ve tehlikeli şartlarını güvenle canlandırma özgürlüğünü veren geleneksel algının sınırlarını genişletebilir (Petric vd. [38]).

Şekil 2.15 Sanal Gerçeklik Düzeyleri, [38]

2.2.4 Katılımı Değerlendirme

Demokratik ideallerle bağdaşan, bilim ve teknoloji politikası içinde kurulan büyük halk katılımı giderek daha fazla talep edilmektedir. Halka danışmayı ve halkı dâhil etmeyi amaçlayan halk katılımı yönteminin çeşitliliği, açık duruşma (public hearing) ve fikir birliği konferansları arasında dağılım göstermektedir. (Rowe ve Frewer, [39]).

Değerlendirme, katılımın karmaşık bir kavram olmasından ötürü zordur. Değerlendirme ölçütleri hakkında kesin bir karara varılamaması bu durumu daha da zorlaştırmıştır. Yöntemlerin kalitesinin deneysel değerlendirmesinin genel eksikliği, değerlendirmenin uygun ölçütleri konusundaki karışıklıktan ileri gelmektedir. Kabul edilmiş bir değerlendirme yöntemi yoktur ve ölçüm için çeşitli birçok araç vardır.

Katılım uygulamalarının değerlendirilmesi, bütün katılımcılar için oldukça önemlidir (Rowe ve Frewer, [40]). Katılımın değerlendirilmesi çalışmaları, sosyal programların değerlendirilmesinde kullanılan araştırma yöntemlerinin belirli türlerinin uygulamasından başka bir şey değildir. Amacı, program hakkında sonra alınacak kararlara katkı sağlayarak hedefe ulaşılmasıyla programın etkilerinin ölçülmesidir. Değerlendirme, finansal nedenler, uygulamayla ilgili nedenler, ahlaki nedenler ve kuramsal nedenler açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Rosener [41], katılımın bazı vatandaşlar için karar gücü paylaşımı demekken, diğerleri için yalnızca bir fikri açıklamak demek olduğunu vurgulamıştır. Katılımın etkileyciliğinin değerlendirmesinde kesin bir sonuca ulaşılma isteniyorsa, katılım hedeflerinin katılımcıların hepsi için açık hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Vatandaş katılımını değerlendirmek için, önerilen yöntemin kullanımında öncelikle gerekli olan, katılım programı ya da etkinliğinin, kendisinin (katılım ya da katılımın iyiliği için) sonlandırması olarak, ya da bir son için araç olarak (birkaç amacın başarıya ulaşmasına katkı sağlayarak), ya da ikisinin birleşimi olarak algılanıp algılanmadığına karar vermektir.

Sorulması gereken sorular şunlardır (Rosener, [41]):

- Başarıya ulaşmanın umulduğu katılımın amaçları ve hedefleri nelerdir? (Ve bu amaçlar ve hedefler kimin: vatandaşların mı, yöneticilerin mi, seçilen memurların mı, ya da bunların bir birleşiminin mi?)
- Önerilen bir katılım etkinliği ve istenilen amaçların ve hedeflerin başarısı arasında bir sebep sonuç ilişkisi olacağı nasıl bilinebilir?

Bu soruları cevaplayabilmek için Thompson, değerlendirme analizi yapmak amacıyla bir matris hazırlamıştır. Şekil 2.16'da iki değişken vardır, "istenilebilirlik standartları"

(kristalize edilmişten belirsiz derecelendirilen) ve "sebepler hakkında inançlar/etki bilgisi" (tamamlanmıştan tamamlanmamışa derecelendirilen) olarak tanımlamıştır. Rosener [41], Thompson'ın matrisinde uyarlamalar yaparak katılım değerlendirme için kullanılabilir hale getirmiştir (Şekil 2.16).

Bir katılım programı ya da etkinliği (A) ile belirlenen amaç ve hedeflerin başarısı (B) arasındaki sebep-sonuç ilişkisi bilgisi

	Tamamlanmış	Tamamlanmamış
Evet	I	II
Hayır	III	IV

Program amaç ve hedefleri (B), kimin amaç ve hedefleri olduğu ve başarı ya da başarısızlığın ölçüleceği ölçütler konularında anlaşma

Şekil 2. 16 Thompson'ın Katılımı Değerlendirme Matrisi, [41]

Vatandaş katılımı programları hakkında düşünmede, katılım değerlendirme matrisinde kullanılan değerler, iki türdür. İlki, katılım programının değerlendirmesinde açık varsayım yapmaya zorlar. Katılım programından başarması için beklenenin ve bunu kimin yapacağını açık bir hale getirilmesi gerekmektedir. İkincisi, katılım programının tasarımı ve özelliklerini değerlendirebilme güveni verdiğini görmeyi sağlar.

Rowe ve Frewer [39], halk verilerini elde etmek için kullanılan çeşitli yaklaşımlardan bazılarının, diğerlerinden daha fazla biçimlendirildiğini ifade etmiştir. Hazırladıkları çizelgede (Çizelge 2.3), bu yaklaşımların sekizinin anahtar özelliklerini tanımlamışlardır. Bu yaklaşımlar, halk ile daha sıkı bir bağ kurmak için de kullanılabilir.

Çizelge 2. 3 En Çok Biçimlendirilmiş Olan Vatandaş Katılımı Yöntemlerinin Birkaçı, [39],
(çeviren H. B. Bulut)

Katılım Yöntemi	Katılımcıların Karakteri	Zaman Cetveli / Devam Süresi	Özellikler / Yöntem	Örnekler / Referanslar
Halk Oylamaları	Olanak dahilinde, ulusal ya da yerel nüfusun büyük üyeleri; gerçeğe olarak, bunların önemli bir oranı.	Çok kısa bir sürede oy verme.	Oy verme, genellikle, iki seçenektir. Bütün katılımcılar eşit etkiye sahiptir. Son sonuç bağlayıcıdır.	İsviçre'de biyoteknoloji (Buchmann 1995); İsveç'te atık deposu (af Wählberg 1997).
Açık Duruşmalar/ Soruşturmalar	İlgili vatandaşlar, alanın boyutu yüzünden sınırlandırılmış sayıda. Gerçek katılımcılar, uzmanlar ve sunum yapan politikacılar.	Belki son birkaç hafta/ay, hatta yıl. Genellikle hafta içi/ çalışma saatlerinde sürmüştür.	Temsilcilerin açık forumda planlara ilişkin sunumlarını zorunlu kılmaktadır. Halk seçeneklerde söz hakkına sahip olabilir fakat öneriye doğrudan etkileri yoktur.	Sık görülen yöntem, örneğin, ABD (Fiorino 1990), Avustralya (Davison, Barnes ve Schibeci 1997); Middendorf ve Bosch tarafından tekrar gözden geçirim (1997).
Halkın Düşünceleri Sörveyi	Büyük örnek (örneğin, 100ler ya da 1000ler), genellikle ilginin nüfus bölümlerinin temsil edilebilirliği.	Tek etkinlik, genellikle birkaç dakikadan fazla sürmez.	Çoğu kez, yazılı anket ya da telefon surveyine karar verilmiştir. Sorulara çeşitlilik katılabilir. Bilgi toplamak için kullanılmıştır.	ABD'deki radyoaktif alanlar (Feldman ve Hanahan 1996); İngiltere'de genetiği değiştirilmiş yiyecekler (Vidal 1998); biyoteknoloji surveyleri (Davison, Barnes ve Schibeci 1997).
Görüşülerek Kural Koyma	Paydaş grupların az sayıda temsilcileri (içinde halk temsilcileri de olabilir).	Belirsiz; değişmez bir teslim tarihi genellikle belirlenir günler/haftalar/aylar.	Paydaş temsilcilerinin (ve sponsorların) çalışma kurulu. Belirli soruda (genellikle, bir düzenlemede) gereken fikir birliği	ABD Çevre Koruma Kurulu (U. S. Environmental Protection Agency) tarafından kullanılmıştır (Hanson 1984); yöntem, Susskind ve McMahan (1985) ve Fiorino (1990) tarafından tartışılmıştır.

Çizelge 2. 3 En Çok Biçimlendirilmiş Olan Vatandaş Katılımı Yöntemlerinin Birkaçı, [39],
(çeviren H. B. Bulut) (devamı)

Katılım Yöntemi	Katılımcıların Karakteri	Zaman Cetveli / Devam Süresi	Özellikler / Yöntem	Örnekler / Referanslar
Fikir Birliği Konferansı	Genellikle, on ile on altı arasında vatandaş (konuda bilgisi olmayan) idari komite tarafından genel halk «temsilcisi» olarak seçilmiştir.	Konuyla ilgili panel katılımcılarını bilgilendirmek için hazırlık göstergeleri ve konferanslar (vb), sonrasında üç günlük konferans.	Paydaş paneli tarafından seçilen bağımsız, kolaylaştırıcı soru uzmanı tanıklarla panel. Toplantılar, daha geniş halk kitlesine açılmıştır. Bilgi ya da basın toplantısı aracılığıyla elde edilen anahtar soruların sonuçları.	Danimarka ve Hollanda'da, gıda ışınlamadan hava kirliliğine bir çok konuda kullanılmıştır (Joss ve Durant 1994; Grundahl 1995); ayrıca İngiltere'de bitki biyoteknolojisi konusunda kullanılmıştır (1995).
Vatandaş Jürisi	Genellikle, on iki ile yirmi vatandaş, paydaş paneli tarafından, tahminen yerel nüfusun temsilcisi olmak için seçilmiştir.	Kesin değil fakat genelde birkaç günü (örneğin, dört ile on arasında) aşan toplantı katılımı.	Paydaş paneli tarafından seçilen bağımsız, kolaylaştırıcı soru uzmanı tanıklarla panel. Toplantılar, genelde açık değil. Bilgi ya da basın toplantısı aracılığıyla elde edilen anahtar soruların sonuçları.	Almanya, İngiltere ve ABD'den örnekler (örneğin, Crosby, Kelly ve Schaefer 1986; Coote, Kendall ve Stewart 1994; Lenaghan, Nes ve Mitchell 1996).
Vatandaş/Halk Danışma Kurulu	Sponsor tarafından, çeşitli grupların ya da kurumların görüşlerini temsil etmesi için seçilen küçük grup (gerçek vatandaşları kapsamayabilir	Uzun bir süreci aşarak gerçekleştirir.	Grup, sponsor tarafından, bir kaç önemli konuyu incelemek üzere toplantıya çağırılmıştır. Endüstri temsilcileriyle etkileşim.	Özellikle ABD'de, örneğin, boş alanların temizlenmesi (Lynn ve Bosenberg 1995; Perhac 1998); öneriler için Creighton (1993).
Odak Grupları	Halkın temsilcisi olmak için seçilen, üye sayıları beş ile on iki arasında küçük grup; bir çok grup, tek bir proje (altı grup üyelerini kapsayan) için kullanılmış olabilir.	Tek toplantı, genellikle iki saate kadar.	Yönetenin video/kaset kayıtları ve küçük grüdi/talimat ile genel konuda serbest tartışma. Fikirleri/davranışları değerlendirilmede kullanılmıştır.	Morgan'dan öneriler (1993); yiyecek riski değerlendirmesi için İngiltere örneği (Fife-Schaw ve Rowe 1995)

Rowe ve Frewer [39], daha sonra, Çizelge 2.3'te tanımlanan vatandaş katılım yöntemlerinin değerlendirmesi için daha ileri bir çalışma yapmışlardır (Çizelge 2.4):

Çizelge 2. 4 En Çok Biçimlendirilmiş Olan Vatandaş Katılımı Tekniklerinin Değerlendirme Ölçütlerine Göre Bir Değerlendirmesi, [39], (çeviren, H.B. Bulut)

	Halk Oylamaları	Açık Duruşmalar	Halkın Düşünceleri Surveyi	Görüşülerek Kural Koyma	Fikir Birliği Konferansı	Vatandaş Jürisi	Vatandaş Danışma Kurulu	Odak Grupları
Kabul ölçütleri								
Katılımcıların temsil edilebilirliği	Yüksek (oylamada tam katılım varsayılmıştır)	Düşük	Genelde yüksek	Düşük	Orta (küçük örnekle sınırlı)	Orta (küçük örnekle sınırlı)	Ortadan düşüğe	Orta (küçük örnekle sınırlı)
Gerçek katılımcıların bağımsızlığı	Yüksek	Genelde düşük	Yüksek	Orta	Yüksek	Yüksek	Orta (çoğu kez sponsora bağlı)	Yüksek
Eriken dahil olma?	Değişken	Değişken	Olanak dahilinde yüksek	Değişken	Olanak dahilinde yüksek	Olanak dahilinde yüksek	Değişken ama yüksek olabilir	Olanak dahilinde yüksek
Son politikanın etkisi	Yüksek	Orta	Dolaylı ve karar vermesi zor	Yüksek	Değişken ama garanti değil	Değişken ama garanti değil	Değişken ama garanti değil	Dolaylı olma ihtimali
Sürecin halka şeffaflığı	Yüksek	Orta	Orta	Düşük	Yüksek	Orta	Değişken ama çoğu kez düşük	Düşük
Süreç ölçütleri								
Kaynak ulaşılabilişliği	Düşük	Düşük - orta	Düşük	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Değişken	Düşük
Görev tanımı	Yüksek	Genelde yüksek	Düşük	Yüksek	Genellikle yüksek	Genelde yüksek	Değişken ama yüksek olabilir	Değişken ama yüksek olabilir
Yapısal karar alma	Düşük	Düşük	Düşük	Orta	Orta (yönetenin etkisi)	Olanak dahilinde yüksek	Değişken (yönetenin etkisi)	Düşük
Maliyet etkinliği	Değişken/düşük	Düşük	Olanak dahilinde yüksek	Olanak dahilinde yüksek	Ortadan yükseğe	Ortadan yükseğe	Değişken	Olanak dahilinde yüksek

Çizelge 2.4'te görüldüğü gibi, her yöntemin kendi güçlü ve zayıf yanları vardır.

Rowe ve Frewer [40], katılımcı tasarım uygulamalarının değerlendirmelerinin yer aldığı makaleleri incelemişler ve özetleyerek çizelge haline getirmişlerdir. Amaç, etkileyciliğin tanımının nasıl yapıldığına, keşfedici ya da betimleyici durum çalışmalarından

değerlendirmelerin tartışılmasına, değerlendirme ölçütlerine odaklanmaktır. Rowe ve Frewer araştırmalarının üçüncü ve son adımı olarak vatandaş katılımı değerlendirme çalışmalarının analizini tamamlamışlardır (Çizelge 2.5):

Çizelge 2. 5 Vatandaş Katılımı Değerlendirme Çalışmalarının Analizi, [40], (çeviren H.B. Bulut)

Referans	Tanımlama Türü (Süreç/Sonuç) (Evrensel/Yerel/Özel)	Değerlendirme Ölçütü	Ölçüm Araçları	Örneklerin Değerlendirilmesi	Yorumlar
Rowe, Marsh ve Frewer (2004)	Süreç ve Sonuç Evrensel	9 Ölçüt: Görev Tanımı, Temsil Edilebilirlik, Erken Katılım, Bağımsızlık, Maliyet Etkinliği, Etki, Şeffaflık, Yapılandırılmış Karar Alma, Kaynağa Ulaşılabilirlik	Katılımcı anketleri (her değerlendirme ölçütü için bir soru); katılımcılarla telefon görüşmeleri; durum araştırma aracı (9 ölçüt için çoklu ölçüm)	Bir «müzakereci konferans» (yiyeceklerdeki radyasyon dozunu değerlendirmek için sponsorun politikasına sesleniş)	Görüşmelerde, değerlendirme sisteminde düşünülmeyen diğer etkenlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Yazar, araçların önceden onaylandığını iddia etmiştir.
Bickerstaff ve Walker (2001)	Süreç ve Sonuç Yerel (ulaşım planlaması)	Süreç kapsayıcıydı (4) ölçü; Şeffaflık (4); Etkileşim (2); Süreklilik (3). Sonuçlar, bu katılımın, planın şeklini etkilediğini ve planın özel alanlarında olduğunu göstermiştir.	İngiliz Otoyol Yetkililerinin Araştırması: açık ve kapalı sorular (değerlendirme ölçeği, tutum durumları). Yerel ulaşım plan belgelerinin içerik analizi, araştırmacıların her bir ölçütle ilişkili çeşitli ölçü değerlendirmeyle.	İngiliz Otoyol Yetkililerinin %71'inin Araştırması. Yetkililerin %66'sının içerik analizi.	Makale, Birleşik Krallık'taki yerel ulaşım planlamasındaki katılımın araştırılması üzerinedir. Değerlendirme, tek başına amaç değil, buna rağmen çalışma süreci, esasen, birkaç değerlendirmeye izin verir.
Carr ve Halvorsen (2001)	Sonuç Yerel (arazi yönetimi/ ormancılık tartışması, fakat ölçütler evrensel olabilir)	3 ölçüt: Temsil Edilebilirlik, Kamu yararını tanılama; tartışmanın içinde değerleri, inançları birleştirme.	Temsil Edilebilirlik, demografik veriye katılımın karşılaştırılmasıyla ölçülür. Diğer ölçüt, araştırma sorularına ve uygulama belgelerinin analizine verilen cevaplarla değerlendirilir.	3 farklı uygulama: mail araştırması; toplumsal gruplarla konuşma; ve toplum yemekleri (ormancılık yönetimi).	Ölçütlerin ikisi (temsil edilebilirlik değil) uygulama değerlendirilmesine, bu karşılaştırmaların kesin olmayışının geçerliliğine göre farklı ölçülmüştür. Bu ölçütler, genel olarak tanımlanmıştır.
Einsiedel, Jelsoe, Ve Breck (2001)	Önceden belirtilmemiştir.	Halk tartışmasında ve politik kararlarda sağladığı etki; Yöntemsel etki (düzenin etkisi, örneğin, daha yaygın şekilde benimsenmiş mi); Sosyal etki	Hiçbir araç tanımlanmamış; karşılaştırmalı analiz «panolarda son raporlara detaylı odaklanma...projelerin yazılmış olan değerlendirmeleri ve kendi tecrübelerimiz»	Üç fikir birliği konferansı (Danimarka, Kanada, Avusturalya). Her birinin konusu, gıda biyoteknolojisiydi.	Yapılandırılmış bir değerlendirme yok, daha çok üç uygulamanın resmi olmayan karşılaştırılması.
Halvorsen (2001)	Süreç Evrensel	Dört madde: Rahatlık, Kolaylık, Memnuniyet, Üzerinde Düşünme	Ölçüme dayalı survey araçları (5 nokta) katılımcılar tarafından tamamlanmıştır. Her ölçüt için çeşitli sorular (memnuniyet için 7, rahatlık için 6, üzerinde düşünme için 5).	2 teknik: (mevcut halk gruplarıyla olan) konuşmalara odaklanma ve halk yemekleri	Çalışma, katılımcıların demografik özelliklerini de bildirmektedir, rahatlık ve kolaylık bir ölçüt olarak görülürken «temsil edilebilirlik» konusunun önemine dikkat çekilmiştir. Ölçütün güvenilirliği Cronbach'ın alfası kullanılarak denenmiştir.
Beierle Ve Konisky (2000)	Sonuç (Süreç değişkenleri, Sonuç amaçlarıyla ölçülmüştür ve ilişkilendirilmiştir) Evrensel (belirtilen)	3 «toplumsal hedef»: karar almaya halkın görüşlerini dahil etme; çıkarılan kararlar arasındaki anlaşmazlığı çözme, kamu idaresine olan güveni yenilemek.	Durum survey yöntemi kullanılmıştır: değerlendiren, standart sorular üzerinden performansı derecelendirmiştir (yüksek, orta, düşük), yayınlanmış durum çalışmaları ve diğer bilgiler temel alınmıştır.	29 uygulama, vatandaş danışma gruplarının çoğunluğu (durumlar yalnızca, düşük değil, orta ve yüksek olarak derecelendirildiğinde seçilmiştir). Konu, bu çevresel planlama üzerine olmuştur.	Başarılı bir katılım yapmak için belirlenen üç toplumsal hedefin uygulamalarının oylanmasıyla değer biçilen ve sonra da ilişkilendirilen bir takım «bağlam» ve «süreç» nitelikleri tanımlanmıştır.

Çizelge 2. 5 Vatandaş Katılımı Değerlendirme Çalışmalarının Analizi (devamı)

Referans	Tanımlama Türü (Süreç/Sonuç) (Evrensel/Yerel/Özel)	Değerlendirme Ölçütü	Ölçüm Araçları	Örneklerin Değerlendirilmesi	Yorumlar
Mayer, de Vires, ve Geurts (1995)	Önceden belirtilmemiştir.	Belirtilmemiştir, oysa ki anket cevaplarının analizi, panelin temsil edilebilirliğini, katılımcıların değerlerinin/ düşüncelerinin değişip değişmediğini, bir şeyler (kastedilen, etkin uygulamanın önemli özelliklerini) öğrenip öğrenmediklerini kapsamıştır.	Bir çok yöntemden (gözlem, anketler, medya analizi, içerik analizi) bahsedilmiştir, oysa ki makalede sadece bir «yarı-deneysel» olduğu, süreç boyunca, pano ve kontrol gruplarıyla doldurulan bir anketin kullanılması tartışılmıştır.	Bir fikir birliği konferansı (Hollanda) (insan genetiği araştırması)	Bu makale sadece değerlendirmenin ufak bir kısmını bildirmektedir. Literatür araştırmalarında bu değerlendirme hakkında başka bir makale ortaya çıkmamıştır. Yarı-deneysel tasarımı değerlendirmeyle bağ kurmada kullanılan bu yöntem için ilginç bir örnektir ama bu değerlendirmenin etkileycilik sınırları için açık ölçüt yokluğu için değildir.
Renn, Webler, Ve Wiedermann (1995)	Süreç Evrensel	Adalet ve Yeterlik, 7 «altölçüt» ile detaylandırılan iki metakriter olarak tanımlanmaktadır.	Bir çok ölçüt, standart sorulara (göstergelere) cevap verme ile değerlendirilmiştir. Uygulamalar (yöntemler), değerlendirenler tarafından, her bir cevapta artı, eksi ve nötr olarak ölçülendirilmiştir. Uygulayıcıların değerlendirilmesinde, gerçek örnekler kastedilmiştir. Üç düzenleyici de yöntemleri değerlendirmiştir.	Sekiz yöntem: vatandaş danışma kurulu, planlama üniteleri, vatandaş jürileri, arabuluculuk, denkleştirme, vatandaş girişkenlik, çalışma grupları, ve görüşülerek kural koyma. Yöntemler önceden çeşitli konulara hitap etmiştir.	Değerlendirmesi sistemi, Webler tarafından bir bölümde tanımlanmıştır. Bu düzenlenmiş kitaptaki geri kalan bölümlerin çoğu, katılım yönteminin belirli bir türünü değerlendirmek için Webler'in sistemini kullanan diğer yazarları içermektedir. Bazı yazarlar, değerlendirmelerinde diğer ölçütleri tanıtmışlardır.
Gundry Ve Heberlein (1984)	Sonuç Yerel (halk toplantıları)	Üç ölçüt: katılımcılar, ve fikirlerindeki farklılık, temsili olmalıdır.	Anketler katılımcılara ve ayrıca örnek kitleden rastgele seçilen bireylere gönderilmiştir. Konuda iki grubun demografilerindeki/ düşüncelerindeki benzerlikler ve farklılıklar kontrol edilmiştir.	«Üç halk toplantısı»: aslında, bir halk toplantısı, elli halk toplantısından oluşan bir takım, ve iki atölye çalışması (konular: yolun tuzlanması, geyik avı ve kaynak yönetimi).	Ölçütler hipotez olarak ifade edilmiştir, etkileyciliğin tanımının örtük olmasıyla birlikte (eğer etkililik, sonra da üç hipotez reddedilmişe).
Stewart, Dennis, Ve Ely (1984)	Önceden belirtilmemiştir.	Belirtilen amaç: «vatandaşların değerlerine planlama sürecinin cevaplanabilirliğini kanıtlamak» bunun içindeki planlamada etkili katılım kastedilmiştir.	Bir durum çalışması: çalışma kolu toplantılarının gözlemi, katılımcılar ve sponsorlarla görüşme, resmi belgelerin ve danışman raporunun gözden geçirilmesi.	Bir vatandaş çalışma kolu (hava kalitesi planlaması)	Paydaş gruplarının (halk değil) yetmiş temsilcisinin dahil olduğu çalışma kolu, iki yıl sonra buluşmuştur.
Cole ve Caputo (1983)	Sonuç Evrensel mi Yerel mi olduğu kesin değildir (açık duruşmaya odaklı)	Temelde bir ölçüt- «etki»	Bir posta anketi, icra memuru şefine (Genel Gelir Paylaşımı -General Revenue Sharing-GRS) programlarından) gönderilmiştir. Üç «ölçü»: gider sonuçları, kamusal yarar/belediyeyi ilgilendiren konulara dahil olma, ve net parasal etki.	Anketler GRS programı başladığından beri her yıl, her ABD şehrine 50.000'den fazla gönderilmiştir (yaklaşık %50 cevap). 2.000'den fazla açık duruşma not edilmiştir (çeşitli konularda).	Başarının tanımının büyük ölçüde üstü örtülüdür, ve çeşitli etkiler (sonuçlar) açısından tartışılmıştır. Boylmasına ve çapraz kesitli analiz her şehirde duyumlarına göre yapılmıştır.

Çizelge 2. 5 Vatandaş Katılımı Değerlendirme Çalışmalarının Analizi (devamı)

Referans	Tanımlama Türü (Evrensel/Yerel/Özel)	Değerlendirme Ölçütü	Ölçüm Araçları	Örneklerin Değerlendirilmesi	Yorumlar
Houghton (1988)	Sonuç Yerel (vatandaş danışma kurulu), fakat Evrenselere ilgili de olabilir.	Tek ölçüt- sonuç- üç şekilde ölçülmüştür(katılımcı algılaması, sponsor algılaması, asil sonuçlar).	Anket: 1-5 memnuniyet oylaması (kurul üyesi); 1-5 kurulun fikirlerinin uygulanmasını oylaması (sponsorlar tarafından). Asil sonuçlar, görüşmeler ve delil belgelere dayalı üç noktalı skala üzerinden değerlendirilmiştir.	Dokuz vatandaş danışma kurulu (çeşitli konular, ir tanesi Birleşmiş Devletler dahilinde).	Çalışma, hangi etkileyciliğin yöneticilerden bağımsız kurulun sonucu olduğu kapsamını belirleme girişimidir (anketteki çeşitli maddelerle değerlendirme yapılmıştır). İlintili analizler yol göstermiştir.
Lynn (1987)	Önceden belirtilmemiştir.	Sonuç-tesis tasarımında ve yöntemlerdeki değişiklikler, ve yerel yasada talimat birleşimi.	Görüşmeler ve belge analizi	Bir vatandaş danışma kurulu, bir çalışma kolu (tehlikeli atık alanı)	Veri toplamanın detayları sınırlıdır (örneğin, bir çok görüşme)
Crosby, Kelly, Ve Schaefer (1986)	Süreç ve Sonuç Evrensel	Altı ölçüt: Temsil edilebilirlik; Etkin karar alma; Süreç eşitliği; Maliyet uygunluğu; Süreç esnekliği; Yüksek olasılıkla takip edilen tavsiyeler.	Değerlendirme ölçütlerine karşılık başarılmasının sağlanabileceği bir uygulamanın birtakım özellikleri tanımlanmış ve sonra değerlendirilenler tarafından değerlendirilmiştir.	Beş Vatandaş Paneli (özellikle, vatandaş jürileri) (su kalitesi).	Göstergelerin ya da araçların ayrıntılanmasında açık bir verim yoktur. Değerlendirme oldukça öznel gözükmemektedir. Yazar, yöntemin gelişimini değerlendirmişti, bu yüzden öznel değerlendirmede kazanılmış hak mümkündür.
Plumlee, Starling, Ve Kramer (1995)	Önceden belirtilmemiştir.	Belirtilmemiştir, buna rağmen görüşmeler, uygulama hatasıyla ilişkili «dört etken» ortaya çıkmıştır: beklentilerde uyumsuzluk (katılımcı ve sponsor);konunun teknik doğası; yetki anlaşmazlığı; başarıda ertelemeler.	Katılımcıların, düzenleyicilerin ve sponsorların görüşmeleri (toplamda otuz iki).	İki vatandaş danışma kurulu (su kalitesi planlaması).	Sonuç olarak, planlama programları, iki durumun değerlendirilmesinde de başarısız olmuştur. Genel olarak, bu, değerlendirme ölçütlerini tanımlayan bir araştırma çalışması olarak görülebilir. Görüşmelerdeki detaylar kapsamlı değildir.
Berry, Portney, Bablitch Ve Mahoney (1984)	Sonuç Evrensel (kastedilen)	Üç ölçüt: Önceki değerlendirenin öznel değerlendirmesi; katılımcıların temsil edilebilirliği; temsilcinin katılımcıların polişe isteklerini cevaplayabilirliği.	Yazarlar tarafından derecelendirilmiştir: ortak karar (önceki öznel değerlendirme) ve 3 noktalı skalada temsil edilebilirlik, ve 4 noktalı skalada cevaplanabilirlik.	Çeşitli türlerin kırk beş uygulaması(örneğin, açık durumalar), çeşitli konuları içermesi (örneğin, ulaşım, konut, çevre).	Geçmiş değerlendirmelerin toplu bir analizi, yazarların bu değerlendirmelerde kullandığı açık ve örtülü ölçütlerin tanımlamalarını biçimlendirmesi. Bu değerlendirmelerin çoğunu programları yöneten temsilci tarafından yapılmıştır.
Gundry Ve Heberlein (1984)	Sonuç Yerel (halk toplantıları)	Üç ölçüt: katılımcılar, ve fikirlerindeki farklılık, temsili olmalıdır.	Anketler katılımcılara ve ayrıca örnek kitleden rastgele seçilen bireylere gönderilmiştir. Konuda iki grubun demografilerindeki/ düşüncelerindeki benzerlikler ve farklılıklar kontrol edilmiştir.	«Üç halk toplantısı»: aslında, bir halk toplantısı, elli halk toplantısından oluşan bir takım, ve iki atölye çalışması (konular: yolun tuzlanması, geyik avı ve kaynak yönetimi).	Ölçütler hipotez olarak ifade edilmiştir, etkileyciliğin tanımının örtük olmasıyla birlikte (eğer etkililik, sonra da üç hipotez reddedilmişse).
Stewart, Dennis, Ve Ely (1984)	Önceden belirtilmemiştir.	Belirtilen amaç: «vatandaşların değerlerine planlama sürecinin cevaplanabilirliğini kanıtlamak» bunun içindeki planlamada etkili katılım kastedilmiştir.	Bir durum çalışması: çalışma kolu toplantılarının gözlemi, katılımcılar ve sponsorlarla görüşme, resmi belgelerin ve danışman raporunun gözden geçirilmesi.	Bir vatandaş çalışma kolu (hava kalitesi planlaması)	Paydaş gruplarının (halk değil) yetmiş temsilcisinin dahil olduğu çalışma kolu, iki yıl sonra buluşmuştur.

Çizelge 2. 5 Vatandaş Katılımı Değerlendirme Çalışmalarının Analizi (devamı)

Cole ve Caputo (1983)	Sonuç Evrensel mi Yerel mi olduğu kesin değildir (açık duruşmaya odaklı)	Temelde bir ölçüt- «etki»	Bir posta anketi, icra memuru şefine (Genel Gelir Paylaşımı -General Revenue Sharing-GRS) programlarından) gönderilmiştir. Üç «ölçü»: gider sonuçları, kamusal yarar/belediyeyi ilgilendiren konulara dahil olma, ve net parasal etki.	Anketler GRS programı başladığından beri her yıl, her ABD şehrine 50.000'den fazla gönderilmiştir (yaklaşık %50 cevap). 2.000'den fazla açık duruşma not edilmiştir (çeşitli konularda).	Başarının tanımının büyük ölçüde üstü örtülüdür, ve çeşitli etkiler (sonuçlar) açısından tartışılmıştır. Boylamasına ve çapraz kesitli analiz her şehirde duyumlara göre yapılmıştır.
MacNair, Caldwell Ve Pollane (1983)	Süreç ve Sonuç Evrensel	Etkileycilik, «toplum ortaklığı seviyesi» ni eşitlemektedir. Alt ölçüt: toplantıların sıklığı; kaynakların bölüşümü; daha yüksek yetkiye ulaşmak; karar alma sürecine dahil olma; vatandaşlardan istenilen rol; bağımsız üyeliğin seçimi.	Altı ölçü, 0'dan 3'e derecelendirilmiştir, ve sonra toplum ortaklığını temsil eden tek bir puanda birleştirilmiştir. Yazar, temsilci personelinin bir posta anketine cevabıyla elde edilen bilgiye dayanarak derecelendirilmeyi yapmıştır.	Geniş bir konu yelpazesini (örneğin, planlama) ögütleyen 394 «vatandaş katılımı bölümü». «bölümler» tanımlanmamıştır ve çeşitli yöntemleri temsil etme sorumluluğunda olmuşlardır.	Etkileycilik, toplum ortaklığı seviyesiyle ilişkili sanılmıştır (eğer yüksekse, etkilidir). Değerlendirme, makalenin ana odağı değildir, daha çok, kamu idaresi gücünü (otuz altı «uzman» 10 noktali skalada derecelendirmiştir) toplum ortaklığı seviyesiyle bağlamak için bir girişimdir. «güç» az olduğunda, etkileyciliğin (toplum ortaklığı) yüksek olduğu görülmüştür.
Twight Ve Carroll (1983)	Sonuç Evrensel mi Yerel mi kesin değildir (atölye çalışması odaklı)	Temelde iki ölçüt (üstü örtülü), olduğu halde yazar, bir tane olarak tartışmıştır- «fikir birliği», ve genel katılım sürecinin halk «etkisine» (yazar tarafından «açıklık» olarak tanımlanmıştır) açık olarak algılanmadığı.	Bir anket. On üç durumun öneminin 1'den 5'e oylanması, ardından sürecin, açıklığın boyutuna etkisini tanımlayan altı durumdan birinin seçimi.	On üç «küçük grup atölye çalışması» (orman planlaması). Amaçların karşılaştırılması için uygulamaya ilişkin diğerlerinden verilerin toplanması (diğer katılım yöntemlerinden), ve Orman Hizmeti personelinin.	Fikir birliğini oluşturmak için, atölye çalışması katılımcılarının görüşleri, katılımcı olmayanlardan bazılarıyla karşılaştırılmıştır, ve sorular sorulmuştur, ayrıca konu üzerinde Orman Hizmeti'nin nerede durduğunu düşündükleri değerlendirilmiştir. Katılımcıların çoğu, etkinin az olacağını düşünürken, atölye çalışmasının geliştirdiği «fikir birliği» kanıtı.
Hannah Ve Lewis (1982)	Sonuç Evrensel mi Yerel mi kesin değildir (vatandaş danışma kurullarına odaklı)	Temelde bir ölçüt (üstü örtülü)- «dahili karar alma üzerinden güç» (bir danışma kurulu ya da katılım uygulaması dahilinde). Yüksek dahili gücün, yüksek etkileyciliğe eşit olduğu kastedilmiştir.	Bales'in Etkileşim Analizi kullanılmıştır- bir süreç, gözlemcilerin «etkileşimleri sınıflandırmak» konusunda eğitiminde kullanılmıştır. Burada, (üyelere sunulan) önerilerin/fikirlerin yüzdesi kontrol edilmiştir.	Dokuz yerel vatandaş kurulu (çeşitli bağlamlarda, örneğin, planlama).	Çalışma yalnızca verilen ölçütlere göre dokuz uygulamanın etkileyciliğinin değerlendirilmesi değildir, anketler, görüşmeler, gözlemler ve yazılı bilginin analizi aracılığıyla bir takım «açıklayıcı değişken» ölçümlenmiştir.
Rosener (1982)	Sonuç Yerel (açık duruşma)	Temelde bir ölçüt: etki.	Çalışan tavsiyelerinin oylama sonuçlarındaki (sponsorlar tarafından izin verilen) bağımsız değişimi (katılımcı itirazı ile ilgili izin reddinin yüzdesi aracılığıyla ölçülmüştür) .	California Kıyı Kurulu (California Coastal Commission) tarafından desteklenen 1.816 açık duruşma (kıyı kaynaklarının korunması bağlamında).	Çalışan tavsiyelerinin ve vatandaş itirazının bulunmasının bir sonucu olarak etkileycilik irdelenmiştir. Çoğu duruşmada, vatandaşlar katılım yapmamıştır (örneğin, engel olunan izin), ama katılım yaptıkları zaman, etkinin kanıtı ortaya çıkmıştır.
Godschalk (1981)	Süreç ve Sonuç Evrensel	Yedi ölçüt: Ulaşılabilirlik; Dahil Olma; Toplum Bilinci; Çalışan Bilinci; Çalışan ve Plan Üzerindeki Etki; Maliyet.	Alan gözlemi; planlama çalışanlarıyla görüşmeler; halk katılımcılarının posta surveyleri; katılıma adanan çalışan zamanın raporları. Survey, 5 noktali skala, açık sorular içermektedir.	On yedi katılım yöntemi (örneğin, atölye çalışmaları, açık duruşmalar, danışma kurulları) içeren bir planlama girişimi (su kirliliğinin kontrolü). Farklı yöntemlerin etkileyciliğinin bir takım karşılaştırmaları.	Bütün katılımcıların (1.600'den fazla) %29'una anket gönderilmiştir, %66 geri dönüş olmuştur. Makalelerin çoğu, survey sonuçlarına odaklanır. Değerlendirme ölçütleri, değişim kuramında oturmuş bir süreç/etki modelinden gelişmiştir.

Çizelge 2. 5 Vatandaş Katılımı Değerlendirme Çalışmalarının Analizi (devamı)

Referans	Tanımlama Türü (Süreç/Sonuç) (Evrensel/Yerel/Özel)	Değerlendirme Ölçütü	Ölçüm Araçları	Örneklerin Değerlendirilmesi	Yorumlar
Rosener (1981)	Sonuç ve Süreç Yerel/ Özel (öze uygulamaların amaçlar ve hedefleri)	Çeşitli özel amaçlar/ hedefler ile ilgili olmuştur, örneğin, yayılan bilgi, su kalitesini koruma, karar almayı paylaşma. Katılımcılar tarafından, sponsor üyelerinin dahil olmasıyla hazırlanmıştır.	Katılımcılara daha önce bu amaçlarla karşılaştıkları hissi verip vermediğini değerlendiren anketler. Ayrıca, atölye çalışmalarının doğrudan gözlemi ve bunlarla ilişik bütün belgelerin içerik analizi (detay yok).	iki « görev yönetimli atölye çalışması» (her biri vatandaşların, ve ayrıca, sponsorların çalışanlarının küçük bir kısmının puanlamalarının çeşitli toplamalarını, sulak alanı tekrar kullanma iznini çıkarma tartışmasını içerir).	Değerlendirme ölçütlerini katılımcılar kendileri belirlemiştir, görüşmelere ve sonrasında bir ankete rağmen. Ölçütler bu nedenle, özel uygulamalarla ilgili olarak özel olmuştur. Etkileyciliğin genel « memnun eden» ölçüsü, gelişmiştir.
Rosener (1978)	Sonuç ve Süreç Yerel/ Özel (öze uygulamaların amaçlar ve hedefleri)	Çeşitli özel amaçlar/ hedefler ile ilgili olmuştur, örneğin, ilgilendiren bireyler/gruplar tarihsel açıdan dahil edilmemiştir.	Uygun kanıtın öznel değerlendirmesi, örneğin, politika/ planlama kararlarında kullanılan vatandaş girdisi kanıtı.	Belirsiz. Basitçe, gelişen bir ulaşım planında halk katılımı olarak tanımlanmıştır.	Makale tek başına değerlendirme ile ilgilidir, bu örneğin tanımlanmasına rağmen (bir rapor olarak yayınlanmıştır). Değerlendirme amaçları ve hedefleri uygulamadan sonra gelişmiştir. Amaçların (ölçütlerin) tanımı ve bunların nasıl ölçüleceği tamamlanmamıştır.

Çizelge 2.5’de, tanımlanan değerlendirme makaleleri birkaç yoldan betimlenmiştir. İlk sütunda, referanslar gösterilmiştir (kronolojik sıraya göre); ikinci sütunda, etkileycilik tanımının biçimi detaylandırılmıştır; üçüncü sütunda, kullanılan değerlendirme ölçütleri verilmiştir; dördüncü sütunda, araçların yapısı ya da etkileyciliği oluşturmak için kullanılan yöntemler tanımlanmıştır; beşinci sütunda, değerlendirilen sistemlere ya da uygulamalara yer verilmiştir; altıncı sütunda ise, değerlendirmenin yapısıyla ilgili genel yorumlar bulunmaktadır.

Çizelge 2.5’e göre, çalışmaların yaklaşık yarısı, sonuç ölçütlerini şart koşmuştur ve yarısı her ikisini, sonuç ve süreç ölçütlerini birlikte şart koşmuştur (genellikle çoğunluğu sonrakilerden çok öncekilerdir), ve sadece iki tanesi (Renn, Webler, and Wiedemann 1995; Halvorsen 2001, aktaran Rowe ve Frewer, [40]), etkileyciliği süreç ölçütlerine göre tanımlamıştır. Sonuç ölçütlerinin şart koşulmasıyla, birkaç genel tema yeniden ortaya çıkmıştır; “temsil edilebilirlik” ölçütü, örneğin, değerlendirmelerin çoğunda, şart koşulmuştur. Diğer taraftan, sonuç ölçütleri genellikle sponsorlar üzerinde, karar almalarında ya da davranışlarında ya da halk bilgisinde, etkileri olan uygulamalarla ilişkilidir. Süreç ölçütleri, uygulamanın bileşenleri katılımcıları nasıl etkiler diye düşünmeye eğilimlidir. Bu bakımdan, çoğu süreç ölçütleri, grup etkileşim süreçleriyle ilişkilidir.

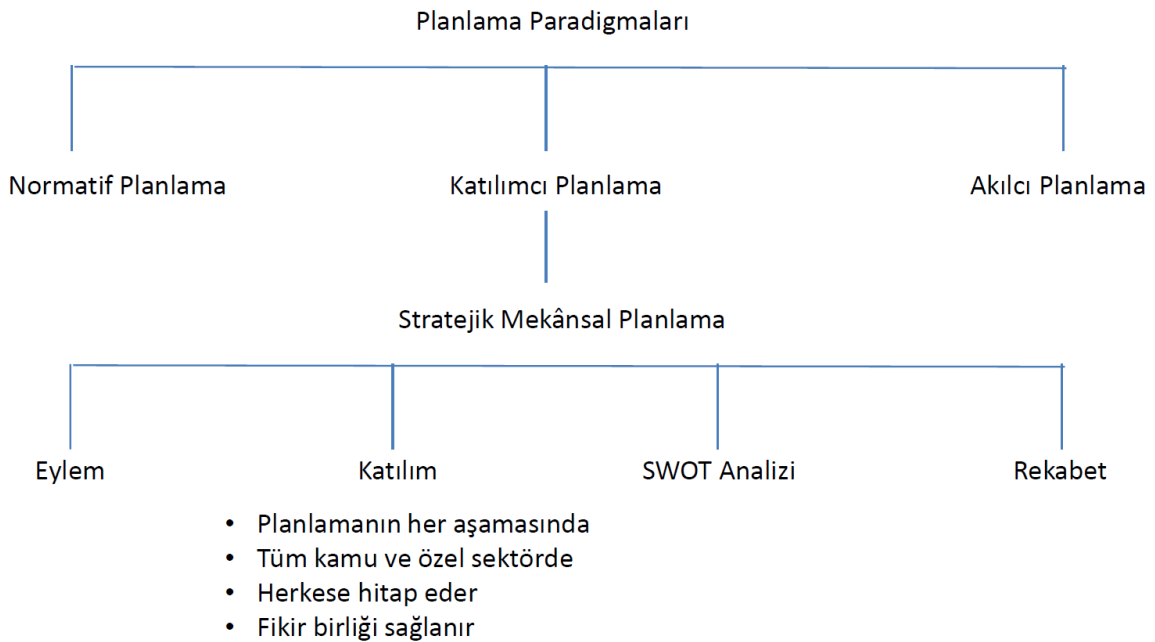
Genellikle çalışmalar içinde, etkileyciliğin tanımının vatandaş katılımının uygulamasında ya da katılım uygulamalarının ya da bağlamının (yerel tanımının) birkaç küçültülmüş alt kümesinde görülmesinde tahminen eşit bir bölünme vardır.

Katılım programlarının tasarımında değerlendirme araştırması yönteminin kullanımı, önyargıların ve gizli gündemin açığa çıkması demek olacaktır. Bu, katılım etkililiğini, tamamlanmamış ve anlaşma sağlanmamış olmaktan çıkarıp tamamlanmış ve üzerinde anlaşılmış bir duruma getirmektedir. Katılım kavramının etrafındaki belirsizliği azaltacaktır. En önemlisi, değerlendirme araştırması yönteminin kullanımı, vatandaş katılımının etkileyciliği hakkında düşünmek için yararlı bir sistem sağlayacaktır (Rosener, [41]).

2.3 Bölüm Sonucu

Bölüme katılımcı tasarım anlayışının çıkış noktası irdelenerek başlanmıştır. Bunun için tasarım olgusu ve katılımcı tasarımın bu olgu içindeki yeri araştırılmıştır. Katılımcı tasarımın ana unsuru olan kullanıcı etkenine değinilmiş ve katılımcı tasarımın tarihçesi aktarılmıştır.

1945 sonrası yaygınlaşan planlama paradigmaları üç başlık altında toplanmış ve katılımcılığın planlama paradigmalarındaki konumu belirtilmiştir (Şekil 2.17):

Şekil 2. 17 Katılımın Planlama Paradigmalarındaki Konumu, [22], [23]

Planlama paradigmaları ve kamu boyutunda katılımcılık anlayışı açıklanıp katılımcı demokrasi hakkındaki görüşlere yer verilmiştir.

Katılımcı tasarım kuramı bölümüne, katılımcı tasarım anlayışının temel unsurları irdelenerek başlanmıştır.

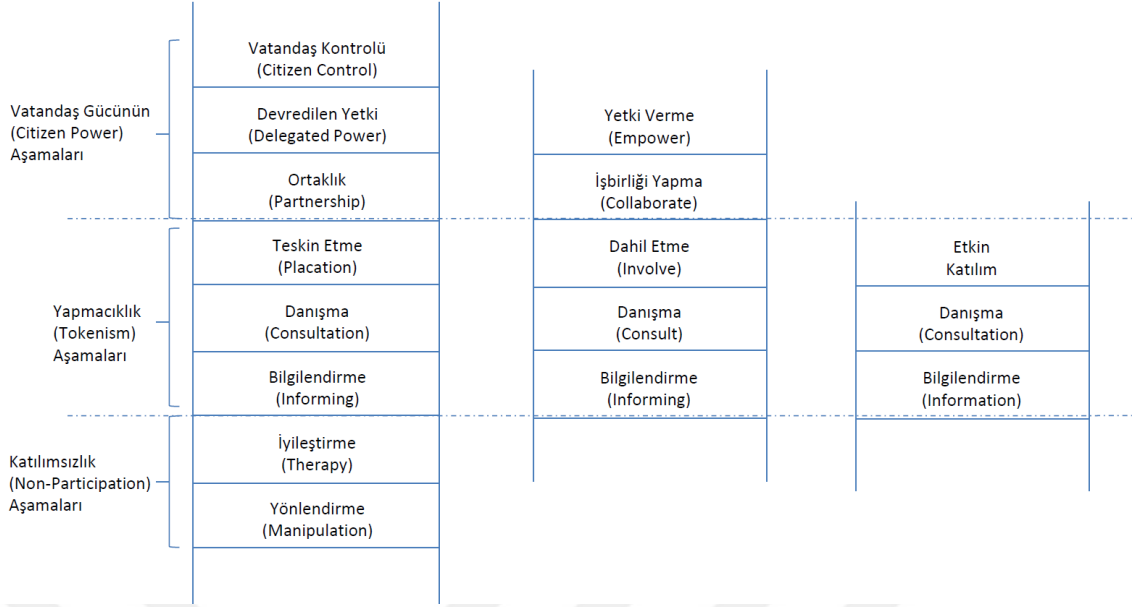
Tasarım sürecine dahil olan katılımcılar Randen [28] ve Afrassiabi [19] tarafından şu şekilde sınıflandırılmıştır (Çizelge 2.6):

Çizelge 2. 6 Katılımcıların Sınıflandırılması, [28], [19]

	Randen (1985)	Afrassiabi (1985)
	<ul style="list-style-type: none">• Kullanıcılar (users)• Parça imalatçıları (component manufacturers)• Müşteriler (clients)• Yatırımcılar (financiers)	<ul style="list-style-type: none">• Tasarımcılar / Plancılar (designers / planners)• Yerel Yönetim Kurumları (local government agencies)• Yerel Halk
Katılımcılar	<ul style="list-style-type: none">• Mimarlar / Tasarımcılar (architects / designers)• Plancılar (planners)• Danışmanlar (consultants)• Müteahhit / Taşeron (builders / subcontractors)• Konut yönetimi kurumları (housing-management organizations)• Merkezi ve yerel yetkililer (authorities central and local)	

Tasarımcının katılımcı tasarımdaki rolü, birçok tasarımcının görüşüne yer vererek açıklanmıştır.

Katılımcı tasarım düzeyleri ilk olarak Arnstein'in merdiveni ile sıralanmıştır. Sonrasında IAP2 ve OECD'nin değerlendirmeleri, Arnstein'in merdivenine uyarlandığında şöyle bir durum ortaya çıkmıştır (Şekil 2.18):

Şekil 2. 18 Arnstein'in Merdiveni, IAP2 ve OECD'nin Değerlendirmeleri

Sanoff, katılımın etkili bir şekilde uygulanmasının basit sorular sorarak konuyu kavramsallaştırmakla mümkün olabileceğini belirtmiştir (Şekil 2.19): kim, ne, nereye, nasıl, ne zaman.

Katılımı Kavramsallaştırmak için Sorulacak Basit Sorular	
Kim	Katılıma dâhil olacak olan kullanıcılar kimler?
Ne	Katılım programında ne gerçekleştirilmeli?
Nereye	Katılım yolu nereye götürmeli?
Nasıl	Halk nasıl dâhil olmalı?
Ne zaman	Katılım, planlama sürecinde ne zaman istenir?

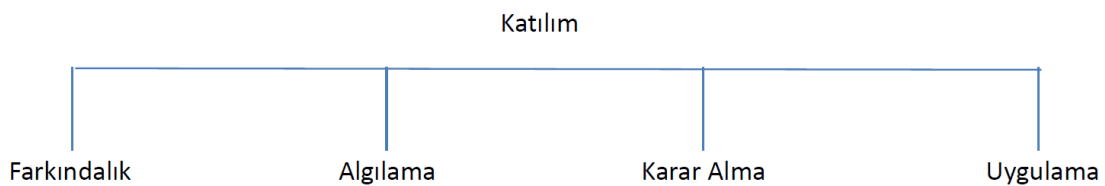
Şekil 2. 19 Katılımı Kavramsallaştırmak için Sorulacak Basit Sorular, [12]

Ayrıca Sanoff, katılım kuramlarının ve uygulamalarının yer aldığı bir incelemeyi beş maddede özetleyerek katılımı ilgili anahtar kelimeleri şu şekilde belirlemiştir (Şekil 2.20):

Katılım Kuram ve Uygulamalarının 5 Maddede Özeti	
«Çözüm»	Tasarım problemlerinde “en iyi çözüm” diye bir şey yoktur. Her problemin birkaç çözümü vardır.
«Karar Alma»	“Uzman kararları” mutlaka “meslekten olmayanlar”ın kararlarından daha iyi değildir. Kullanıcılar seçenekleri inceleyip aralarından birini seçebilirler.
«Şeffaflık»	Kullanıcıların, profesyoneller tarafından düşünülmüş ve son haliyle karşısına konulmuş bir projedense, tasarım aşamasında şahit oldukları ve katılabildikleri proje süreci sonucunda elde edilen proje, anlaşılma ve kullanım açısından çok daha başarılıdır.
«Ortak Karar»	Tüm bireyler ve çıkar grupları, açık oturumda bir araya gelmelidir. Böylece insanlar fikirlerini açıkça dile getirebilir ve ortak bir karara varabilirler.
«Değişim ve Yenilenme»	Süreç devam eder ve sürekli değişir. Ürünün ortaya çıkması, sürecin sonuna gelindiği anlamına gelmez. Yönetilmeli, tekrar değerlendirilmeli ve ihtiyaçlara yeniden düzenlenmelidir.

Şekil 2. 20 Katılım Kuram ve Uygulamalarının 5 Maddede Özeti, [36]

Burns, katılımı dört kategoride incelemiştir (Şekil 2.21):

Şekil 2. 21 Dört Kategoride Katılım, [36]

Wulz [11] ve Aksoy'un [2] katılım biçimlerini sınıflandırmalarına bakıldığında (Çizelge 2.7), ikisinin de ortak bir yön olarak, bu sınıflandırmaları kullanıcının katılım üzerindeki etkisine göre ele aldığı görülmektedir.

Çizelge 2. 7 Katılım Biçimleri, [11], [2]

	Wulz (1985)	Aksoy (1987)
Katılım Biçimleri	<ul style="list-style-type: none">• Temsiliyet/Sunum,• Sorgulama,• Bölgesellik,• Sözlü İletişim,• Alternatif,• Ortak karar alma,• Kendi kendine karar alma	<ul style="list-style-type: none">• Kullanıcı tasarımı,• Dolaylı katılma,• Pazarlama teknikleri,• Yapılandırmayı değiştirme,• Savunma oyunu,• Ortak göstergeler arama,• Uzam topolojisi

Sanoff'un belirlediği yöntem ve teknikler bir araya getirildiğinde ortaya şöyle bir çizelge çıkmıştır (Çizelge 2.8):

Çizelge 2. 8 Katılım Yöntem ve Teknikleri, [27]

Yöntemler	Farkındalık Yöntemi	Dolaylı Yöntemler	Grup Etkileşimi Yöntemi	Açık Uçlu Yöntemler	Beyin Fırtınası Yöntemi
Teknikler	<ul style="list-style-type: none">• Sergiler• Medya• Yürüyüş Turları	<ul style="list-style-type: none">• Sörvey• Sorgulama• Görüşme yapmak	<ul style="list-style-type: none">• Atölye Çalışmaları	<ul style="list-style-type: none">• Halk Toplantıları• Yerel Televizyon Kanalları• Planlama Oylaması	<ul style="list-style-type: none">• Klasik Beyin Fırtınası Yaklaşımı• Beyin Ürünü Yaklaşımı• Etkileşimli Beyin Fırtınası Yaklaşımı

Katılımcı tasarım, katılımcı tasarım düzeyleri, yöntem ve teknikleri hakkında çok çeşitli kaynak bulunmaktadır. Literatür araştırması sonucu derlemeler bu şekildedir. Bu derlemeler ile katılımcı tasarım hakkında toplanan veriler özetlenmiştir. Derlemeler, seçilen örneklerin ve alan çalışmasının irdelenmesinde kuramsal altyapıyı oluşturmuştur.

KATILIMCI TASARIM ÜZERİNE YAPILAN UYGULAMALAR VE ÇALIŞMALARIN ANALİZİ

Bu bölümde, 1960'larda kullanıcı katılımı kavramının dünyada büyük etki uyandırmasıyla birlikte katılım yöntemlerinin uygulandığı projelerden incelemeler yapılmıştır.

Dünyada özellikle 70'lerde örneklerinin artmaya başladığını gördüğümüz katılımcı tasarım anlayışıyla yapılan projelerde, kullanıcı memnuniyeti sonucuna ulaşmak amaçlanmıştır. Bunun için çeşitli yöntem ve teknikler uygulanmıştır.

1970'li yılların ortalarında Türkiye'de katılımcı çalışmalar üzerine adımlar atıldığı görülmektedir.

Türkiye'de özellikle 1990'ların ikinci yarısından sonra Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütler yönetim (governance), güçlendirme (empowerment), toplumsal sermaye (social capital) ve hizmette halka yakınlık (subsidiarity) gibi kavramları kalkınmanın temel kavramları olarak kullanarak yerel ve merkezi kurumlarla işbirliği içerisinde yürüttükleri projelerde katılım anlayışının uygulanmasına katkıda bulunmuşlardır (Ataöv, [22]).

İncelenen örneklerin proje ölçeği şekildeki gibidir (Şekil 3.1):

	Dünyada				Türkiye’de		
Kamusal Alan	Gleisdreieck Park Projesi	Saint-Étienne Place au Changement Projesi	Boulder Creek Branch Library	The North Carolina Arts Council			
Konut	Molenvliet Projesi	Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi	Quinta Monroy Projesi		İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi	Edirne S.S. Cumhuriyet Mah. Projesi	Beyciler Evleri Sosyal Konut Projesi

Şekil 3. 1 İncelenen Örnekler

3.1 Dünyada Katılımcı Tasarım Projeleri

Proje: Gleisdreieck Park Projesi

Yeri: Almanya

Yapıldığı Zaman: 2005-2012

Kullanılan Yöntem: Farkındalık Yöntemi, Dolaylı Yöntemler, Grup Etkileşimi Yöntemi, Açık Uçlu Yöntemler

Kullanılan Teknikler:

- Sörvey,
- Alanı tanımak için yapılan keşif yürüyüşleri,
- Halkı keşif yürüyüşlerine ve atölye çalışmalarına davet eden ve katılımı sağlayan bilgilendirme standları,
- “Gleisdreieck Park’a gidelim (Let’s go to Gleisdreieck Park)” kampanyası,
- Atölye çalışmaları,
- İnternet konuşmalarıyla bilgilendirme ve mesajlaşma,
- Katılımcı peyzaj mimarlarına planların gösterimi,
- Uygulama boyunca her iki haftada bir toplanmak.

Şekil 3. 2 Gleisdreieck Park Projesi, [51]

Şekil 3. 3 Gleisdreieck Park Projesi, [52]

Berlin şehir merkezinde, Postdamer Platz'ın güneyindedir. Yüzyılı aşkın demiryolu mülkiyetinde olan alan, zamanla ıssızlaşmıştır. Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesinden sonra, bahçecilik için kullanılabileceği düşünülmüştür. Fakat Postdamer Platz'ın inşası sırasında lojistik bir merkez olarak kullanılmıştır.

Postdamer Platz'ın yapımı bittikten sonra, kimsenin gitmediği, terkedilmiş bir yer haline almıştır.

Berlin yönetimi, 2005'te, tarihi referansların verileceği, sosyal yapılanmayı sağlayacak olan yeni bir kullanım konusu ile tarihi alanı parka dönüştürecek uluslararası bir yarışma başlatmıştır. Yarışmayı Atelier Loidl firması kazanmıştır.

Projenin başından beri katılımcı yöntemlerin kullanılması amaçlanılmış ve süreç buna göre işlemiştir (Çizelge 3.1).

Gleisdreieck Park'ta peyzaj mimarlığının temel özelliklerinin uygulanmasına odaklanılmıştır. Basit fakat ince, hoş detaylar kullanılarak güçlü bir etki oluşturulmuştur.

Çizelge 3. 1 Gleisdreieck Park Projesi Aşamaları

Katılım Düzeyi	Hazırlık Dönemi	Planlama	Uygulama	
	2005	2006	2009	2011/12
Bilgilendirme	<ul style="list-style-type: none">Bilgilendirme StandlarıKampanyaYürüyüşler	<ul style="list-style-type: none">Sergilenen planlar (1. aşama)Sergilenen planlar (2. aşama)Festival		
İşbirliği	<ul style="list-style-type: none">Sörveyİnternet konuşmalarıAtölye çalışmaları (Fikirler)	<ul style="list-style-type: none">Atölye Çalışmaları (Planlama)Yerleşimcilerle, peyzaj mimarlarıyla ve şehir temsilcileriyle görüşme	<ul style="list-style-type: none">Yerleşimci temsilcileriyle ve peyzaj mimarlarıyla iki haftada bir buluşmaOyun alanları ya da hobi bahçelerinin uygulamaları hakkında görüşme	

Şekil 3. 4 Gleisdreieck Park Projesi, [51]

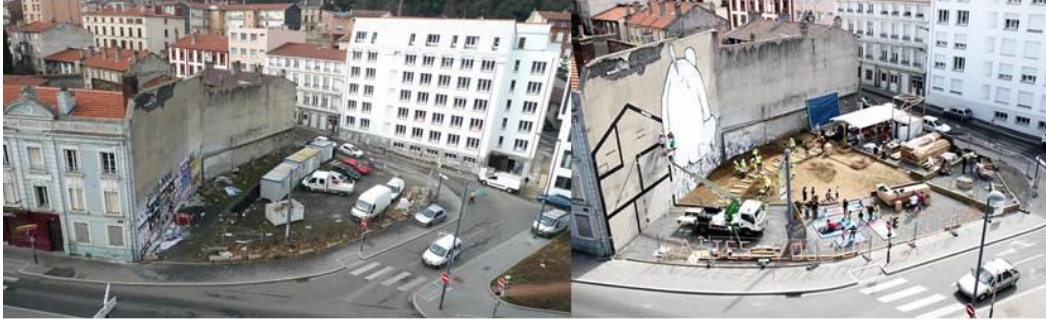
Proje: Saint-Étienne Place au Changement Projesi

Yeri: Fransa

Yapıldığı Zaman: 2011

Kullanılan Yöntem: Farkındalık Yöntemi, Grup Etkileşimi Yöntemi, Açık Uçlu Yöntemler

Kullanılan Teknikler: Medya, Atölye Çalışmaları, Halk Toplantıları

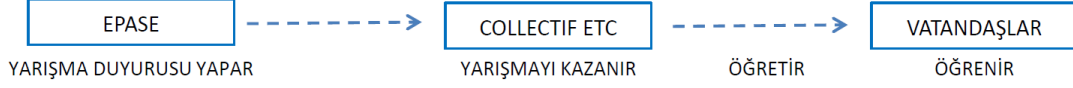

Şekil 3. 5 Saint-Étienne Place au Changement Projesi, [53]

Proje alanı, Saint Etienne’de şehrinde. Bölge 2008’de uzun bir kentsel dönüşüm süreci içine girmiştir. Yıkım, yeniden yapım gibi sürecin farklı aşamalarında birçok boş alan çıkmıştır. EPASE (Saint Etienne Gelişim Kuruluşu), bu boş alanların proje sürecine neden dâhil edilmediğini, neden sürüncemede kalmak yerine fırsata dönüştürülmediği sorularını yarışma açarak dile getirmiştir. “Temizle” (Clear It / Défrichez-la) başlığıyla ilan edilen yarışmayı Collectif Etc ekibi kazanmıştır (Çizelge 3.2).

Place au Changement projesi, ekibin, bir alanı hem meydan olarak tasarlanmasının hem de katılım süreci yönetmenin aynı anda yapılabileceğini gösterdiği bir projedir. Proje adının değişim meydanı ve değişime izin verme süreci olmak üzere iki anlamı vardır.

Çizelge 3. 2 Saint-Étienne Place au Changement Projesi Aşamaları

“Kendine bir meydan yap!” (Make yourself a square), DIY (kendi başına yap) sloganı gibi katılım için benzer bir ifade içermektedir ve sürecin başlangıcında halkı projeye ısındırmak için kullanılmıştır.

Çizelge 3. 3 Saint-Étienne Place au Changement Projesi Aşamaları

Katılım Düzeyi	1. Aşama	2. Aşama	3. Aşama	4. Aşama
	2011	2011	2012-2013	Gelecek
Bilgilendirme	• Öğretme- Öğrenme			
İşbirliği	• Vatandaşların alanda çalışması			
			• Alanda yapılan etkinliklerin artması	• Alanın daha sonra ne olacağı halkın oraya olan ilgisine bağlı

Proje sürecinde katılıma bilgilendirme düzeyi ile başlanmıştır. Ardından işbirliği düzeyi ile vatandaşların alanda çalışması aşamasına geçilmiştir. Yapım işlerinin bitmesiyle birlikte, 2012-2013 yıllarında alanda yapılan etkinlikler artış göstermiştir (Çizelge 3.3).

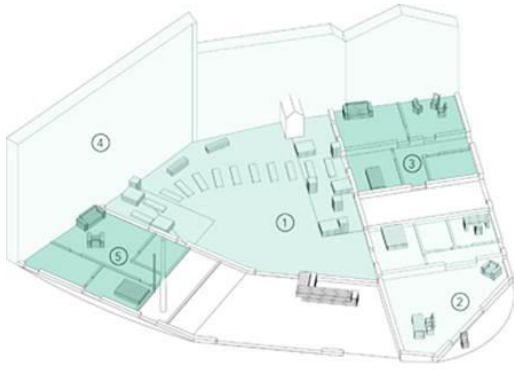
Projenin alan çalışması aşamasında, çalışmalar vatandaşların katılabileceği şekilde ayarlanmış ve üç kategoriye ayrılmıştır; bahçecilik, marangozluk ve grafik tasarım (Şekil 3.6):

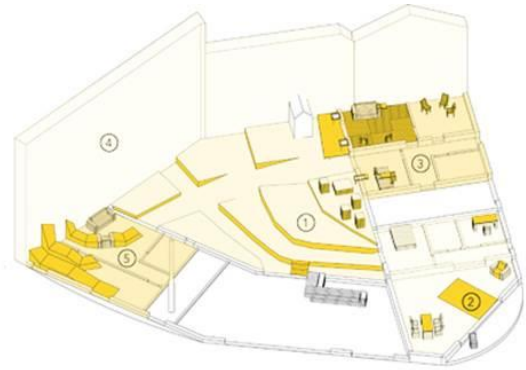
Şekil 3. 6 Saint-Étienne Place au Changement Projesi, [53]

Proje 2011’de tamamlandıktan sonra halk tarafından çeşitli etkinlikler için kullanılmaya devam edilmiştir.

Proje isminde değişime atıfta bulunulduğu gibi, 2013’te parkta, yine halkın katılımıyla bir takım değişiklikler yapılmıştır; orta kısımda kalan alana setler yapılmış ve çiçeklendirilmiş, duvardaki boyamalar ve birkaç kent mobilyası renklendirilmiş, ve yeni kent mobilyaları eklenmiştir.

JUILLET 2011

MARS 2013

Şekil 3. 7 Saint-Étienne Place au Changement Projesi, [53]

Proje: Bolder ayı Kütüphanesi Tasarımı (Boulder Creek Branch Library)

Yeri: ABD

Yapıldığı Zaman: 1985

Kullanılan Yöntem: Grup Etkileşimi Yöntemi

Kullanılan Teknikler: Atölye Çalışmaları

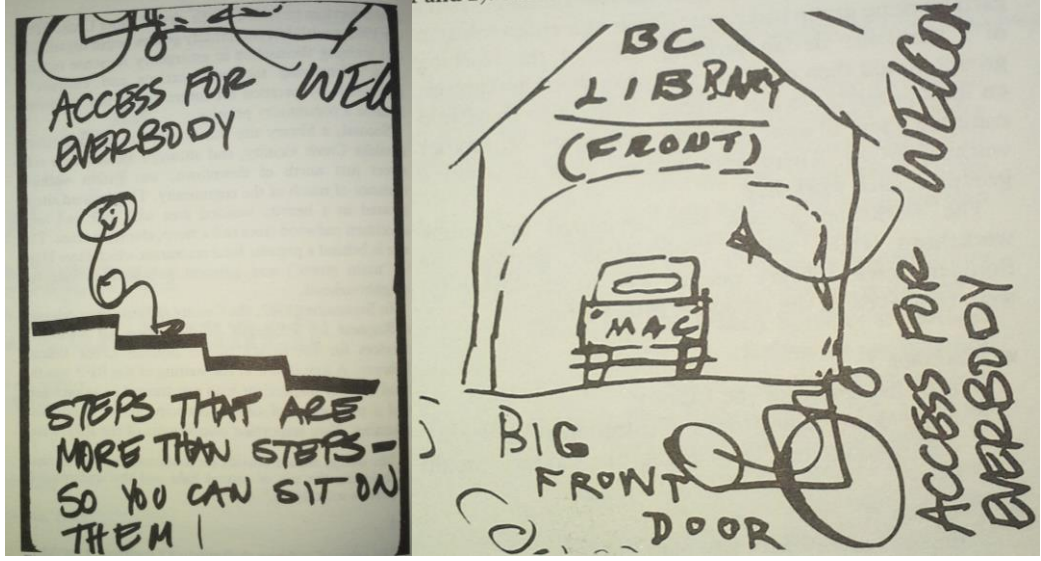
Boulder Creek, Kaliforniya’da Santa Cruz Bölgesi’nin kuzeyinde yer alan bağımsız bir köydür. Bölgede birbirine bağılı bir kütüphane sistemi uygulanmaktadır. Ana kütüphane Santa Cruz şehrinde bulunmakta ve şubeleri bölgenin çeşitli kesimlerinde yer almaktadır.

Mart 1981’de, kütüphane personeli, memurlar ve atanan vatandaşlardan oluşan kütüphane kurulu, yeni Boulder Creek Kütüphane Tesisi için, kütüphane boyutu ve kitap ihtiyacı değerlendirmesini yapmıştır. Bu rapor, nüfusa göre yapı alanının büyüklüğü ve kitap sayısı hakkında rehber alınan Amerikan Kütüphane Birliği Standartları’na göre yapılmıştır.

1982’de, Santa Cruz idaresi, mimari bölüme Bolder ayı Kütüphane Tasarımı için ricada bulunmuştur. Bu rica kapsamında, projenin vatandaş katılımıyla, toplumun istek ve ihtiyaçları gözetilerek yapılacağı ve enerji korunumlu olması gerektiğı, doğal ışığın ve güneş enerjisinin kullanımının istenmesi, önemli önkoşullardır.

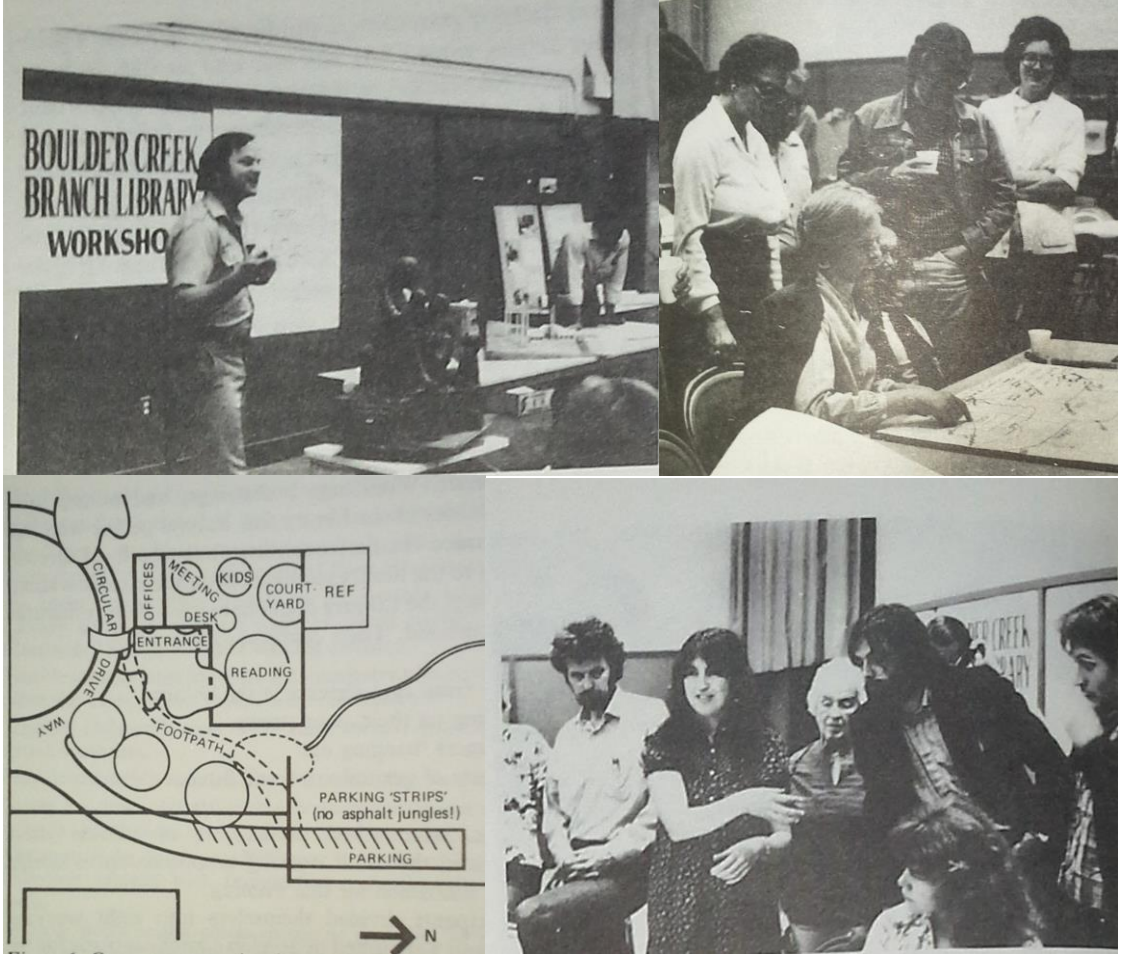
Proje sürecinin başlangıcında alanla ilgili veriler toplanmış ve katılımcılar 5-7 kişilik gruplara ayrılmıştır. Katılımcılardan kütüphane içi mekân düzenleme ve yer belirleme konusunda, kullanıcı girişi, ulaşımı, park alanı hakkında grafik anlatımlarla fikir belirtmeleri istenmiştir. Katılımcılara ihtiyaçları olan her şey sağlanmış ve tek bir kural konulmuştur: Her grup fikir birliğı içinde bir sonuca ulaşmak zorundadır.

Atölye çalışmaları üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, kütüphane hakkındaki hedefler belirlenmiş, katılımcılardan kütüphanede olması istenen unsurların yazılması ya da çizilmesi istenmiştir (Şekil 3.8).

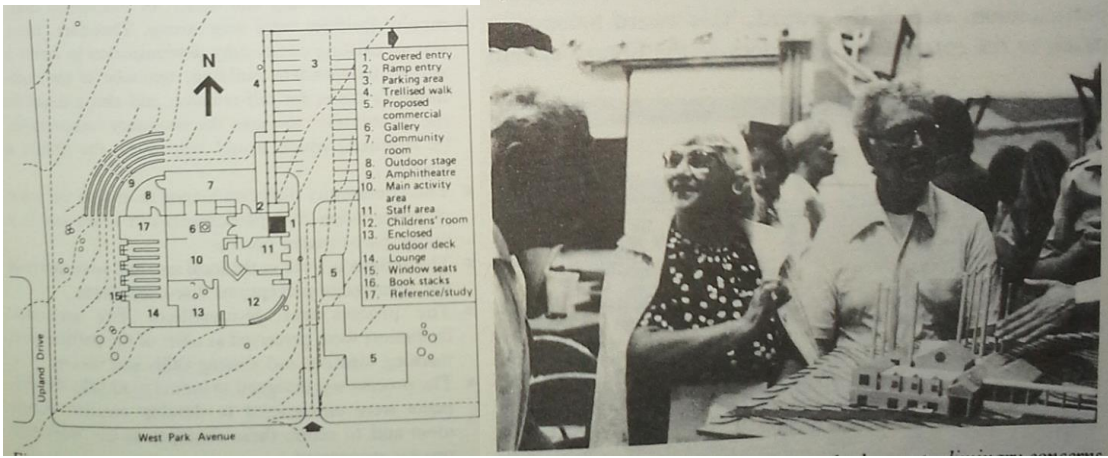
Şekil 3. 8 Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı Birinci Aşama, [36]

İkinci aşamada, ilk alan plan çizimlerinin geliştirilmesine odaklanılmıştır. Gruplar fikir birliğiyle elde ettikleri sonuçları diğer gruplarla paylaşmışlardır (Şekil 3. 9).

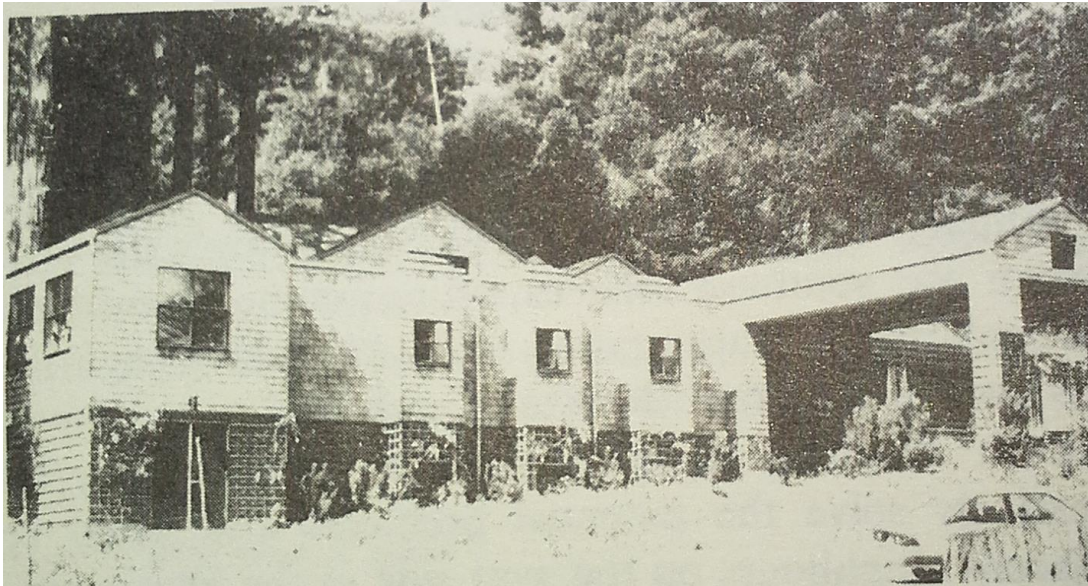
Şekil 3. 9 Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı İkinci Aşama, [36]

Üçüncü aşamada, en uygun zemin, alan planı seçilmiş ve geliştirmesi için mimarlara bırakılmıştır (Şekil 3.10).

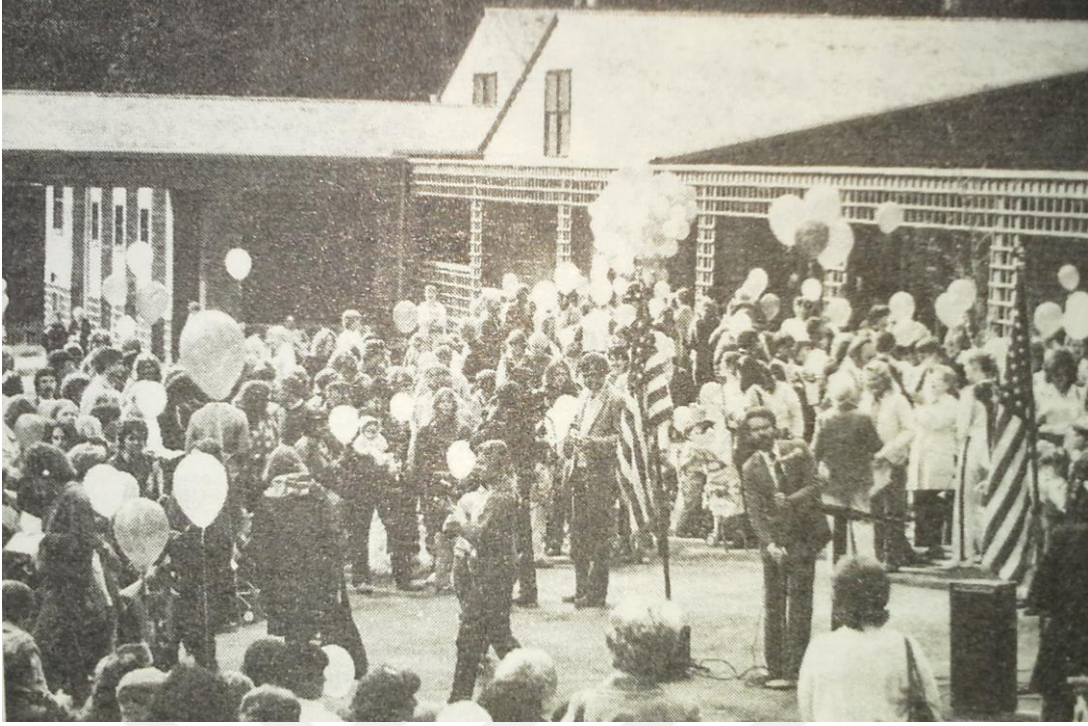

Şekil 3. 10 Bolder Çayı Kütüphanesi Tasarımı Üçüncü Aşam, [36]

Bütün süreç sonunda, Mart 1985'te kütüphane açılmıştır. 1987 yılında AIA (American Institute of Architects) tarafından verilen ulusal bir tasarım ödülü kazanmıştır.

Şekil 3. 11 Bolder Çayı Kütüphanesi Tasarımı, [36]

Şekil 3. 12 Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı, [36]

Şekil 3. 13 Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı, [54]

Şekil 3. 14 Bolder Çayı Kütüphane Tasarımı, [54]

Proje: Kuzey Karolina Sanat Konseyi

Yeri: ABD

Yapıldığı Zaman: 1985

Kullanılan Yöntem: Dolaylı Yöntemler, Grup Etkileşimi Yöntemi, Açık Uçlu Yöntemler

Kullanılan Teknikler: Sörvey, Sorgulama, Atölye Çalışmaları, Halk Toplantıları

Birçok eski sosyal tesis, çoğunlukla toplumun ihtiyaçlarını karşılamaz hale gelmiştir. Çünkü bu tesisler yalnızca birkaç etkinliğe uygun şekilde ya da ulaşımı zor yerlere yapılmıştır. Halkın ilgisinin güzel sanatlara, zanaate, sahne sanatlarına artmasıyla, toplumun devam eden ve olmasını istedikleri etkinliklerle ilgili bir değerlendirme yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Lenoir, Durham ve Kingston şehirlerinde kapsamlı sanat merkezi ihtiyacının doğmasıyla birlikte katılımcı tasarım anlayışının uygulandığı çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır.

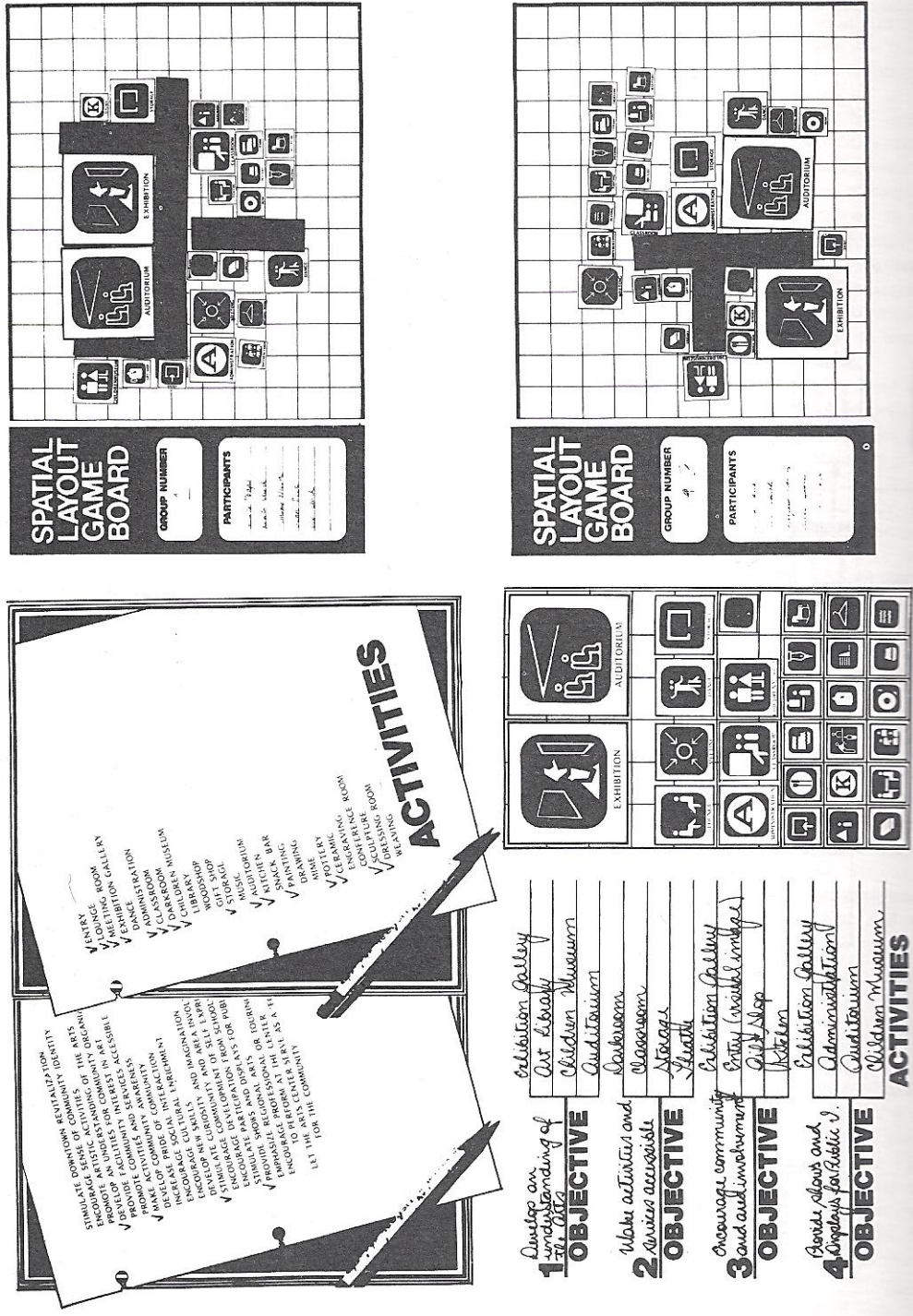
Lenoir şehrinde, bir etkinliğin sıklığını, farklı etkinliklere olan ilgiyi ve memnun olduğu sanılan etkinliğin gerçek düzeyini tahmin etmek amacıyla sörvey yapılmıştır. 130 kişi arasında yapılan sörvey sonucunda, müzik grubu, resim, tiyatro, fotoğrafçılık gibi etkinlikler ön plana çıkmıştır.

Durham ve Lenoir'de, sörvey, var olan tesislerin uygunluğunu değerlendirmek için yapılmıştır. İlk sorgulamalar (anketler) tesislerin yerinden ve eskiden yapılan etkinliklerden memnun olma ya da olmama durumlarıyla ilgili sonuçlara ulaşmak amacıyla düzenlenmiştir.

Sörvey sayesinde, nasıl, ne şekilde devam edilmeli sorusu cevaplanmış, projenin bir sonraki adımı için önemli bir referans gösterilmiş ve toplumun, sanat merkezinde ne olması gerektiği konusunda düşünmesi sağlanmıştır.

Her bir toplumda, daha iyi bir iletişim sağlamak ve tesiste yer alacak etkinliklerin neler olması gerektiğini anlamak için bir dizi atölye çalışması düzenlenmiştir. Atölye çalışmalarına 25'ten 100 kişiye kadar değişiklik gösteren sayılarda katılım sağlanmıştır. Kalabalık gruplarda sinirli insanların karar sürecinde baskın olmasını engellemek amacıyla gruplardaki birey sayısı düşürülmüştür. Birkaç kişinin değil, grubun baskın

olmasını sağlamak, her bir vatandaşın katılımda söz hakkı edinmesini olanaklı kılmak için atölye çalışmaları 3-6 kişilik küçük gruplarla düzenlenmiştir. Küçük gruplardaki etkileşim, insanların birlikte plan yapmasında, hedef belirlenmesinde, tanımlamada ve birbiriyle ilişkili sanat etkinliklerinin yerini saptamada imkân sağlamıştır.

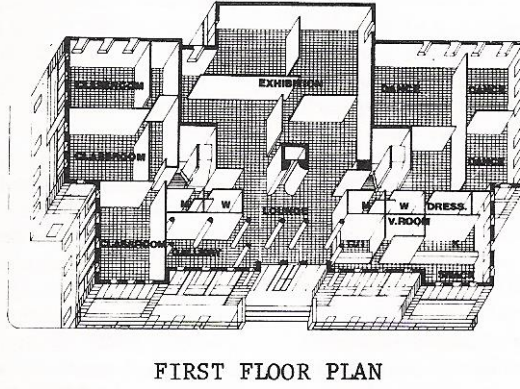
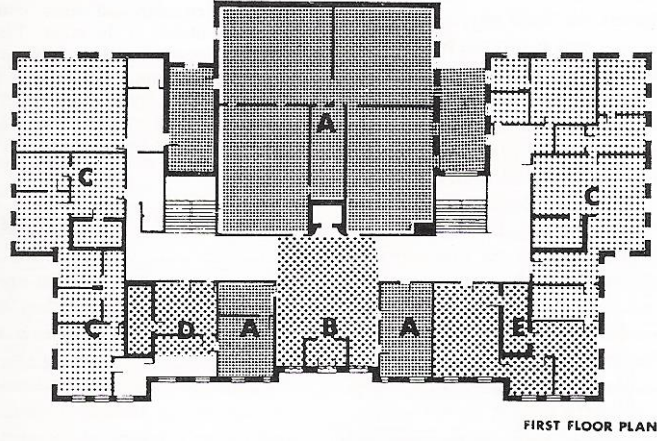
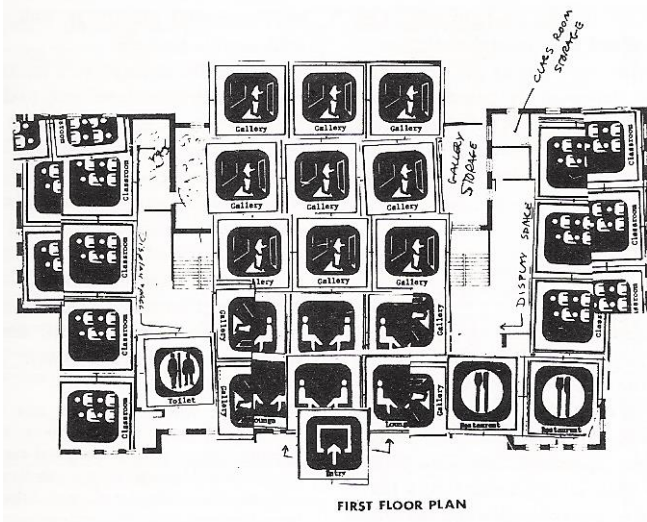

Şekil 3. 15 Kuzey Karolina Sanat Konseyi Atölye Çalışmaları, [36]

Küçük gruplarda planlama kararları alınırken fikirler ve öneriler üzerinde daha fazla durulabilmiştir. Kat planı şemalarında her bir grubun birbirinden farklı sonuçlara ulaştığı görülmüştür (Şekil 3.15).

Süreçteki önemli bir değişiklik Durham Sanat Merkezi (Durham Art Center- DAC) için yapılan planlamanın ilk aşamalarında gerçekleşmiştir. Belediye binasının beş sene kullanılmasının ardından kurul, organizasyon akışına uyacak mekânsal değişiklikler yapmak için fon sağlamıştır. Son zamandaki çevreden kullanıcıların memnuniyeti üzerine yapılan ön çalışma, DAC personeli, organizasyona üye olanlar ve stüdyo kiralayan bağımsız sanatçılarla birlikte yürütülmüştür. Çalışma sonucunda, atölyelerin çok küçük, sosyal çevrenin ise arkadaş canlısı ve işbirliğine yatkın olarak tanımlandığı görülmüştür. Çevresel koşullardan ışık, ısı ve havalandırma durumları insanların memnuniyetini etkilemiştir.

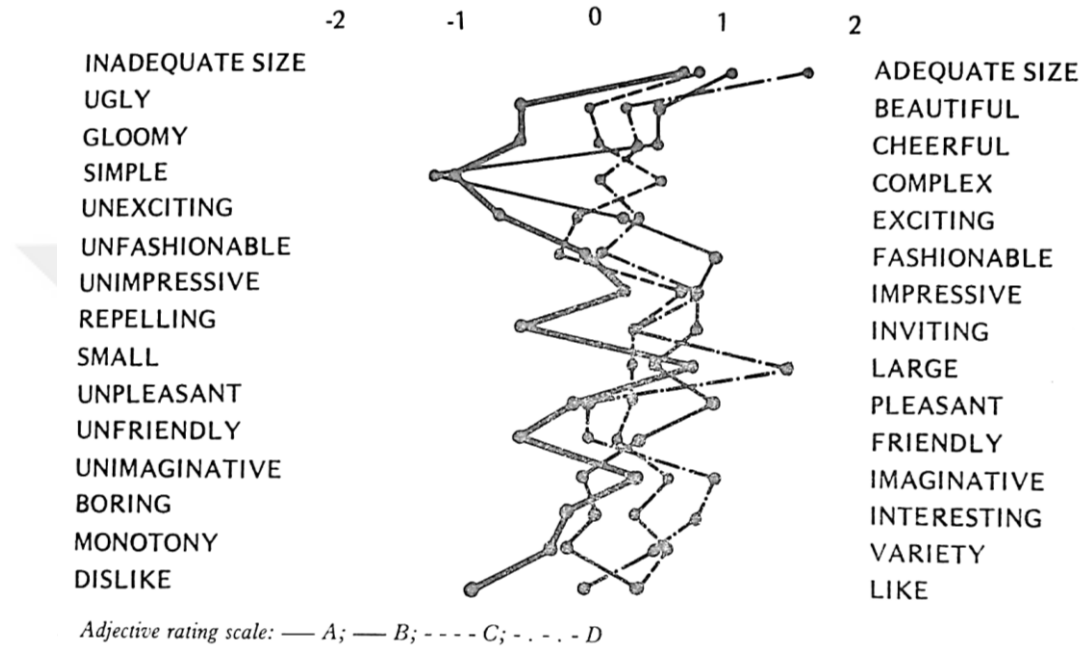
Gruplar öncelikle etkinlik sembolleriyle planı işlemişlerdir. Son aşamada ise tasarım ekibi, bütün katılımcıların dile getirdiği haliyle, hoşnut olunacak mekânlar ve birbiriyle ilişkili olarak bir araya getirilen gereksinimlerle bir plan hazırlamışlardır (Şekil 3.16).

Şekil 3. 16 Birinci Kat Planı Tasarım Aşamaları, Durham, [36]

Önerilen çözüm, tasarımcının kabul edilmesi ya da reddedilmesi gereken fikirleri olarak değil, tasarımcı/müşteri etkileşiminin doğal bir sonucu olarak kabul edilmiştir. Bu durum toplumun katılıma olan güvenini pekiştirmiştir.

Kinston’da bir atölye çalışmasında, katılımcılar sanat merkezi binası olabilecek dört seçeneği değerlendirmişlerdir. Seçenekler (Şekil 3.18), hazırlanan sıfat listesi (Şekil 3.17) kullanılarak oylanmıştır. Listedeki sıfatlar, bina tanımlamada en sık kullanılan sıfatlardır. Katılımcıların binaların ilerideki görünüşleriyle ilgili bakış açısını öğrenmek açısından çok faydalı olan bu yaklaşımla görüntüler arasındaki farklılıkların tartışılması da amaçlanmıştır.

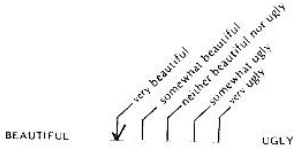

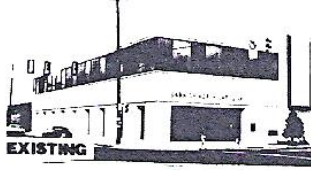
Şekil 3. 17 Değerlendirme Kartı, Kingston, [36]

BUILDING IMAGE

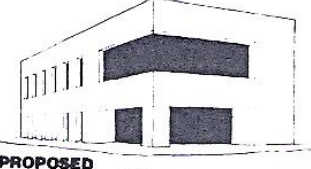
We are going to examine the image of the building or its facade. You are provided with four building alternatives. We have collected a list of descriptive words and their opposites that can be used to classify each Arts Center facade.

Place one checkmark between each pair of adjectives that describe your feeling about the facade. For example:

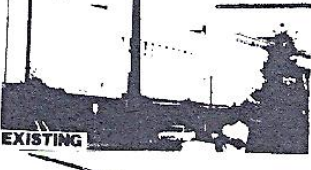
EXISTING

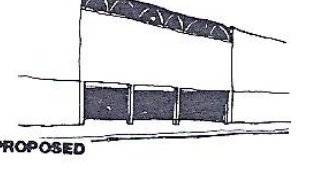
PROPOSED

PROPOSED FACADE A

ADEQUATE SIZE	INADEQUATE SIZE
BEAUTIFUL	UGLY
CHEERFUL	GLOOMY
COMPLEX	SIMPLE
EXCITING	UNEXCITING
FASHIONABLE	UNFASHIONABLE
IMPRESSIVE	UNIMPRESSIVE
INVITING	REPELLING
LARGE	SMALL
PLEASANT	UNPLEASANT
FRIENDLY	UNFRIENDLY
IMAGINATIVE	UNIMAGINATIVE
INTERESTING	BORING
VARIETY	MONOTONY
LIKE	DISLIKE

EXISTING

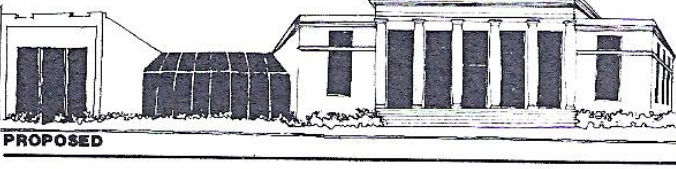
PROPOSED

PROPOSED FACADE B

ADEQUATE SIZE	INADEQUATE SIZE
BEAUTIFUL	UGLY
CHEERFUL	GLOOMY
COMPLEX	SIMPLE
EXCITING	UNEXCITING
FASHIONABLE	UNFASHIONABLE
IMPRESSIVE	UNIMPRESSIVE
INVITING	REPELLING
LARGE	SMALL
PLEASANT	UNPLEASANT
FRIENDLY	UNFRIENDLY
IMAGINATIVE	UNIMAGINATIVE
INTERESTING	BORING
VARIETY	MONOTONY
LIKE	DISLIKE

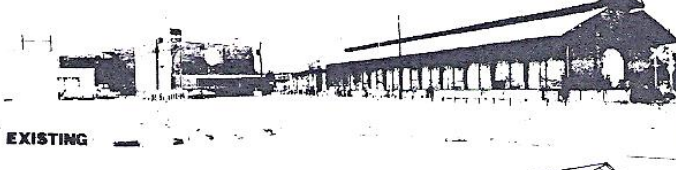
EXISTING

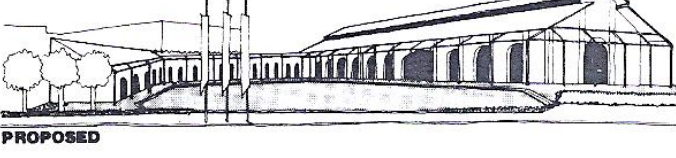
PROPOSED

PROPOSED FACADE C

ADEQUATE SIZE	INADEQUATE SIZE
BEAUTIFUL	UGLY
CHEERFUL	GLOOMY
COMPLEX	SIMPLE
EXCITING	UNEXCITING
FASHIONABLE	UNFASHIONABLE
IMPRESSIVE	UNIMPRESSIVE
INVITING	REPELLING
LARGE	SMALL
PLEASANT	UNPLEASANT
FRIENDLY	UNFRIENDLY
IMAGINATIVE	UNIMAGINATIVE
INTERESTING	BORING
VARIETY	MONOTONY
LIKE	DISLIKE

EXISTING

PROPOSED

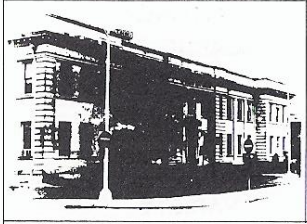
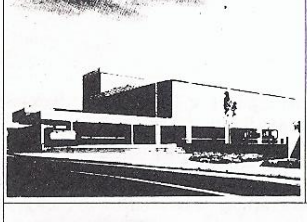
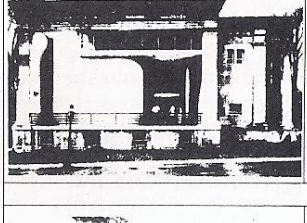
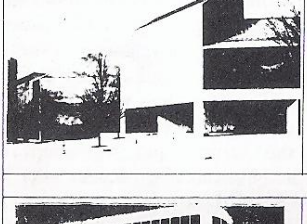

PROPOSED FACADE D

ADEQUATE SIZE	INADEQUATE SIZE
BEAUTIFUL	UGLY
CHEERFUL	GLOOMY
COMPLEX	SIMPLE
EXCITING	UNEXCITING
FASHIONABLE	UNFASHIONABLE
IMPRESSIVE	UNIMPRESSIVE
INVITING	REPELLING
LARGE	SMALL
PLEASANT	UNPLEASANT
FRIENDLY	UNFRIENDLY
IMAGINATIVE	UNIMAGINATIVE
INTERESTING	BORING
VARIETY	MONOTONY
LIKE	DISLIKE

Şekil 3. 18 Değerlendirme Kartı ile Oylanan Seçenekler, Kingston, [36]

İnsanları çevresel farkındalığını arttırmak için kullanılan tekniklerden bir diğeri olan, çeşitli fotoğrafların yer aldığı sorgulamalar, Durham'da, fotoğrafların tanımlanması ve

oylanmasıyla bir sanat merkezine en çok uyan görüntünün hangisi olduğunun belirlenmesi için yapılmıştır.

<p>7. Building Image - In the following section we are going to analyze different building facades with the purpose of defining the one that best suits the image of an arts center.</p> <p>Please, answer all following questions:</p>	<p>7.1. Please, number the pictures below in rank order, according to the image that best fits an art center.</p>	<p>7.2. Describe each of the five pictures.</p>	<p>7.3. What features do you particularly like in each of these five pictures?</p>	<p>7.4. What features do you particularly dislike in each of the five pictures?</p>
				
				
				
				
				

Şekil 3. 19 Sorgulama Belgesi, Durham, [36]

8.2. Exhibition Gallery

a) List the picture numbers in rank order according to the image you have of an ideal exhibition space.

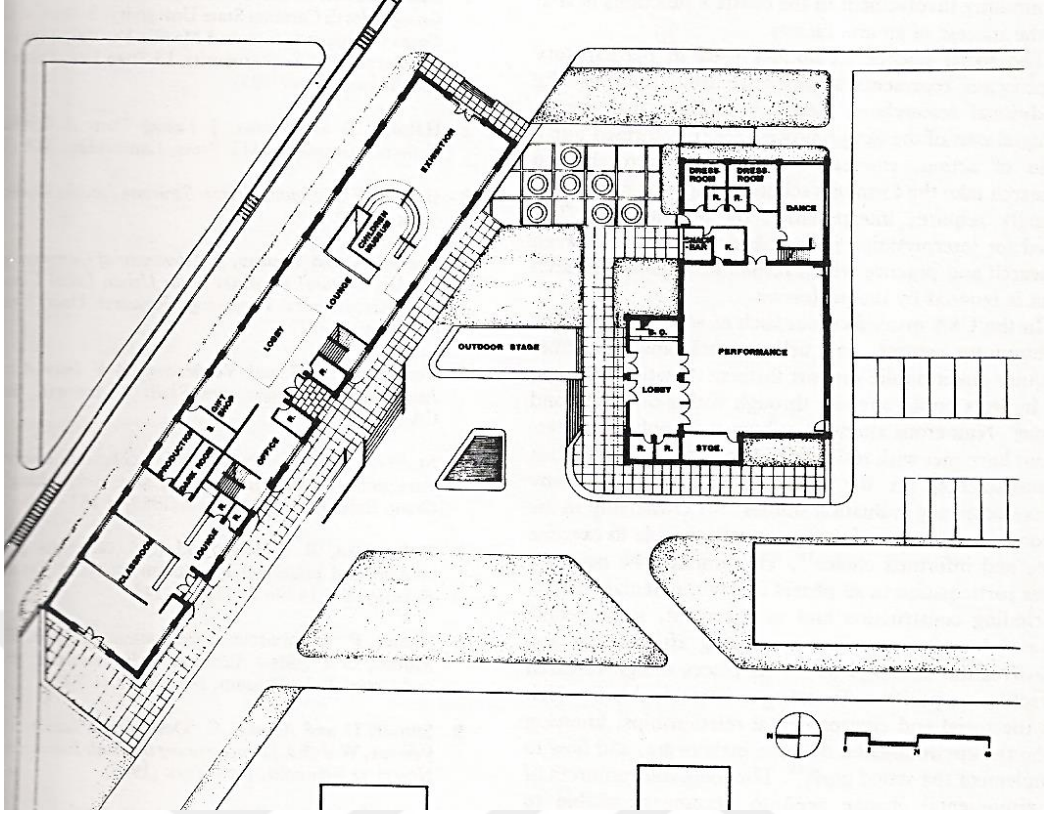
b) Choose one adjective in each pair to describe each of these five pictures. Circle the picture number to show your choice.

1	2	3	4	5	Cheerful	Gloomy	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	Comfortable	Uncomfortable	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	Dark	Light	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	Imaginative	Unimaginative	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	Inviting	Repelling	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	Noisy	Quiet	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	Spacious	Cramped	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	Variety	Monotony	1	2	3	4	5

Şekil 3. 20 Sorugulama Belgesi, Kingston, [36]

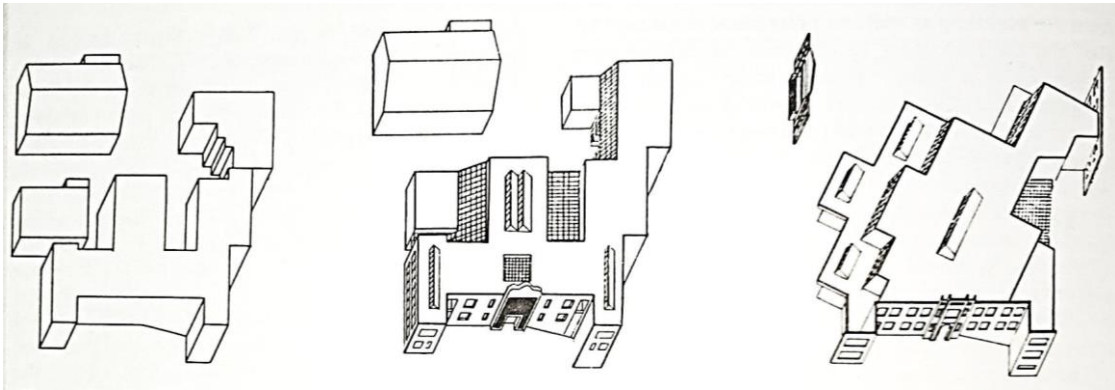
Sorugulama sonucunda 4. Seçenek, ilk seçimleri olmuştur ve ilginç, çekici, davet edici ve heyecan verici olarak tanımlanmıştır. 3. Seçenek ise ikinci seçim olmuştur ve insanlar bu görüntünün klasik ve modern sanatı harmanlayan bir duruşu olduğunu, aynı zamanda topluma ait durduğunu belirtmişlerdir. 1. Seçenek, üçüncü olarak seçilmiştir ve bu bina, DAC (Durham Sanat Merkezi) nin eski binasıdır. Soğuk, geleneksel, oldukça federal görünümlü olarak tanımlanmıştır.

Durham, Kingston ve Lenoir'deki çalışmaların sonuçlarından, eski binaları sadece işgal etmenin değil, yeni kullanımlar için yapılandırmanın, olumlu bir etkilerinin olması için tasarımlarının yapılmasının önemli olduğu görülmüştür. Kingston'daki eski tren yolu istasyonu (Şekil 3.18, Görünüş D), sanat merkezi için seçilen boş bir arsanın yakınlarında yer almaktadır. Bu alan hem en uygun boyutta hem de en kolay ulaşılabilir alandır. Atölye çalışmalarında oluşturulan planlama fikirlerinin içinde olduğu bir tasarım şeması geliştirilmiştir (Şekil 3.21).

Şekil 3. 21 Kingston Sanat Merkezi İçin Bir Öneri, [36]

Eski Lenoir Lisesi, toplum tarafından yeniden ayağa kaldırılmak istenmiştir. Tarihi binanın, sanat merkezi olarak kullanılması planlanmıştır ve “Lenoir Lisesi’ni Kurtar” (Save Lenoir High School) kampanyası başlatılmıştır. Kampanya büyük ölçüde ilgiyle sonuçlanmıştır (Şekil 3.22).

Şekil 3. 22 Lenoir Lisesi için Değişim Seçenekleri, [36]

Durham, Kinston ve Lenoir’de kullanılan katılım yaklaşımları, açıkça göstermiştir ki, proje süreci, son tasarım çözümünün niteliğini ve kabul edilirliliğini etkilemiştir (Sanoff, [36]).

Proje: Molenvliet Projesi

Yeri: Hollanda

Yapıldığı Zaman: 1977

Kullanılan Yöntem: Dolaylı Yöntemler, Beyin Fırtınası Yöntemi

Kullanılan Teknikler: Görüşme, Klasik Beyin Fırtınası Yaklaşımı

Hollanda’da, 1969’da, Frans van der Werf açılan konut projesi yarışmasını kazanmıştır. Proje sürecinin katılımcı tasarım ilkeleri doğrultusunda yürütülmesi amaçlanmıştır.

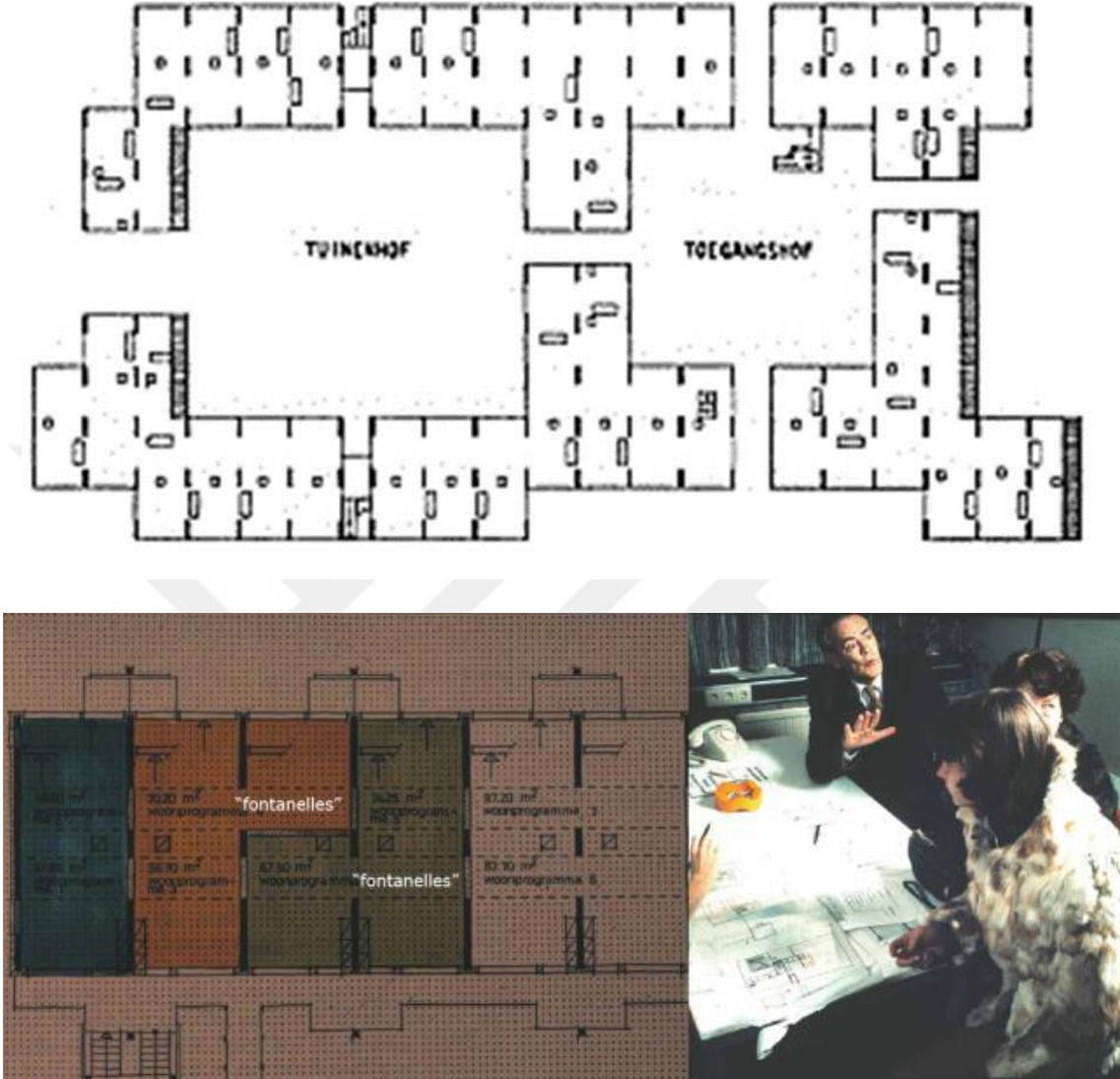
Şekil 3. 23 Molenvliet Projesi, [55]

Molenvliet projesi, SAR yöntemlerini gerçekleştiren anahtar projelerden biridir. Kullanıcının karar alma sürecine dâhil oluşu, mahallenin genel planı üzerine daha geniş bir bağlam kurulmasıyla başlamıştır. İkinci adım; yerleşim alanındaki açık ve kapalı mekânlar ve yapı bölgesi hakkında yapılan görüşmeler olmuştur. Üçüncü adım; destek strüktürünün planlanması, son adım ise; mekânların iç tasarımının bireyler tarafından yapılması (doldurulması), kat planlarının son şeklini almasıdır.

Proje süreci 4 adımda şöyle özetlenebilir:

- Mahalle düzeyinde planlama,
- Açık - kapalı mekânlar ve yapı bölgesi görüşmeleri

- Destek strüktürü planlama,
- Kat planlarının, yapı elemanlarının kararlaştırılması (doldurulması).

Şekil 3. 24 Molenvliet Projesi, [56]

Süreç içinde kullanıcılarla bireysel görüşmeler yapılarak özel istek ve ihtiyaçlar hakkında bilgi sahibi olunmuştur.

Şekil 3. 25 Molenvliet Projesi, [57]

Proje, gelecekte yapılmak istenecek değişimlere olanak tanıyacak şekilde tasarlanmıştır. Var olan veya yeni gelecek olan kullanıcının, yapıda istediği değişikliği yapabilme olanağına sahip olması istenmiştir.

Proje: Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi

Yeri: Almanya

Yapıldığı Zaman: 2007

Kullanılan Yöntem: Grup Etkileşimi Yöntemi, Açık Uçlu Yöntemler

Kullanılan Teknikler: Atölye Çalışmaları, Halk Toplantıları

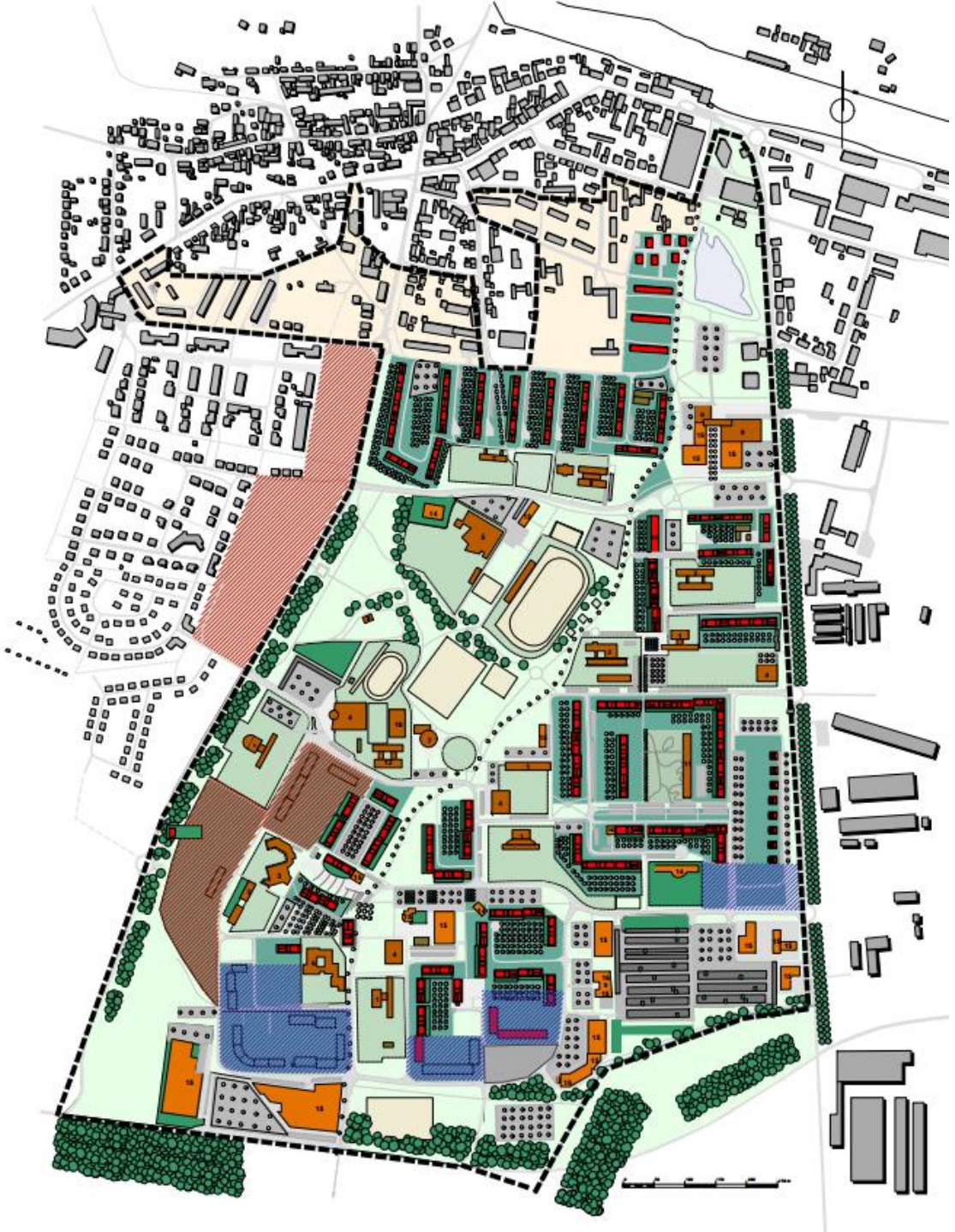
Leinefelde Belediyesi, 90'lı yıllarda, nüfus azalımı, kötü ekonomi ve çok sayıdaki boş ve dayanıksız ev durumunu değiştirmek için yenilikçi, bütünleşmiş, katılımcı bir anlayış benimsemiştir. Yeni iş fırsatları oluşturulmuş, kentsel altyapı, yaşam, çevre kalitesi önemli ölçüde iyileştirilmiş ve pek çok apartman yüksek çevresel ölçünlere göre yenilenmiştir.

Bu değişimlerin yaşandığı Leinefelde'de, ZukunftsWerkStadt Projesi gelişimin bir parçası olmuştur. Projenin amaçları:

- Yaşam kalitesini yükseltmek,
- Yeni iş fırsatları oluşturmak,
- Konut piyasasında, uygun ve cazip fiyatlarda olan konut fırsatlarının desteklenmesi,
- Sosyal ve ekonomik istikrarı sağlamak ve etkin toplum hayatını geliştirmek.

Şekil 3. 26 Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]

Şekil 3. 27 Leinefelde - ZukunftswerkStadt Projesi, [58]

Şekil 3. 28 Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]

Var olan yapı yoğunluğu azaltılmış, kullanılabilir olan yapılarda bir takım yenileme çalışmaları yapılmıştır. Planlarda ve cephelerde yapılan değişikliklerle yapılarda konfor seviyesi yükseltilmiştir. Yeşil alanların artırılmasında ayrıca özen gösterilmiştir.

Şekil 3. 29 Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]

Şekil 3. 30 Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]

Projede katılımcılık anlayışı paydaşlar ve hedef gruplar tarafından benimsenmiştir ve proje sürecinde etkin katılım sağlanmıştır. Bununla birlikte, yerel gelişim programlarındaki etkin katılım, toplumda köklü bağların kurulması açısından önemli bir yere sahip olmuştur.

Şekil 3. 31 Leinefelde - ZukunftsWerkStadt Projesi, [58]

Proje: Quinta Monroy Projesi

Yeri: Şili

Yapıldığı Zaman: 2003

Kullanılan Yöntem: Grup Etkileşimi Yöntemi, Açık Uçlu Yöntemler, Dolaylı Yöntemler

Kullanılan Teknikler: Atölye Çalışmaları, Halk Toplantıları, Görüşmeler

Proje, Quinta Monroy'a yasadışı olarak yerleşen 100 ailenin, buldukları 5000 m²'lik alanda daha iyi koşullarda yaşamalarına olanak sağlayacak konutlar yapmaktır.

Şekil 3. 32 Quinta Monroy Projesi, [59]

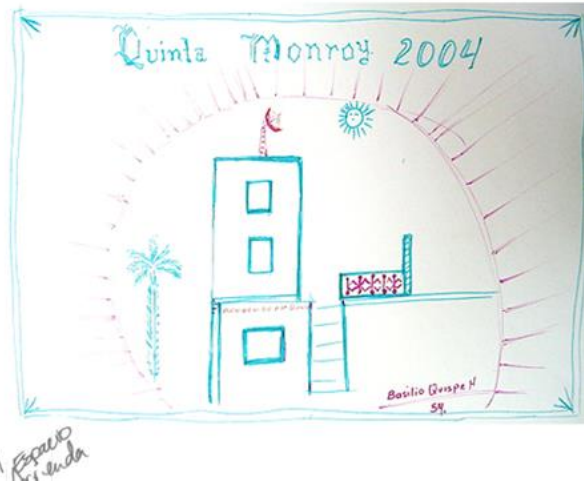
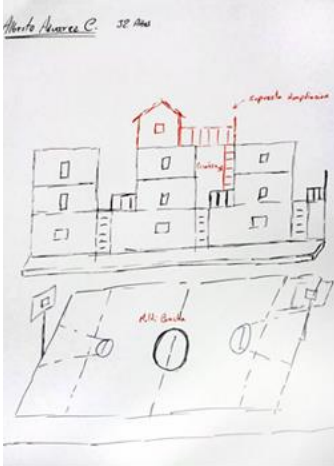
Şili hükümetinin proje için ayırdığı fon ve 100 aileye konut sağlama amacı göz önünde bulundurulmuş ve en önemli istek ve ihtiyaçlar temel alınarak proje hazırlanmıştır.

Proje sürecinde uygulanan katılımcı yaklaşım anlayışı gereğince kullanıcılarla görüşmeler yapılmış ve beklentileri öğrenilmiştir. Yapılan atölye çalışmaları isteklerin belirlenmesinde yardımcı olmuştur.

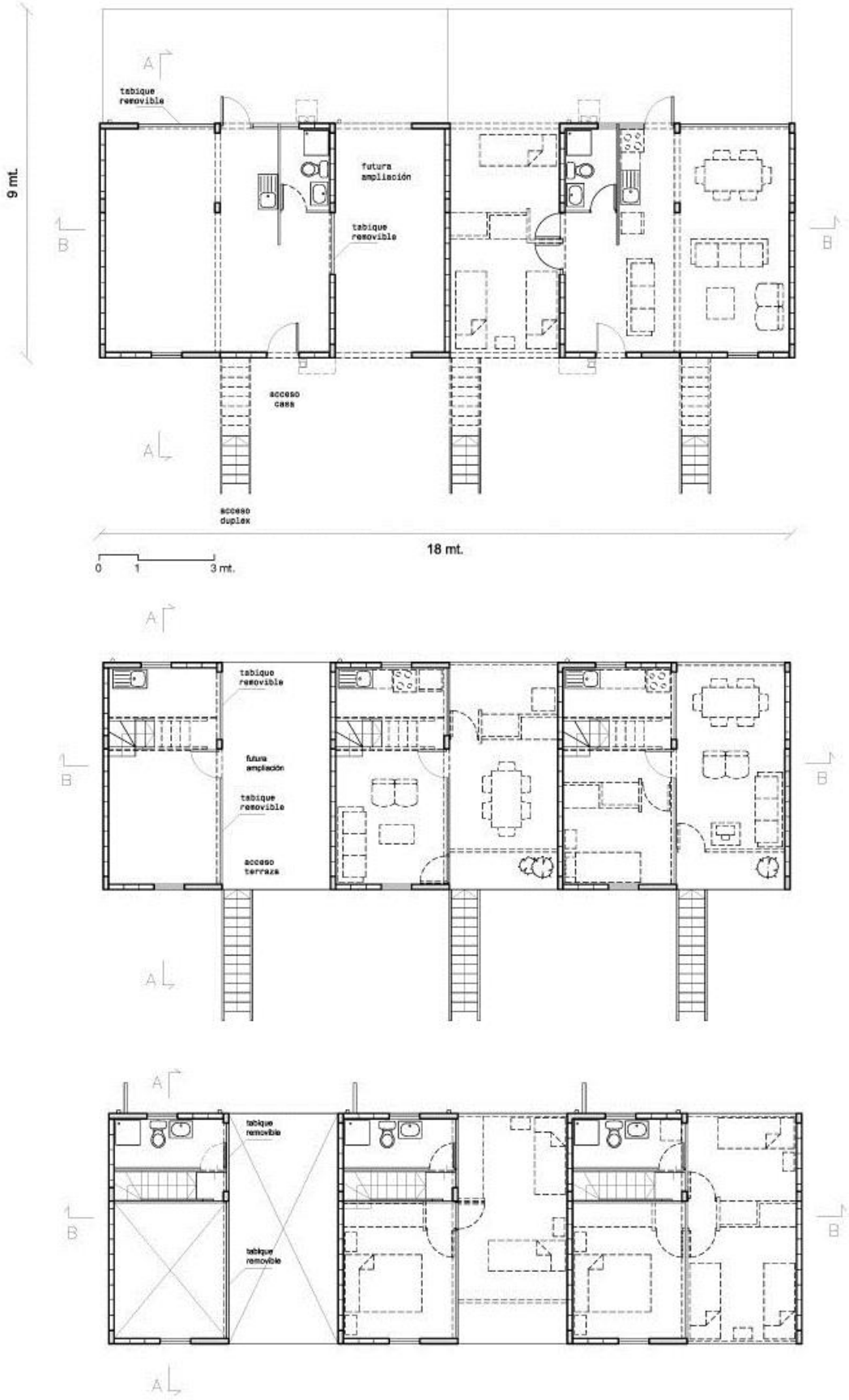
Projedeki önemli bir unsurlardan biri, geniş ailelerdir. Proje tasarımında bu aileler için ileride yeni mekânlar oluşturabilme imkânı sağlanma göz önünde bulundurulmuştur.

Diğer bir unsur, özel ve kamusal alan arasında, yarı özel denebilecek bir toplanma mekânı isteğidir. Bu alan yaklaşık 20 aile tarafından kullanılabilir.

Konutların mutfak, banyo, merdiven gibi temel bölümleri yapıldıktan sonra diğer kısımlar kullanıcılara isteklerine göre tamamlanmak üzere bırakılmıştır ve birbirinden farklı görünüşler ortaya çıkmıştır.

Şekil 3. 33 Quinta Monroy Projesi, [59]

Şekil 3. 34 Quinta Monroy Projesi, [60]

Şekil 3. 35 Quinta Monroy Projesi, [60]

Şekil 3. 36 Quinta Monroy Projesi, [60]

Şekil 3. 37 Quinta Monroy Projesi, [60]

Şekil 3. 38 Quinta Monroy Projesi, [61]

3.2 Türkiye’de Katılımcı Tasarım Çalışmaları

Proje: İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi

Yeri: İzmit

Yapıldığı Zaman: 1974

Kullanılan Yöntem: Dolaylı Yöntemler, Grup Etkileşimi Yöntemi

Kullanılan Teknikler: Görüşme, Atölye Çalışması

Kullanıcıların planlama kararlarına katılımını politik bir ilke olarak kabul eden İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi’nde, çoğu imalat sanayiinde işçi olarak çalışan 30.000 dar gelirli aileye konut sağlamak amaçlanmıştır.

Çok sayıda kullanıcının karar verme sürecine katıldığı 3 yıl süren planlama aşaması sonunda; proje, toplumun devinimi ile karşılıklı ilişki kurmaya ve amaçlanan yatay iletişimi oluşturmaya başladığı bir sırada, girişim düzeyi denetim mekanizmasının doğurduğu tıkanıklıkla bürokrasinin durağan çıkamazında unutulmaya terkedilmiştir (Çavdar, [42]).

İletişim yönünden daha etkin ve katılım eylemine daha uyumlu olarak, kahve ve sendika lokallerinde olası kullanıcılarla çeşitli sohbetler de yapılmıştır ve ilk toplumsal etkileşim bu sohbetlerde gerçekleştirilmiştir.

Bundan sonra yukarıdaki ön çalışmanın değerlendirilmesi sonucu, belirlenen toplumsal çerçevenin içerdiği mekân boyutlarının tanımlanmasına geçilmiştir.

Başlangıçta 30 kadar ailenin oluşturduğu hane halkı grupları, mimarlarla bilgi alışverişinde bulunmak üzere toplu söyleşilere çağrılmışlardır. Bu toplantılarda öngörülen sürecin tanıtılması ve süreç boyunca kullanılacak ortak dilin açıklanması amaçlanmıştır. Bütün aşamalarda olduğu gibi bu söyleşilerde de, mimarların temel görevlerinden biri, mekân ile ilgili konularda toplu hayal gücünü harekete geçirmek olarak kabul edilmiştir. Bunu izleyen aşamada ise, tek tek ailelerle gerek kendi yaşadıkları konutlarda, gerek planlama atölyesinde söyleşiler yapılmıştır (Şekil 3.39). Mekânla ilgili kararların belirlendiği bu söyleşilerde, özel bir eğitimden geçmiş mimarlar grubu, kullanıcıların gerçek gereksinmelerini dile getirmekte onlara yardımcı

olmuşlardır. Samimi bir sohbet havası içinde yürütülmesi öngörülen bu söyleşilerde, mekânla ilgili belirleyici sonuçlar getirecek konular önceden, sistematik olarak hazırlanmış bir tutanağa geçirilmiştir.

Mimarın buradaki temel sorumluluğu, karara dönüşecek isteklerin nedenlerinin katılımcıyla birlikte saptanması ve bu kararların toplumsal, mekânsal ve mali sonuçları hakkında kullanıcıların uyarılması yönünde olmuştur. Olası mekânsal tercihlerin doğurabileceği çeşitli sonuçların bir envanteri önceden hazırlanmış olmasına rağmen, mimarın öngörülmeven durumlarda olası sonuçları gereğinde saptaması gerektiği düşünülmüştür.

Mimarlar katılımcıların mekânsal konularda kararları ve iletişimi etkileyen sınırlılıklarını yeterince anladıkları aşamada, ailelerle tek tek konuşmalar yalnız atölyede yapılmaya başlanmıştır. Ailelerin kendi gereksinmelerini karşılamaya yönelik verdikleri kararlar, ön konut tasarımlarına dönüştürülerek bundan sonraki katılım aşamasında kullanıcılara gösterilmiştir. Bu aşamada planlama atölyesinde katılımcıların mekânsal sonuçları tam olarak kavramaları ve canlandırabilmeleri için kolay anlaşılabilir özel bir çizim tekniğiyle hazırlanan planlar, büyük ölçekli maketler ve gerçek büyüklükte yapı elemanları kullanılmıştır. Tek tek verilen plan kararları toplu olarak tartışılmış ve düzeltilmiştir. Toplantılarda birlikte oturma tercihleri konuşulmuş ve sokak-komşuluk grupları belirlenmiştir.

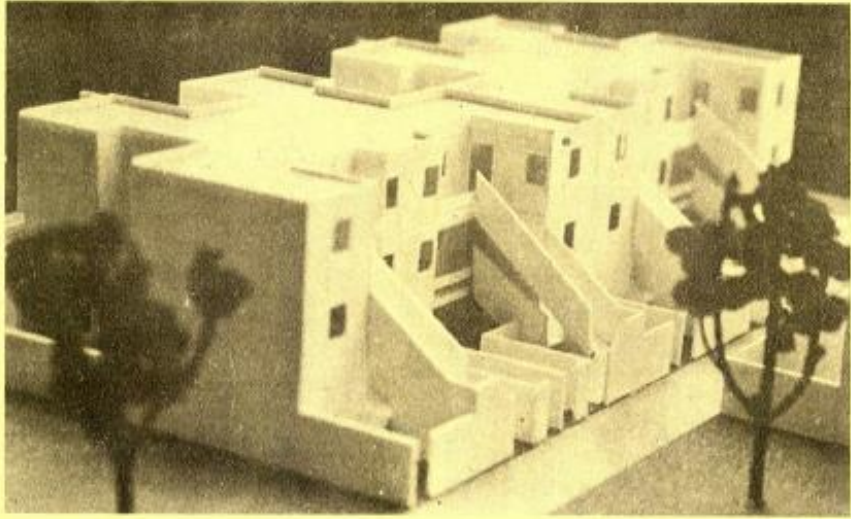
Çavdar [42]: “İzmit'te gerçekleşen yüksek katılım oranı ve katılımcıların projeye gösterdiği yakın ilgi, yaygın görüşün tersine, katılımsal planlamada en büyük engelin katılımcıların isteksizliğinden gelmediğini ortaya koymuştur. Projenin gerçekleşmesindeki gecikme, mevcut toplum ilişkilerini sürdürmeyi ve yeniden üretmeyi üstlenen düşey örgütlerin baskıları sonucu olmuştur. İki yıl üretimi için planlarını yaptığımız 1500 aile ile deneyimiz, sürekli bir katılımsal süreç olarak gerçekleştirilen planlama aşamasının, tek tek ailelerin gereksinmelerini karşılamakta başarılı olmanın yanı sıra, daha demokratik karar vermeye yönelik kitle bilincinin oluşmasında da önemli bir rol oynadığını göstermiştir.”

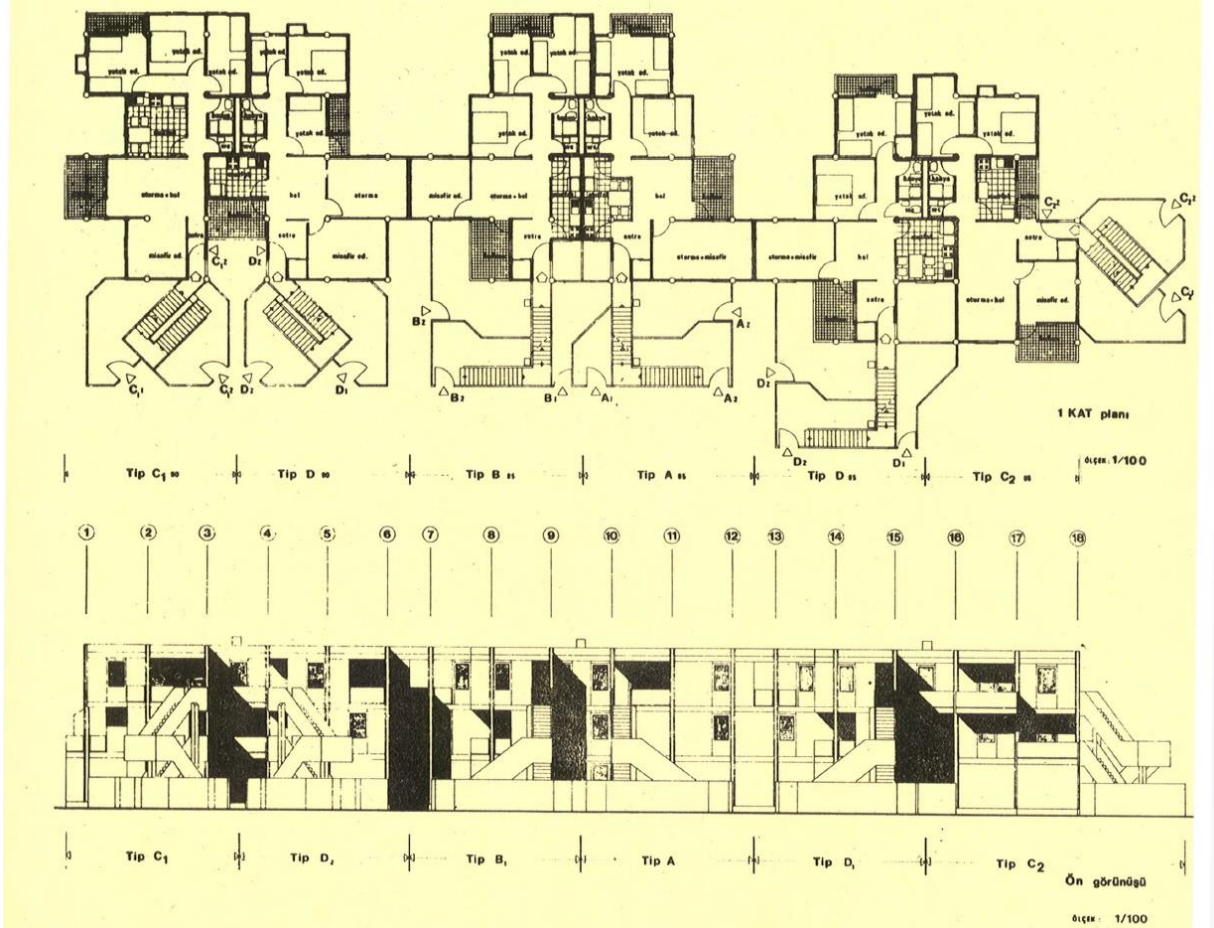
Hane halkıyla konutta söyleşi

30'luk hane halkı gruplarıyla toplu söyleşi

Şekil 3. 39 İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi, [42]

Şekil 3. 40 İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi, [42]

Proje: Edirne S.S. Cumhuriyet Mahallesi Projesi

Yeri: Edirne

Yapıldığı Zaman: 1974

Kullanılan Yöntem: Dolaylı Yöntemler

Kullanılan Teknikler: Sorgulama

Mahallen sorunlarına birlikte çözüm bulmak üzere 507 ortak, "Edirne Sınırlı Sorumlu Cumhuriyet Mahallesi Sakinleri Yapı Kooperatifi"ni kurmuşlardır. Amaçları, uygun koşullarla birer konut edinmektir.

Yer olarak Edirne'den 3 km uzaktaki arazi düşünülmüştür. Burası, daha önce yapılmış ek imar planında da gelişme alanı olarak öngörülmüştür.

Bahçeli, bitişik düzen, blok apartman olmak üzere üç değişik tip kararlaştırılmıştır.

Cumhuriyet Mahallesi işinin çalışma yöntemini saptamak üzere, önce şehircilik uzmanlarından, istatistikçilerden, sosyologlardan, inşaat ve makina mühendislerinden oluşan bir kadro, mimarlık bürosu ile birlikte toplanmışlardır.

Toplu konut sorununun en geniş çerçevede tartışıldığı, iki toplantı yapılmıştır ve bir çalışma yöntemi saptanmıştır.

Saptanan yönteme göre:

- Önce Edirne'ye birlikte bir gezi yapılarak koşullar tanınacak.
- Gezinin ardından çalışma takımı, bir soru kağıdı (Anket formu) çalışması yapacak.
- Bu soru kağıdını aileleri teker teker dolaşarak dolduracak gençler yetiştirilecek.
- Anket yapılacak.
- Anket sonuçları değişik disiplinler açısından yorumlanacak.
- Anket sonuçlarının yorumuna göre; program, konut nitelik ve nicelikleri, kent planlamasında tutulacak yol saptanacak.

Yapılan çalışmalar sonucunda şöyle bir program ortaya çıkmıştır:

C3.7. PROGRAM VE KONUT TÜRLERİ ÖNERİSİ

C3.7.1. Anket sonuçları şöyle bir programı ortaya çıkarmaktadır:

Tek katlı	3 Odalı	50 konut
Tek katlı	4 Odalı	490 konut
Tek katlı	5 Odalı	250 konut
Tek katlı	6 Odalı	30 konut
	Toplam	820 konut
İki katlı	3 Odalı	4 konut
İki katlı	4 Odalı	36 konut
İki katlı	5 Odalı	18 konut
İki katlı	6 Odalı	2 konut
	Toplam	60 konut
Üç ve daha çok katlı	3 Odalı	7 konut
Üç ve daha çok katlı	4 Odalı	72 konut
Üç ve daha çok katlı	5 Odalı	36 konut
Üç ve daha çok katlı	6 Odalı	5 konut
	Toplam	120 konut

C3.7.2. İmar ve İskan Bakanlığının 5000 kişilik bir komşuluk birimi için öngördüğü ortak kullanımlar da şunlardır:

EĞİTİM

Ana okulu	$0.30 \text{ m}^2 / \text{kişi} \times 5000 = 1500 \text{ m}^2$
İlk okul	$1.00 \text{ m}^2 / \text{kişi} \times 5000 = 5000 \text{ m}^2$

KÜLTÜR

Sosyal bina (toplantı salonu, kitaplık, gençlik evi)	$0.30 \text{ m}^2 / \text{kişi} \times 5000 = 1500 \text{ m}^2$
---	---

TİCARET

Dükkan grupları (10-15 dükkan-otopark-otobüs durağı)	$0.50 \text{ m}^2 / \text{kişi} \times 5000 = 500 \text{ m}^2$
---	--

SAĞLIK

Sağlık evi (Ana çocuk sağlığı - aşı istasyonu)	$0.10 \text{ m}^2 / \text{kişi} \times 5000 = 500 \text{ m}^2$
---	--

YEŞİL ALANLAR

Oyun ve çocuk bahçesi (3 - 6, 7 - 11 yaş)	$1.50 \text{ m}^2 / \text{kişi} \times 5000 = 7500 \text{ m}^2$
--	---

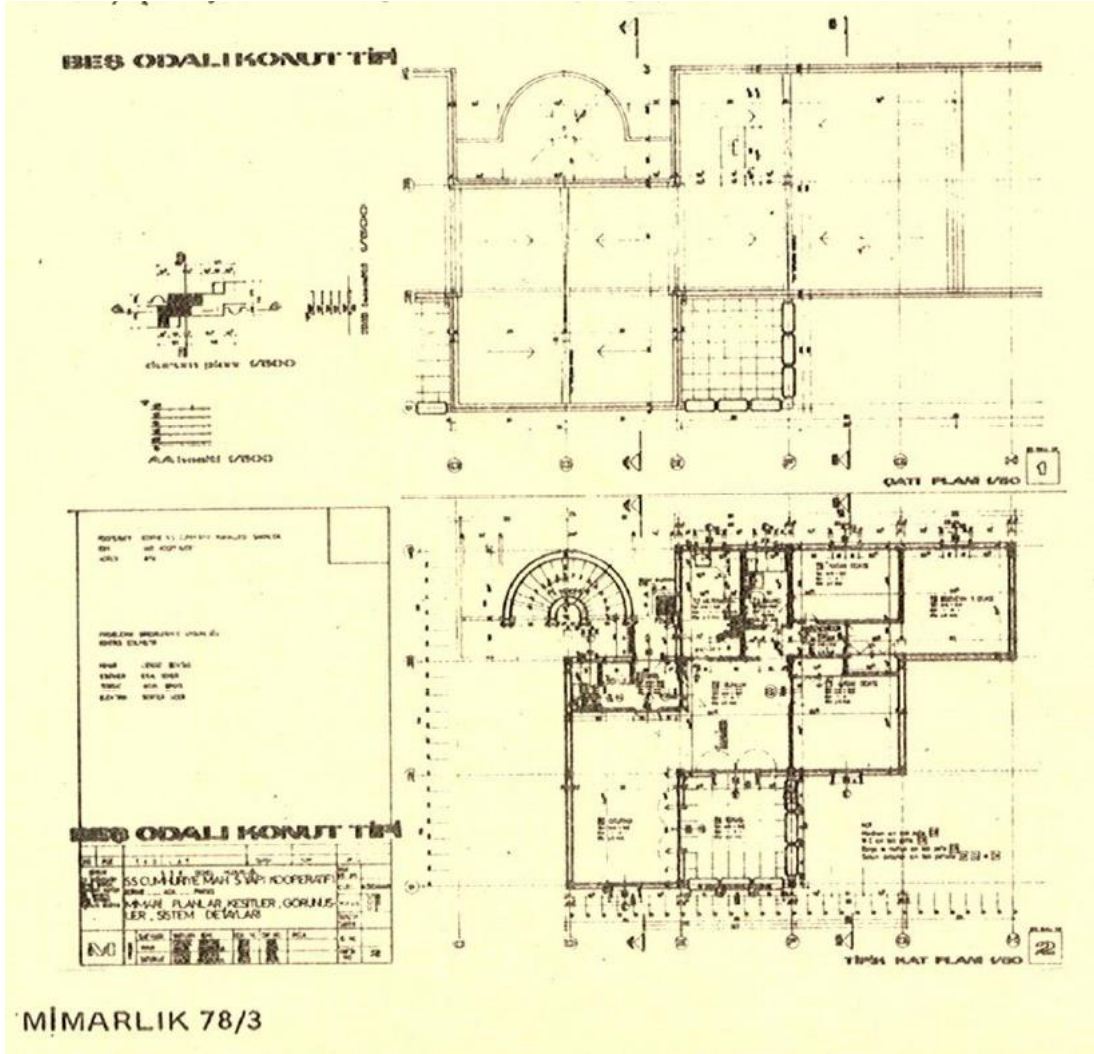
TEKNİK ALTYAPI

$$0.10 \text{ m}^2 / \text{kişi} \times 5000 = 500 \text{ m}^2$$

Toplam **19.000 m²**

Yukarıda sayılan ortak kullanımlar için inşaat alanı olarak yaklaşık 3.000 m² kabul edebiliriz.

Şekil 3. 41 Edirne S.S. Cumhuriyet Mahallesi Projesi, [43]

Şekil 3. 42 Edirne S.S. Cumhuriyet Mahallesi Projesi, [43]

Projenin özelleştirisini yapan Cengiz Bektaş [43], katılımın daha geniş boyutlarda yapılabileceğini, sorgulama (anket) konusunda farklı disiplinlere danışılıp daha büyük çaplı bir katılımın sağlanabileceğini belirtmiştir.

Proje: Beyciler Evleri Sosyal Konut Projesi

Yeri: Düzce

Yapıldığı Zaman: 2002

Kullanılan Yöntem: Grup Etkileşimi Yöntemi, Dolaylı Yöntemler, Açık Uçlu Yöntemler

Kullanılan Teknikler: Gezi, Sorgulama, Atölye Çalışması, Halk Toplantıları, Planlama Oylaması

Bu proje, depremde evlerini kaybetmiş olan ve geçici barınaklarda yaşayan 168 ailenin kendi evlerinin yapımında yer aldığı bir süreci içermektedir. 14 aylık bir hazırlık çalışmasından sonra, 2002 yılının Mayıs ayında saha çalışmalarına başlanmıştır. 2004 yılının Ocak ayında ailelere evleri teslim edilmiştir.

Proje adına açılan internet adresinde (beyciler-evleri.org), projenin amacı şöyle açıklanmıştır: “Projemizin özü; toplum tarafından kabul görülecek şeffaf bir aile seçimini sağlayan, ailelerin evlerin şekillenmesinde katkıda bulunmalarına olanak sunan, oluşturdukları temsilciler heyeti ile proje yönetime katılmalarını sağlayan, farklı kültürel altyapıları olan Roman, Abaza, Türk, Kürt, Gürcü, Laz ailelerimizin toplum bilinci içinde bir araya gelmelerini ve bir dernek kurmalarına olanaklı kılan bir katılım programının tatbik edilmesidir.”

Ailelerin evlerini ve projeyi sahiplenmelerini desteklemek ve aynı zamanda onların katılım isteğini arttırmak amacı ile ev planında yapılması mümkün değişikliklerin onların tercihinin sunulması planlanmıştır. Binaların statik planı göz önünde bulundurularak ev planında yapılması olanaklı olan bazı “kişiselleştirme seçenekleri” belirlenmiştir.

Belediye ile işbirliği içerisinde yerleşim master planı hazırlanmıştır.

Proje süresince sosyal ve idari merkez olarak, projenin tamamlanmasının ardından ise toplum merkezi olarak hizmet verecek 200 m² lik bir alana sahip bir merkez tasarlanmıştır.

Şekil 3. 43 Sosyal ve İdari Merkez, Temsilciler Heyeti Toplantısı, [62]

Proje ve faydalanıcı belirleme prosedürü hakkında bilgi veren broşürler mahallelerde dağıtılmış ve kamu binaları, muhtarların ofisleri, halk otobüsleri, rekreasyon mekanları gibi toplumun kolaylıkla fark edebileceği yerlere posterler asılmıştır.

Düzce'nin 20 mahallesinin Muhtarları bilgilendirme toplantısına davet edilmiştir. Muhtarlar, başvuru ölçütleri hakkında bilgilendirilmiş ve belge talep etmek üzere yapılacak başvurular hususunda kendilerinin bilgi sahibi olmalarının ve ilgi göstermelerinin önemi üzerinde durulmuştur.

2002 senesinin Kasım ayı başlarında faydalanıcı bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir. Faydalanıcılar proje, tarafların rol ve sorumlulukları, imzalayacakları sözleşme ve temsilciler heyeti ve ev planı üzerindeki kişiselleştirme seçenekleri gibi katılım programı bileşenleri hakkında bilgilendirilmişlerdir.

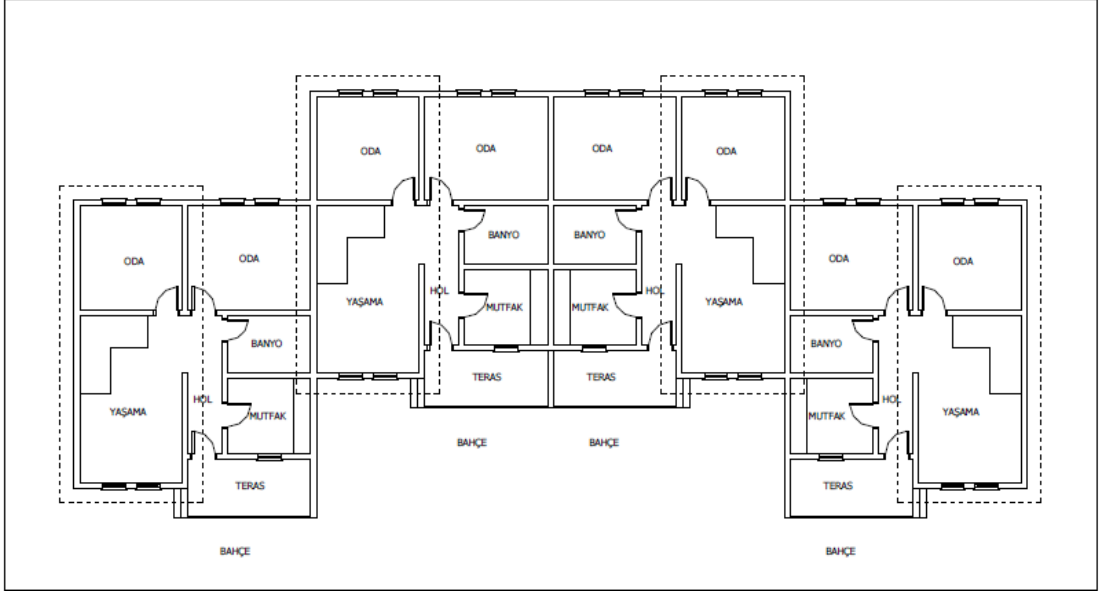
Bilgilendirme toplantılarının sonunda her bir faydalanıcı ile sözleşme imzalanmış ve kişiselleştirme seçimleri kaydedilmiştir. Aynı zamanda faydalanıcılar, hangi hane halkı üyelerinin katılacağı, beceri ve yeteneklerini ve katılım için müsait günlerini belirttikleri katılım beyan formları doldurmuştur.

Katılım programını kurmak için ilk adım olarak bilgilendirme toplantıları sırasında doldurulan formlarla toplanan bilgiler analiz edilmiştir. Temsilciler Heyeti ile birlikte, faydalanıcılar, beceri ve yetenekleri kadar katılım zamanlarına göre de sınıflandırılmıştır.

Şekil 3. 44 Toplantılar ve Temsilci Seçimi, [62]

Sürecin sonunda aileler 10 sene süresince satmama ve kiralamama şartı ile evlerini hibe olarak sahip olmuşlardır.

Şekil 3. 45 Beyciler Evleri Sosyal Konut Projesi, [44]

Şekil 3. 46 Beyciler Evleri Sosyal Konut Projesi, [44]

Projenin tamamlanmasının ardından, projenin sürdürülebilirliğinin temini ve toplumun finansal ve idari sorumluluklarını takip etmek üzere faydalanıcı aileler tarafından BEYDER Derneği kurulmuştur.

2004 ve 2005 seneleri içerisinde BEYDER derneği kendine fon geliştirmeyi başarmış ve birçok kez dikiş, nakış ve okuma yazma kursları düzenlemiştir.

Gerçekleştirilen konutlarda kullanıcıların memnuniyet düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan anket sonucunda memnuniyet düzeyi yüksek çıkmıştır. Bu iki şekilde yorumlanabilir (Önder vd. [44]):

Birincisi, memnuniyet düzeyi, kullanıcıların önceki yaşamlarıyla, yaşadıkları deprem deneyimiyle, deprem sonrası kötü koşullarla ve çevreden beklentilerinin düşük olmasıyla doğrudan ilişkilidir.

İkincisi ise, alan çalışmasında, neredeyse tüm kullanıcılar tasarım ve yapım sürecine doğrudan katıldıkları belirlenmiştir. Kullanıcıların katkı ve emekleri projeyi benimsemelerine ve memnuniyetin yüksek olmasına neden olmuştur.

Değerlendirme

Yöntemler	Farkındalık Yöntemi			Dolaylı Yöntemler			Grup Etkileşimi Yöntemi	Açık Uçlu Yöntemler			Beyin Fırtınası Yöntemi		
	• Sergiler	• Medya	• Yürüyüş Turları	• Sönvey	• Anket	• Görüşme yapmak		• Atölye Çalışmaları	• Halk Toplantıları	• Yerel TV Kanalları	• Planlama Oylaması	• Klasik Yaklaşım	• Beyin Ürünü Yaklaşımı
Gleisdreieck Park Projesi			✗	✗			✗	✗					
Saint-Étienne Place au Changement Projesi		✗					✗	✗					
Boulder Creek Branch Library							✗						
The North Carolina Arts Council				✗	✗		✗	✗					
Molenvliet Projesi						✗					✗		
Leinefelde - ZukunftsWerkstadt Projesi							✗	✗					
Quinta Monroy Projesi						✗	✗	✗					
İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi						✗	✗						
Edirne S.S. Cumhuriyet Mah. Projesi					✗								
Beyciler Evleri Sosyal Konut Projesi			✗		✗		✗	✗		✗			

Çizelge 3. 4 Örneklerin Değerlendirmesi

Tüm örnekler incelenip kullanılan yöntem ve teknikler bir araya getirildiğinde Çizelge 3.4 ortaya çıkmaktadır. Çizelgede dikkat çeken nokta atölye çalışmalarının en çok uygulanan teknik olmasıdır. Çizelgeye bakıldığında atölye çalışmalarının katılımcı tasarım uygulamalarında ne denli önemli olduğu görülmektedir.

KÜÇÜKÇEKMECE KENT MEYDANI'NDA KATILIMCI TASARIM YAKLAŞIMLARININ İRDELENMESİ

4.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Kentli ile kentin mimarisi arasındaki bağın kopmuş olması, tartışılması gereken sorunlardan biridir. Bu bağın sağlıklı bir şekilde kurulması için katılımcı tasarım anlayışı önemli çözüm yollarından biridir.

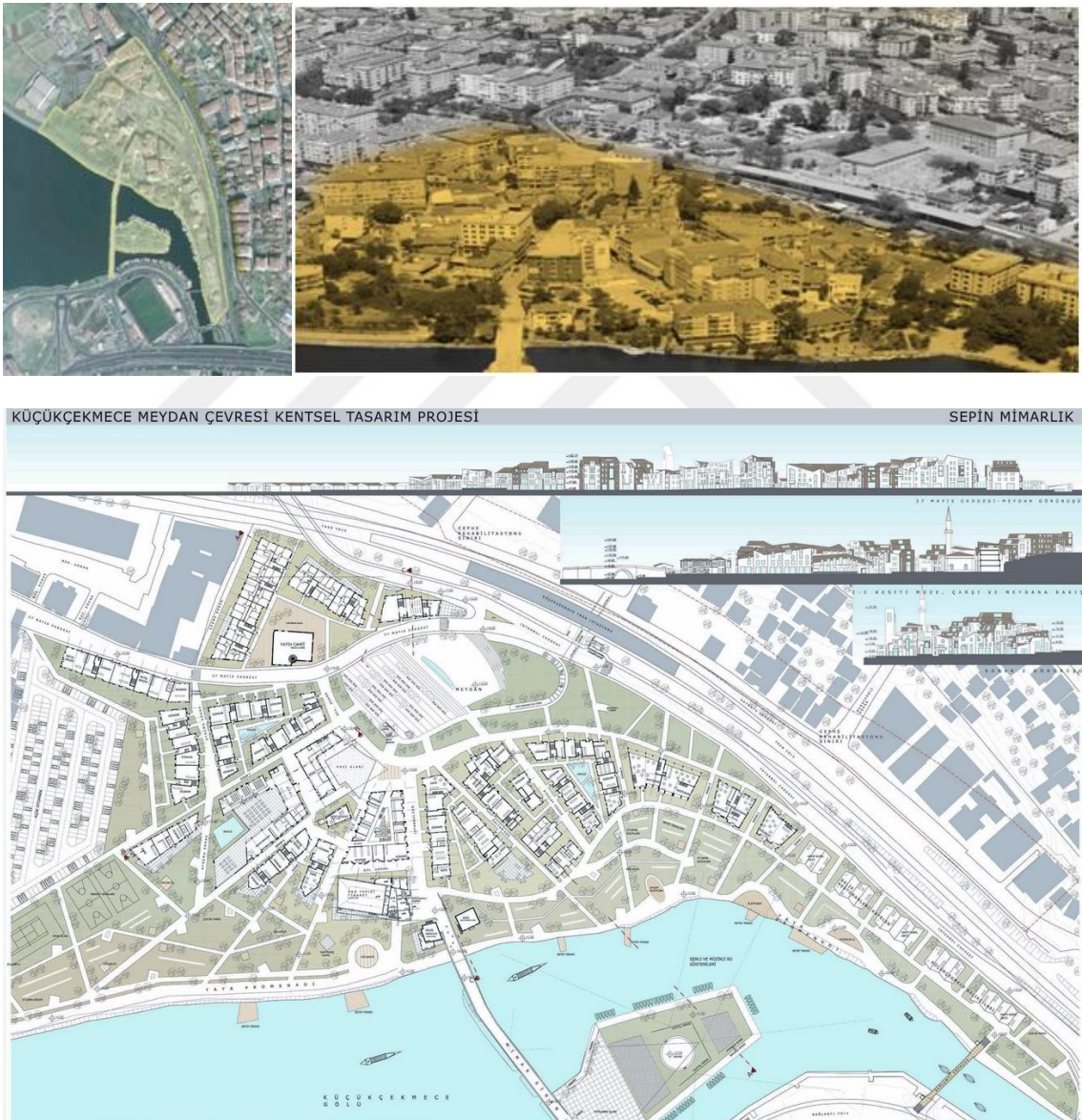
Ülkemizde katılımcı tasarım anlayışıyla yapılan uygulama örnekleri oldukça azdır ve bu anlayışın uygulanmayışının etkileri en fazla kentsel ortamlarda göze çarpmaktadır.

Bu çalışma İstanbul Küçükçekmece'de uygulanan Kent Meydanı Projesi'nin kullanıcı ile arasındaki bağını, meydan işlevini yerine getirip getirmediği ile ilgili kullanıcı düşüncelerini irdelemek amacıyla 2013'te yapılmıştır.

Şekil 4. 1 Küçükçekmece Kent Meydanı, 2012, [63]

Küçükçekmece Meydanı, Mimar Sinan Köprüsü ve Çevresi kültür, turizm, ticaret ve konut alanlarının iç içe olduğu, kentsel dönüşüm açısından gelişmesi ve değişmesiyle diğer bölgelere de rehberlik edebilecek ve buralardaki değişimi tetikleyebilecek özellikteki konumuyla dikkat çekmektedir. Kentsel tasarım alanı sınırları batıda demir yolunun paralelinde uzanan İstanbul Caddesi ile doğuda Küçükçekmece Gölü kıyısı arasında bulunuyor. Yine alan kuzeyde Çeşme Sokak ve devamında 806. Sokak ile güneyde ise İstanbul Caddesi'nin D-100 Kuzey yan yolu ile göl üzerinden birleştiği kısım ile sınırlanıyor.

Şekil 4. 2 Küçükçekmece Kentsel Dönüşüm Projesi, [64]

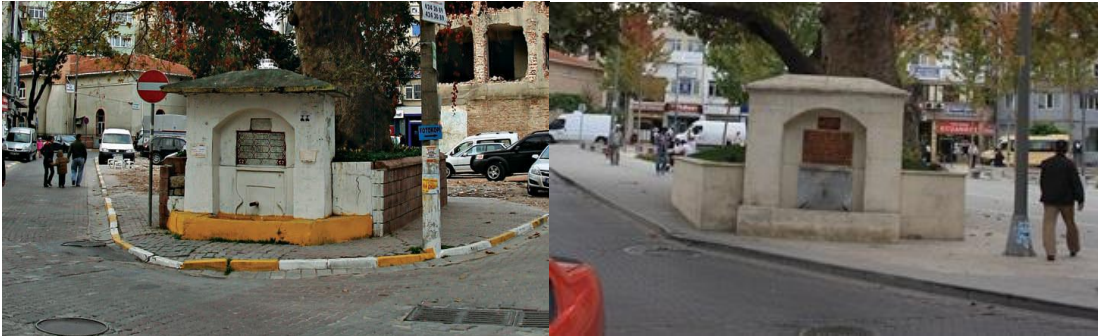

Şekil 4. 3 Küçükçekmece Kentsel Dönüşüm Projesi, [64]

Projenin meydan düzenleme kısmı uygulanmıştır ve uygulanmak istenenler şu şekilde açıklanmıştır;

“Küçükçekmece Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü tarafından hazırlanan proje kapsamında, 7800 m2 alan içerisinde yeşil alanlar, oturma ve dinlenme alanları ile tören ve aktivite alanı düzenlenerek, ayrıca 2 adet tarihi çeşmenin restorasyonları gerçekleştirilecek.

Kent meydanı projesi, tarihi dokunun özelliklerini ezmeyecek sadelik ve nitelikte hayata geçirilecek. Projeye, yayaaların daha fazla söz sahibi olduğu, tarihi çeşmelerin açığa çıkartıldığı, eski yeşil dokunun korunarak yeni peyzaj düzenlemeleriyle desteklendiği, özürülülerin erişilebilirliğinin sağlandığı ve tarihi Mimar Sinan Köprüsü ile bütünleşen bir kent meydanının halkın kullanımına sunulması amaçlanıyor.”

Şekil 4. 4 Küçükçekmece Kent Meydanı Projesi Uygulamaları, [65]

Alanda gerçekleştirilen çalışmada, özellikle katılımcı gözlem, araştırmacılar için, bir objenin/olgunun farklı görünüşleri ile ilgili yeterli veri elde etme açısından gerekli olan çoklu araştırma yöntemlerinden gözlem ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Deneklere sorulacak 5 soru belirlenmiştir ve bu sorulara verilen cevaplar haricinde deneklerin yaptıkları yorumlar da dikkate alınmıştır. Soru sorulan kişiler dışında alanı kullanan diğer kişilerin davranışları da katılımcı gözlemci olarak incelenmiştir. Küçükçekmece Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Küçükçekmece Meydanı ve Çevresi Peyzaj Düzenleme Projesi” TMMOB Şehir Plancıları Odası Raci Bademli İyi Uygulamalar Ödülü Yarışması’nda özendirme ödülüne layık görülmüştür (Şekil 4. 5).

KÜÇÜKÇEKMECE BELEDİYESİ BAŞKAN HİZMETLERİMİZ PROJELERİMİZ REHBER GÜNCEL E-BELEDİYE İLETİŞİM

GÜNCEL

- Haberler
- Haberler Arşivi
- Nöbetçi Eczaneler
- Etkinlikler Takvimi

HAYAT HAYAT DERGİSİ
Belediyenin aylık dergisi

MEYDAN PROJESİ ÖDÜL ALDI

Küçükçekmece Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Küçükçekmece Meydanı ve Çevresi Peyzaj Düzenleme Projesi” TMMOB Şehir Plancıları Odası Raci Bademli İyi Uygulamalar Ödülü Yarışması’nda özendirme ödülüne layık görüldü.

Raci Bademli İyi Uygulamalar Ödülü Yarışması, 2003 yılından bu yana iki yılda bir TMMOB Şehir Plancıları Odası tarafından kent planlama ve şehirlik konularında sorun çözmeye yönelik, başarılı plan ve projeleri değerlendirme amaçlı düzenleniyor.

JÜRİDEN OLUMLU ELEŞTİRİ ALDI

Projeleri sosyal, ekonomik ve mekânsal boyutlarıyla değerlendiren yarışmanın, bu yıl ki düzenlemesinde, Küçükçekmece Meydanı ve Çevresi Peyzaj Düzenleme Projesi özendirme ödülünü almaya hak kazandı. Proje, özellikle kentsel alanlarda ve deprem riski yüksek alanlarda açık alan risklerinin azaltılması yönüyle jürinin dikkatini çekmeyi başardı. Yıldız Üniversitesi’nde düzenlenen ödül töreninde Küçükçekmece Belediye Başkanlığı adına Plan ve Proje Müdürü Birgül KIRAN AKSOY ödülü, Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı Necati UYAR’ın elinden aldı.

TARİHİ DOKU KORUNACAK

Küçükçekmece Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü tarafından hazırlanan proje kapsamında, 7800 m2 alan içerisinde yeşil alanlar, oturma ve dinlenme alanları ile tören ve aktivite alanı düzenlenerek, ayrıca 2 adet tarihli çeşmenin restorasyonu gerçekleştirilecek.

Kent meydanı projesi, tarihi dokunun özelliklerini ezmeyecek sadelik ve nitelikte hayata geçirilecek. Projeye, yavaların daha fazla söz sahibi olduğu, tarihi çeşmelerin açığa çıkarıldığı, eski yeşil dokunun korunarak yeni peyzaj düzenlemeleriyle desteklendiği, özürlerinin erişilebilirliğinin sağlandığı ve tarihi Mimar Sinan Köprüsü ile bütünleşen bir kent meydanının halkın kullanımına sunulması amaçlanıyor.

Haziran ayında İBB tarafından yapımına başlanan meydan projesi, önümüzdeki yıl tamamlanarak halkın hizmetine sunulacak.

360° BELEDİYEÇİLİK
FOTOĞRAFLAR İÇİN TIKLAYINIZ

Şekil 4. 5 Küçükçekmece Kent Meydanı Projesi Haberi, [66]

Çalışma;

- Proje amaçlarının uygulama sonrasında yerine ulaşıp ulaşmadığını ortaya koymayı,
- Kullanıcının meydanın düzenlenmiş haliyle olan ilişkisini gözlemlemeyi amaçlamaktadır.

4.2 Çalışmanın Yöntemi

Alanda gerçekleştirilen çalışmada, özellikle katılımcı gözlem, araştırmacılar için, bir objenin/olgunun farklı görünüşleri ile ilgili yeterli veri elde etme açısından gerekli olan çoklu araştırma yöntemlerinden gözlem ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Çevre kullanıcılarının denek olarak seçildiği çalışmada 5 soru üzerinden değerlendirme yapılmıştır, ayrıca bu sorulara verilen cevaplar haricinde deneklerin yaptıkları yorumlar da dikkate alınmıştır. Soru sorulan kişiler dışında alanı kullanan diğer kişilerin davranışları da katılımcı gözlemci olarak incelenmiştir.

4.3 Deneyin Uygulanışı

Araştırma kapsamında hafta içi ve hafta sonu; sabah, öğle, akşam olmak üzere farklı zaman dilimlerinde meydan kullanıcılarıyla görüşmeler yapılmıştır. Toplam 30 kişi ile görüşülmüştür, bunların 26'sı; meydandan geçen/meydanda vakit geçiren kullanıcı, 4'ü; meydan çevresinde iş yeri bulunan esnaftır. Görüşülen kişilerin sayısında cinsiyet olarak eşitlik gözetilmemiştir.

Görüşme soruları;

- Meydanı ne için kullanıyorsunuz?
- Ne sıklıkla kullanıyorsunuz?
- Güzergahınız nedir? Nerden geçiyorsunuz?
- Meydandan geçmeyi tercih ediyor musunuz?
- Tek kelimeyle meydan?
- Yaşınız, işiniz, Küçükçekmece'de mi oturuyorsunuz? (Evetse) Kaç yıldır?

Yaş/Cins. Soru OturmaYılı Gör.Zamanı	Meydanı ne için kullanıyorsunuz?	Ne sıklıkla kullanıyorsunuz?	Güzergahınız? Nereden geçiyorsunuz?	Meydandan geçmeyi tercih Ediyor musunuz?	Tek Kelimeyle Meydan	

Şekil 4. 6 Gözlem Kartı

4.4 Veri Analizi

4.4.1 Hafta İçi Verileri

Hafta içi 12 kişi ile görüşülmüştür (Şekil 4.7).

Yaş/Cins. Soru OturmaYılı Gör.Zamanı	Meydanı ne için kullanıyorsunuz?	Ne sıklıkla kullanıyorsunuz?	Güzergahınız? Nereden geçiyorsunuz?	Meydandan geçmeyi tercih Ediyor musunuz?	Tek Kelimeyle Meydan	
35 – Kadın Evhanımı Haftaiçi - Sabah	Geçmek için, mecburen, buluşmak için.	Biriyle buluşacağım zaman, hava almak için.		Hayır	Yetersiz	Bankları beğenmiyor. Eskiye özlüyor. Genel olarak olumsuz olduğunu söylüyor. «Çekmece güzel ama meydan değil.»
27 – Kadın Evhanımı 9 sene Haftaiçi - Sabah	Oturmak, beklemek için.	Hava güzel olunca.		Evet	Güzel	«Eskisinden daha iyi, gerekliydi, ihtiyaç vardı böyle bir yere.»
59 – Erkek Serbest Meslek 40 sene Haftaiçi - Sabah	Geçmek için.	Pek değil.		Hayır	Güzel	«Eskiye göre çok güzel.»

3 kişi acelesi olduğu için reddetti.

Yaş/Cins. Soru OturmaYılı Gör.Zamanı	Meydanı ne için kullanıyorsunuz?	Ne sıklıkla kullanıyorsunuz?	Güzergahınız? Nereden geçiyorsunuz?	Meydandan geçmeyi tercih Ediyor musunuz?	Tek Kelimeyle Meydan	
15 – Erkek Öğrenci 15 sene Haftaiçi - Öğlen	Geçmek için.	Her gün, okul çıkışı.		Evet	Gereksiz	«Eskisinden daha iyi ama boş.»
11 – Erkek Öğrenci 11 sene Haftaiçi - Öğlen	Geçmek, hava almak için.	Hava güzel olunca, okul çıkışı.		Evet	Boş	«Eskisi iyi değildi, bu da değil.»
46 – Kadın Evhanımı 24 sene Haftaiçi - Öğlen	Geçmek için, mecburen.	Yolüstü olduğu için geçmem gerektiği zaman..		Hayır	Basit	«Eskiye göre güzel, yine de kötü.»
33 – Kadın Evhanımı 10 sene Haftaiçi - Öğlen	Çocukları gezdirmek, hava almak için.	Hava güzel olunca.		Evet	Güzel	Çocuk oyun alanı istiyor. Çocuklar için daha fonksiyonlu olmalı, diyor.
16 – Kadın Öğrenci 16 sene Haftaiçi - Öğlen	Geçmek için, mecburen.	Okula gidip gelirken.		Hayır	Gereksiz	Meydanın iç taraflarını kullanmıyor, sadece geçmek zorunda olduğu kısımdan geçip gidiyor.

2 kişi acelesi olduğu için reddetti.

Yaş/Cins. Soru OturmaYılı Gör.Zamanı	Meydanı ne için kullanıyorsunuz?	Ne sıklıkla kullanıyorsunuz?	Güzergahınız? Nereden geçiyorsunuz?	Meydandan geçmeyi tercih Ediyor musunuz?	Tek Kelimeyle Meydan	
38 – Erkek Serbest Meslek 26 sene Haftaiçi - Akşam	Geçmek, hava almak için.	Her gün.		Evet	Estetik	«Eskisinden iyi.»
55 – Erkek Emekli 30 sene Haftaiçi - Akşam	Geçmek, oturmak için.	Her gün.		Hayır	Temiz	«Temiz, rahat, eskisinden daha havadar.»
38 – Kadın Ev-i-Ş. Yardımcı 22 sene Haftaiçi - Akşam	Geçmek için.	İşim oldukça.		Evet	Daha güzel	«Eskisinden iyi.»
21 – Kadın Öğrenci 10 sene Haftaiçi - Akşam	Geçmek için, mecburen.	Haftada 2 defa.		Hayır	Boş	«Sakin olmayan bir yer, büyük ama eskisine göre iyi yine de.»

2 kişi acelesi olduğu için reddetti.

Şekil 4. 7 Hafta içi Alınan Cevaplar

4.4.2 Hafta Sonu Verileri

Hafta sonu 14 kişi ile görüşülmüştür (Şekil 4.8).

Yaş/Cins. Soru OturmaYılı Gör.Zamanı	Meydanı ne için kullanıyorsunuz?	Ne sıklıkla kullanıyorsunuz?	Güzergahınız? Nereden geçiyorsunuz?	Meydandan geçmeyi tercih Ediyor musunuz?	Tek Kelimeyle Meydan	
15 – Kadın Öğrenci 10 sene Haftasonu Öğlen	Paten kaymak, geçmek için.	Cumartesileri.		Hayır	Büyük, boş	«Eskisi daha iyiydi, daha çok ağaç vardı.»
52 – Kadın Evhanımı 20 sene Haftasonu Öğlen	Dinlenmek için.	Haftada 1 kere.		Hayır	Güzel	Pazardan gelirken dinlenmek için oturuyorum. «Eskisinde daha çok erkekler vardı, biz oturamıyorduk.»
18 – Erkek Öğrenci 4 ay Haftasonu Öğlen	Geçmek için.	Günde 2 kere.		Hayır	Güzel, boş	
53 – Kadın Organizasyon şir. 53 sene Haftasonu Öğlen	Geçmek için, mecburen.	Her gün.		Hayır	İğrenç	«Bana hiç hitap etmiyor, rezalet, eskiden de güzel değildi ama şimdi de değil.»
50 – Erkek Emekli 20 sene Haftasonu Öğlen	Dinlenmek, geçmek için.	Günde 1-2 kez		Hayır	Yetersiz	«Daha iyi olabilirdi, eskisinden iyi ama havuz mesela hiç iyi değil, şık değil.»
23 – Kadın Tekstil İlk defa gelmiş Haftasonu Sabah	Buluşmak için.	İlk defa gelmiş.		Bilmiyorum.	Güzel	«Bence güzel bir meydan. İlk defa geldim ve beğendim.»
18 – Erkek Öğrenci 10 sene Haftasonu Sabah	Kaykay yapmak için.	Hafta içi okuldan sonra, haftasonu öğlen vakti geliyor genelde.		Farketmiyor.	Gerekliydi.	«Böyle boş bir alan gerekliydi, bu yüzden memnunuz.»
50 – Kadın Evhanımı Çekmece dışın. Haftasonu Sabah	Gezmek için.	Mimar Sinan Köprüsü'ne giderken, hava güzel olunca.		Evet	Çok güzel	«Ağaçların olması, böyle bir boşluk olması çok iyi oldu. Böyle ağaç, çiçek görmek çok güzel.»
22 – Kadın Tekstil Çekmece dışın. Haftasonu Sabah	Geçmek için.	Senede 1-2 kere.		Hayır	Normal	«Eskisinden daha iyi.»
16 – Erkek Tekstil- Öğrenci Çekmece dışın. Haftasonu Sabah	Buluşmak, geçmek için.	Her hafta.		Evet	Sıkıcı	
32 – Erkek Serbest meslek Çekmece dışın. Haftasonu Akşam	Geçmek için.	Her gün.		Kesinlikle hayır.	Boş	«Meydandan çok her şeye benziyor. Oturma açısından kötü.»
14 – Erkek Öğrenci 14 sene Haftasonu Akşam	Geçmek için.	Haftada 3-4 kere.		Evet	Çok büyük	«Bence güzel.»
17 – Kadın Öğrenci 17 sene Haftasonu Akşam	Geçmek için, mecburen.	Her gün		Hayır, geçmem.	Gereksiz	«Eskisi de güzel değildi. Trafik problemi vardı, hala var. Boşluk çok fazla meydanda.» Memnun değil.
51 – Erkek Servis Şoförü 40 sene Haftasonu Akşam	Geçmek için, mecburen. Kullanmıyor normalde.	Günde 1-2 kez		Hayır, mecbur olmasam geçmem.	İşlevsiz	«Bu meydan, Çekmece'ye vurulan bir darbe, hata. Eskiden de sıkıntı vardı ama canlıydı. Şimdi insanlar mecburiyetten geçiyor burdan. Trafiği de iyice çıkmaza soktu.» Hiç memnun değil. Oldukça şikayetçi.

2 kişi acelesi olduğu için reddetti.

Şekil 4. 8 Hafta sonu Alınan Cevaplar

4.4.3 Esnaf Görüşmeleri Sonucu Elde Edilen Veriler

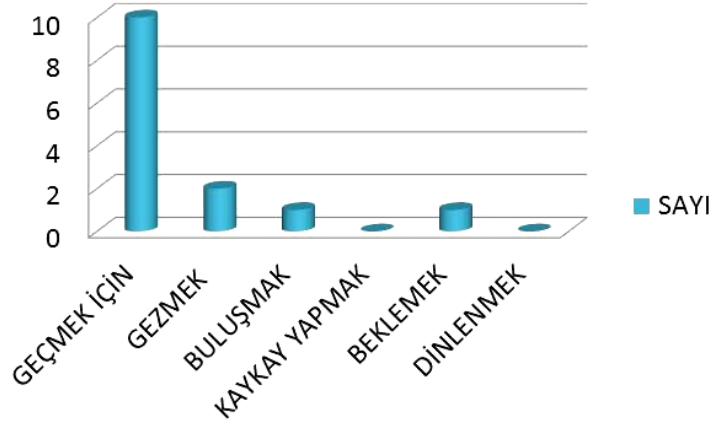
İş yeri meydan etrafında yer alan; uzun yıllardır aynı yerde olan, iş yeri şimdiki meydanın yapılması için yıkılan ve çevrede yeni iş yeri açan, eski meydan yıkıldıktan sonra buraya gelen ve meydanın yapım sürecine tanık olan toplam 4 esnafla görüşülmüştür (Şekil 4.9).

<p>Eski Esnaf</p>		<p>Yenilemeden Önce Yeri Meydanda Olan, Şimdi Meydan Etrafında Bulunan Esnaf</p>	
<p>Olumsuz Arabaların park yerleri açısından yetersiz, Trafik çok sıkışık, gün boyu trafik var, eskiden sadece akşam olurdu. Yıkımdan önce 120 esnaf vardı, gittikleri için kötü oldu, burası canlıydı eskiden. Ekonomik açıdan olumsuz etkiledi.</p>	<p>Rezalet. Müşteri sayısı düştü. Trafik daha kötü bir hal aldı. Aynı mezarlık gibi. Memnun değilim.</p>		
<p>Eski Esnaf</p>		<p>3 Yıllık Esnaf</p>	
<p>Olumsuz Buraya meydan denmez. Eskiden daha iyiydi. Ekonomik açıdan olumsuz etkiledi.</p>	<p>Biz buraya taşındığımızda yeni yıkılmıştı meydan, otopark olarak kullanılıyordu. O zaman bile daha iyiydi. Bu meydanın amacı burayı ıssızlaştırmak. Bizi iş yapamaz hale getirerek buradan çıkartmak ve kentsel dönüşümü hızlandırmak istiyorlar. Burasının inşa süresini boş yere uzattılar, 3- 4 ayda yapılabilirdi. Kızılay kapandı. Bankalar kapandı. Belediye burayı itibarsızlaştırıyor. Her şey rant için.</p>		

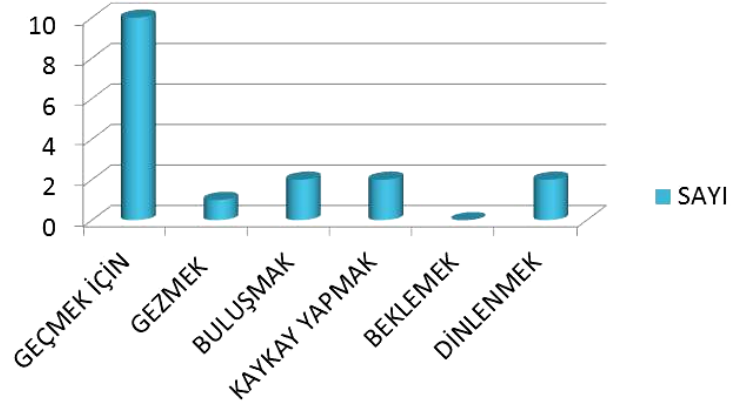
Şekil 4. 9 Esnafın Yorumları

4.4.4 Analizler

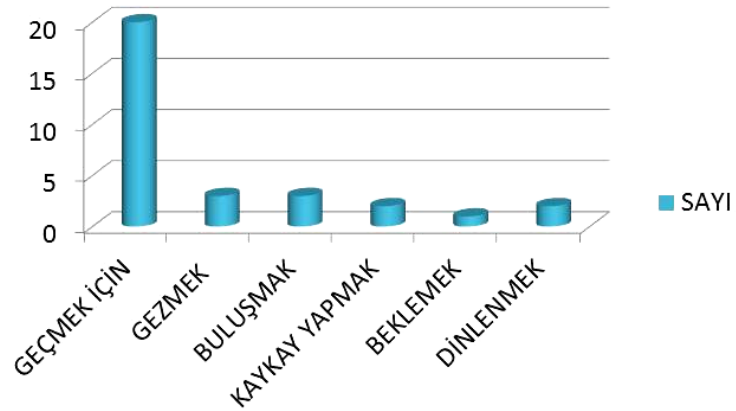
MEYDANI NE İÇİN KULLANIYORSUNUZ? (HAFTA İÇİ)

MEYDANI NE İÇİN KULLANIYORSUNUZ? (HAFTA SONU)

MEYDANI NE İÇİN KULLANIYORSUNUZ? (GENEL)

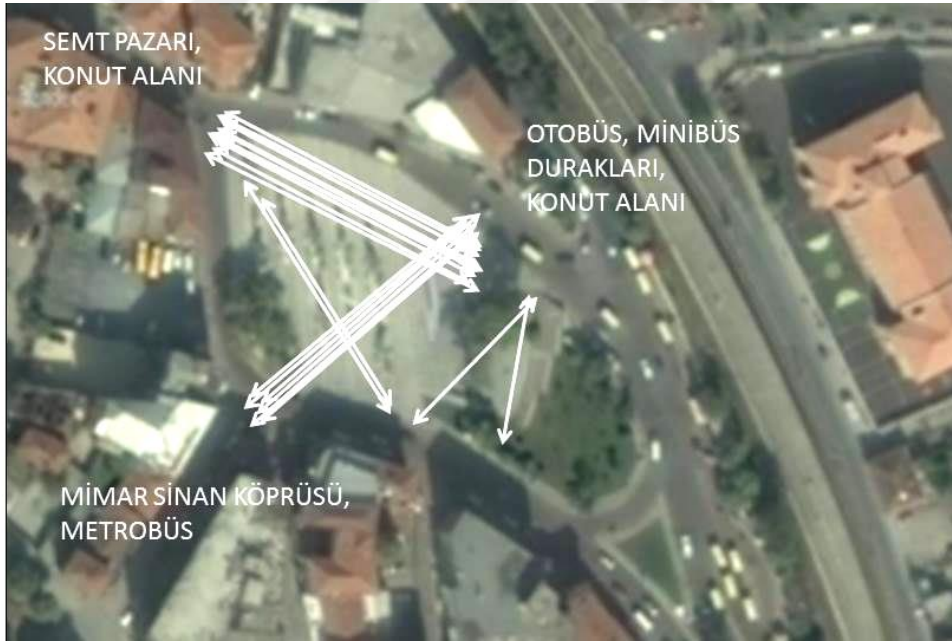

Şekil 4. 10 “Meydanı Ne için Kullanıyorsunuz?” Sorusuna Verilen Cevaplar

- ❖ “Meydanı ne için kullanıyorsunuz?” sorusuna;
 - 20 kişi (10 hafta içi, 10 hafta sonu) geçmek için,
 - 3 kişi (2 hafta içi, 1 hafta sonu) gezmek için,
 - 3 kişi (1 hafta içi, 2 hafta sonu) buluşmak için,
 - 2 kişi (haftasonu) kaykay yapmak için,
 - 1 kişi (hafta içi) beklemek için

cevabını vermiştir (Şekil 4.10).

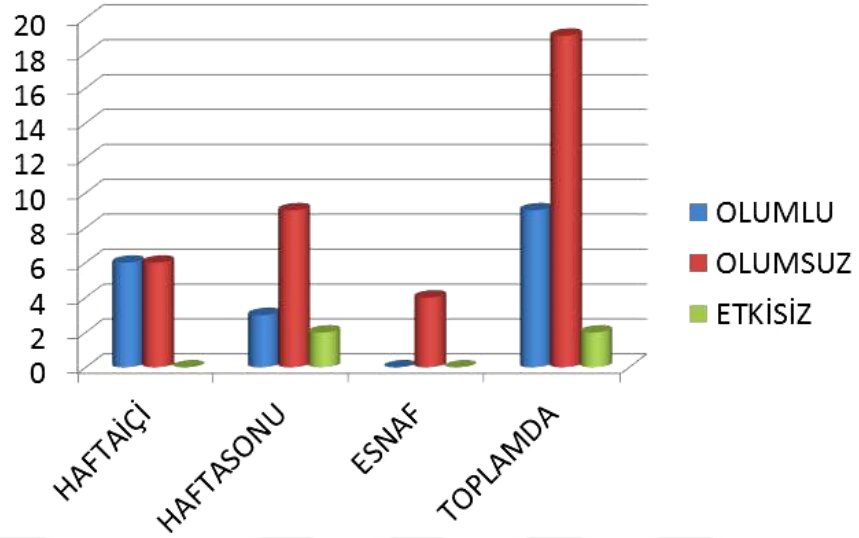
- ❖ “Ne sıklıkla kullanıyorsunuz?” sorusu çok çeşitli cevaplar almış fakat “ her gün” cevabı diğerlerinden daha fazla görülmüştür.
- ❖ Daha çok meydanın kuzey tarafında doğu - batı yönü kullanılıyor. Metrobüse ve gezmek için Mimar Sinan Köprüsü ile sahile gidenler de fazla (Şekil 4.11).

Şekil 4. 11 Güzergah Sorusuna Verilen Cevaplar

- ❖ “Meydandan geçmeyi tercih ediyor musunuz?” sorusuna hafta içi ve hafta sonu eşit (6/6) cevap alınırken, hafta sonu olumsuz cevapların (3/9) fazla olduğu, 2 kişi için de fark etmediği görülmüştür. Esnaf tamamen olumsuz cevap verirken hafta içi ve hafta sonu toplamda çoğunluk olumsuz cevap vermiştir (Şekil 4. 12).

MEYDANDAN GEÇMEYİ TERCİH EDİYOR MUSUNUZ?

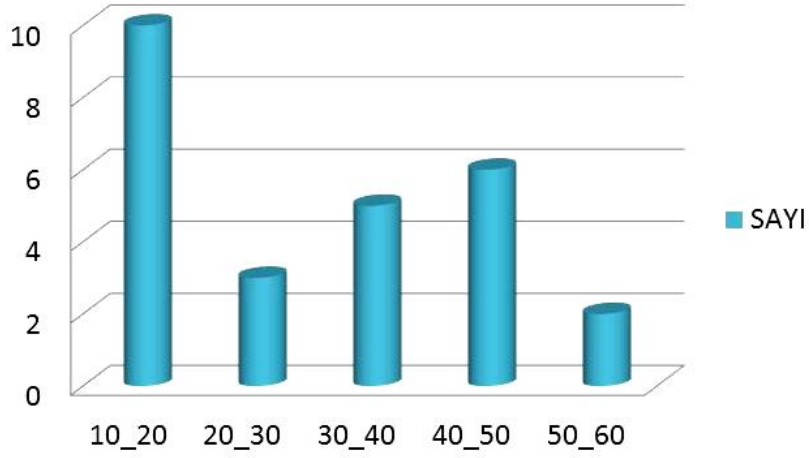
Şekil 4. 12 “Meydandan Geçmeyi Tercih Ediyor musunuz?” Sorusuna Verilen Cevaplar

- ❖ “Tek kelimeyle meydanı tanımlar mısınız?” sorusuna verilen cevaplardan en fazla tekrar edilenleri; “güzel”, “boş” ve “gereksiz”dir. Tek kelime yerine birden fazla kelimeyle ifade etmeyi tercih eden kullanıcılar olmuştur (Şekil 4.13).

Şekil 4. 13 “Tek Kelimeyle Meydan?” Sorusuna Verilen Cevaplar

GÖRÜŞÜLEN KİŞİLERİN YAŞ ARALIĞI

Şekil 4. 14 Kullanıcıların Yaş Aralığı

- ❖ Görüşme yapılan kullanıcıların 10-20 yaşlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu grubu takip eden çoğunluk ise 40-50 yaş aralığıdır (Şekil 4.14).
- ❖ Alanda katılımcı gözlemci olarak gerçekleştirilen gözlemlerde;
 - meydana su ögesinin özellikle çocukların ilgisini çektiği, insanların burada fotoğraf çektirmek istediği (Şekil 4.15),

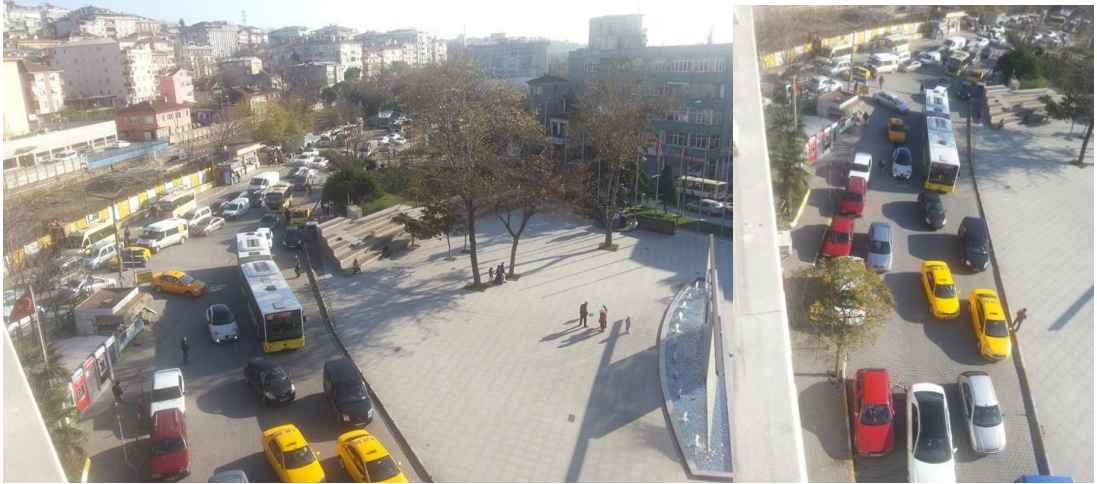
Şekil 4. 15 Meydandaki Su Ögesi, 2013, [67]

- metrobüs yönüne giden kullanıcıların aceleleri olduğu ve görüşmeyi reddettiği,
- oturma düzeni sebebiyle insanların tek tek ya da en fazla 2 kişi oturabildiği (Şekil 4. 16),

Şekil 4. 16 Meydandaki Oturma Düzeni, 2013, [67]

- Meydan çevresinde trafiğin günün her saatinde oldukça yoğun olduğu (Şekil 4.17),

Şekil 4. 17 Meydan Çevresindeki Trafik, 2013, [67]

görülmüştür.

4.5 Değerlendirme ve Sonuç

Bu çalışmada, alanla ilgili farklı durumları ortaya koyabilmek, veri çeşitliliği sağlamak ve bu bağlamda yorumları daha da derinleştirmek için uygulanan çoklu araştırma yöntemlerinden görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmıştır.

Alan çalışması, Küçükçekmece Meydanı'nın kentsel dönüşüm kapsamında yenilenmesinin, meydan kullanıcıları tarafından nasıl değerlendirildiğini öğrenmek, projenin amacına ulaşip ulaşmadığını gözlemlemek amacıyla yapılmıştır.

Bunun için hafta içi ve hafta sonu, sabah öğle ve akşam olmak üzere günün 3 farklı zaman diliminde gözlemler ve meydan kullanıcılarıyla görüşmeler yapılmıştır.

Belirlenen sorulara ("Meydanı ne için kullanıyorsunuz?", "Ne sıklıkla kullanıyorsunuz?", "Güzergahınız nedir?", "Meydandan geçmeyi tercih ediyor musunuz?" , "Tek kelimeyle meydan?", "Yaşınız, işiniz, Küçükçekmece'de mi oturuyorsunuz? (Evetse) Kaç yıldır?") verilen cevaplar sonucunda, genelin meydanı yolunun üstü olduğu için (mecburen) kullandığı ortaya çıkmıştır. Meydanda bulunma sıklığıysa genelin her gün ve hava güzel olunca buraya geldiği, buradan geçtiği görülmüştür.

En çok kullanılan güzergahın meydanın kuzey tarafında doğu - batı yönünde olduğu, ikinci kullanılanın ise metrobüse, sahile ulaşmak için kullanılan güzergah olduğu belirlenmiştir, sonuçta görülen, meydan tasarımının güzergahlarla olan çatışması dikkat çekicidir.

Metrobüs yönüne giden kullanıcılar, aceleleri olduğu dolayısıyla görüşmeyi reddetmişlerdir.

Kullanıcılara işleri olmasa meydana gelmeyi, meydandan geçmeyi tercih edip etmeyecekleri sorulduğunda ise çoğunluğun olumsuz cevap verdiği görülmüştür.

Tek kelimeyle meydanın tanımlanması istendiğinde meydana hakkında olumlu kaniya sahip olan kullanıcılar "güzel" cevabını verirken, olumsuz düşüncelere sahip olanların yanıtları daha çeşitlidir (gereksiz, yetersiz, boş, rezalet...). Meydanın boş alanlardan oluştuğu düşüncesi hakimdir, büyüklüğü de kullanıcıların dikkatini çekmiştir.

Kullanıcıların meydan hakkında söylemek istedikleri kısmında, meydan ile ilgili yorumların genelde bir cümlede özetlendiği görülmektedir. Çoğunlukla meydan, eski

haliyle kıyaslanarak değerlendirilmiştir. Bu durum kullanıcıların meydan kavramının tecrübelerine göre şekillendiğini göstermektedir. Bir meydan nasıl olmalı sorusunun cevabına eski halinin kötü özelliklerinin bulunmaması gerektiği üzerinden ulaşılmaktadır. Görüşülen kişilerin yaş aralığına bakıldığında genç kesimin meydanı daha fazla kullandığı görülmektedir.

Esnafı yapılan görüşmelerde, yeni meydanın olumsuz sonuçlara neden olduğu, ekonomik açıdan işleri kötü etkilediği, trafiğin daha da kötü bir hal aldığı, projenin esnafı meydandan göndermek üzere yapıldığı ve meydan çevresinin ıssızlaştırılmaya çalışıldığı hakkında görüşlerin hakim olduğu tespit edilmiştir.

Alanda gerçekleştirilen gözlemlerde, su ögesinin ilgi topladığı, oturma alanlarının topluluklar için elverişli olmadığı, su ögesinin ve bankların yerleşiminin, yönelişlerinin, meydana sık kullanılan güzergahları kestiği, akışı engellediği, meydan çevresindeki trafiğin gün boyu yoğun olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, kullanıcıların meydanın eski halinin yenilenmesi gerektiği konusunda hemfikir olduğu fakat yeni projenin amaçlarına ulaşamadığı, genelde olumsuz olarak görüldüğü söylenebilir.

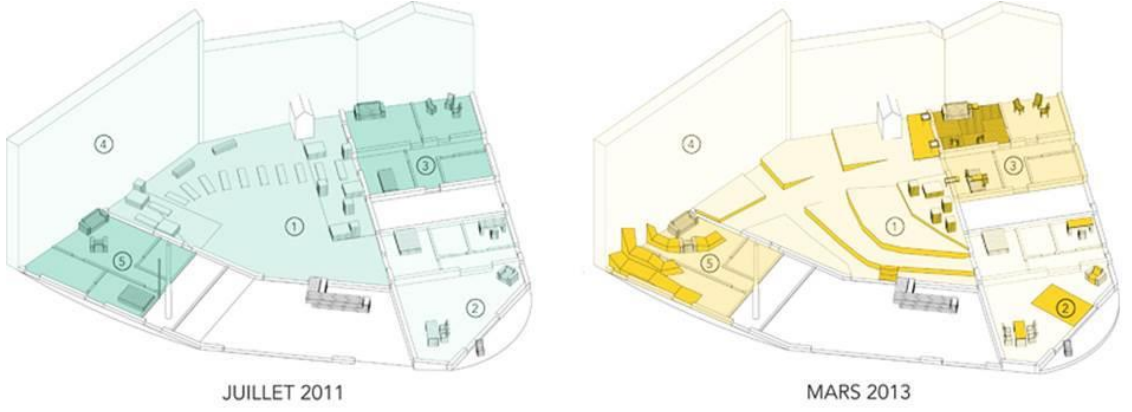
Saint-Étienne Place au Changement Projesi ile Küçükçekmece Kent Meydanı Projesi'nin Karşılaştırılması

İki proje de kentsel dönüşüm süreci içinde gerçekleşmiştir.

Saint-Étienne Place au Changement Projesi'nde kullanılmayan bir alanın değerlendirilmesi amacıyla yarışma açılmış ve bir şirket yarışmayı kazanarak alanı katılımcı tasarım esaslarına göre kullanıcı özerk mimarlık anlayışıyla düzenlemeyi planlamıştır.

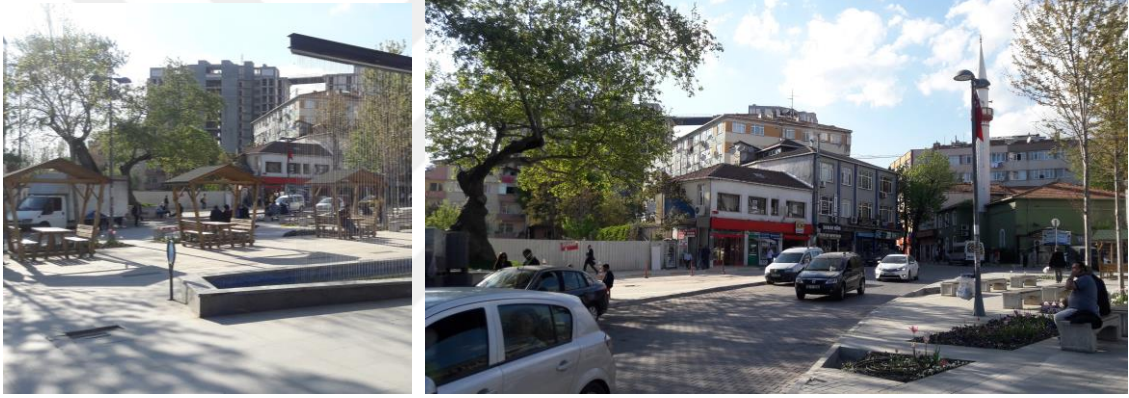
Küçükçekmece Kent Meydanı Projesi'nde ise öncesinde de meydan olarak kullanılan alan genişletilerek uzman özerk mimarlık anlayışıyla yeniden düzenlenmiştir.

Saint-Étienne Place au Changement Projesi'nde başından beri değişim temel unsur olmuş ve projenin sabit kalmayacağı, ihtiyaçlara ve isteklere göre halk tarafından yeniden düzenleneceği ilke edinilmiştir (Şekil 4.18).

Şekil 4. 18 Saint-Étienne Place au Changement Projesi, [53]

Küçükçekmece Kent Meydanı Projesi'nde de, aynı şekilde olmasa da, zamanla çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. Eski oturma birimlerinin etrafına insanların karşılıklı sohbet edebildikleri çardaklar eklenmiştir. Ayrıca meydanın batı köşesinden araçlar için yeni bir yol geçirilmiş, araç trafiği rahatlatılmak istenirken meydan alanı daraltılmıştır (Şekil 4.19).

Şekil 4. 19 Küçükçekmece Kent Meydanı Projesi, 2016, [67]

Projelerden birinde kullanıcı istek ve ihtiyaçları sürecin başından beri projeye yön vermiş ve yön vermeye devam etmektedir. Diğer projede ise başında kullanıcıların istek ve ihtiyaçlarına önem verilmesine de sonrasında eklemeler yapılarak eksikliklerin giderilmeye çalışıldığı görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma, tasarım olgusu ve katılımcı tasarım kavramının irdelenmesi ile başlamakta, katılımcı tasarım kuramının, katılımcı tasarımda kullanıcının tanımlanması, tasarımcının rolü, katılımcı tasarım yöntem ve teknikleri, katılımı değerlendirme konularında incelenmesiyle katılımcılığın önemini, değerini ortaya koymaktadır.

Katılımcı tasarım, 20.yy ile birlikte kullanıcının tasarımdaki ve proje sürecindeki yerinin tartışılmasıyla mimari çevrelerde konu edilmeye başlanmıştır.

Zamanla inşa işlerini profesyonellere bırakıp sanayileşme süreciyle birlikte, standartlaşmanın olağanlaşmasıyla konutu istediği gibi şekillendirerek ortaya çıkarma eyleminden iyice kopan kullanıcı, hayatını geçireceği mekânla yabancılaşma yaşamıştır. Bireyler en küçük noktasını kendisi yaptığı mekânı başkasından alıp ona kendini uydurarak yaşamaya başlamıştır.

Sanayileşme sonrası toplumunun bireyi bu durumu sorgulamış ve mekânla zamanının çoğunu geçirecek olan kullanıcının tasarım sonrasında ortaya çıkmasının değil, tasarım süreci içine dâhil olmasının ve kararlarda etkin olmasının doğru olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu durum sadece konut alanında bireysel olarak değil, kentsel alanda toplumsal olarak da geniş etki uyandırmıştır.

Araştırma sırasında katılımcı tasarım yaklaşımının uygulandığı projelerde, süreçlerin daha sağlıklı sonuçlara ulaştığı ve bireylerin proje sonuçlarında memnuniyetinin arttığı görülmüştür.

Çalışmada, halkın sıklıkla kullandığı, birçok geçiş noktasının keşişimi olan Kükekmece Kent Meydanı'nın düzenlenmesi incelenmiştir. Meydan, halkın görüşü alınmadan yapılmıştır ve eski haliyle karşılaştırıldığında olumlu özellikleri olmasına karşın kullanıcının ihtiyaçlarına tam anlamıyla hitap etmemektedir.

Sonuç olarak, hayatını tasarlanan yapılar da geçiren kullanıcıların birey olarak yaşadıkları konutlarda ve çevrelerinin oluşumunda söz sahibi olmaya hakları vardır. Bu hakka riayet eden tasarımcılarla birlikte kullanıcı memnuniyeti artacak ve olumlu sonuçlanan projeler ortaya çıkacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] Bielefeld, B. ve El Khouli, S., (2007), Adım Adım Tasarım Fikirleri, YEM, 2010, İstanbul.
- [2] Aksoy, E., (1987), Mimarlıkta Tasarım Bilgisi, Hatipoğlu Yayınevi, Ankara.
- [3] Aksoy, E., (1975), Mimarlıkta Tasarım, İletim ve Denetim, Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- [4] Artu, M., (1985) Modern Mimarlık Hareketinin Uygulama Yapan Mimarların Tasarımlarına Etkisi, Mimarlık Dergisi 85/5-6.
- [5] Avar, A. A., (2009) “Lefebvre’in Üçlü -Algılanan, Tasarlanan, Yaşanan Mekân-Diyalektiği”, Dosya 17, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi.
- [6] Lefebvre, H., (1974), The Production of Space, Blackwell Publishing, USA, UK, Australia.
- [7] Sanders, E. B.N. ve Stappers, P. J., (2008), Co-creation and The New Landscapes of Design.
- [8] Harvey, D., (2008), Right to The City, New Left Review 53, ss 23-40.
- [9] Lefebvre, H., (2000), “Right To The City”, Writings On Cities, (Edt;Trans.)Eleonore Kofman; Elizabeth Lebas, Blackwell, 147-159.
- [10] Hira, İ ve M.K. Şan, “Sanayi Sonrası Toplum Kuramları”, 2. Ulusal Bilgi, Ekonomi Ve Yönetim Kongresi, 7-18 Mayıs, 63-75, Kocaeli, 2003.
- [11] Wulz, F., (1985), “The Concept of Participation”, Design Coalition Team, Volume One, Proceedings of The International Design Participation Conference.
- [12] Sanoff, H., (2006), Multiple Views of Participatory Design, METU Journal of the Faculty of Architecture, 23:2, 131-143, Ankara.
- [13] Behesti, M. R., (1985), Introduction, Design Coalition Team, Volume One, Proceedings of The International Design Participation Conference.
- [14] Baba, E. C., (2009), Küreselleşme Sürecinde Yüksek Yapılaşmanın Kullanıcı – Çevre İlişkisi Bağlamında İdelenmesi, Doktora Tezi.

- [15] Habraken, N. J., (1985), "Who is Participating?", Design Coalition Team, Volume One, Proceedings of The International Design Participation Conference.
- [16] Hussain, S. , Sanders, E. B. –N. ve Steinert, M., (2012), Participatory Design with Marginalized People in Developing Countries: Challenges and Opportunities Experienced in a Field Study in Cambodia, International Journal of Design, Vol. 6(2).
- [17] Habraken, N. J., (1986), "Towards a New Professional Role", Sanoff, H. (Ed.), Participatory Design, Theory and Techniques, North Carolina, 1990.
- [18] Baba, E. C., (2010), Tasarım Sürecinde Katılımcı Yaklaşımlara Dair Bir Değerlendirme İstanbul Levent Bölgesinde Alan Çalışması, Tasarım + Kuram Dergisi, 9-10, ss 21-53.
- [19] Afrassiabi, A. H., (1985), Design Participaion in The Context of Urban Renewal, Design Coalition Team, Volume One, Proceedings of The International Design Participation Conference.
- [20] Day, C. ve Parnell, R., (2003). Consensus design: Social inclusive process. Oxford: Architectural Press.
- [21] Firidin, E., (2004), Değişen Paradigmalar Ekseninde Kent Planlamaya Yeni Yaklaşımlar, Planlama Dergisi, 2004/2, ss. 44-50, İstanbul.
- [22] Ataöv, A., (2007) Planlamada Sosyal Bilimcinin Değişen Rolü: Toplumdan Biri Olmak, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi (METU Journal of the Faculty of Architecture), 24 (1), 139-152, Ankara.
- [23] Gedikli, B., (2012), Stratejik Mekânsal Planlama: Planlamada Yeni Anlayışlar, Yöntemler ve Teknikler, Kentsel Planlama Kuramları, Genişletilmiş 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- [24] Albrechts, L., (2004) Strategic (Spatial) Planning Reexamined, Environment and Planning B: Planning and Design 2004, volume 31, ss 743- 758.
- [25] Firidin Özgür, E., (2009), Stratejik Planlamada Kentsel Projeler, Stratejik Yönetim Dergisi, Sayı 1, ss. 45-49, EYPASAD yayını, Ankara.
- [26] Lane, M. B., (2005), Public Participation in Planning: An Intellectual History, Australian Geographer, 36/3, ss 283-299.
- [27] Sanoff, H., (2000), Community Participation Methods in Design and Planning, Wiley, New York.
- [28] Randen, A. v., (1985), "Open Building" – An Overall Strategy for Participation as in action in the Netherlands, Proceedings of the International Design Participation Conference – Design Coalition Team, TU/e, Eindhoven, 22-24 Nisan 1985, V:2.
- [29] Ersoy, Z., (2010), Mimari Tasarımda "Kullanıcı Odaklı" Süreçler, Mimarlık Dergisi, Sayı 351 Ocak-Şubat 2010.

- [30] Faga, B., (2006), *Designing Public Consensus: The Civic Theater of Community Participation for Architects, Landscape Architects, Planners, and Urban Designers*, John Wiley and Sons, United States.
- [31] Belge, M. (1982), Katılımda başarı bilinçliliği, bilinçlilik ise yaşama müdahale edebilme yetisini gerekli kılar. *Mimarlık*, (175), 18-21.
- [32] Kroll, L. (2005), *Animal Town Planning and Homeopathic Architecture*, in Peter Blundell-Jones, Doina Petrescu and Jeremy Till (eds.), *Architecture and Participation* (London: Routledge), p. 186.
- [33] Arnstein, S. R., (1969), A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35, 216-224.
- [34] IAP2 (International Association For Public Participation), <http://www.iap2.org/>, 23.05.2016.
- [35] OECD, (2001), *Citizens as Partners, OECD Handbook on Information, Consultation and Public Participation in Policy-Making*.
- [36] Sanoff, H., (1990), *Participatory Design Theory & Techniques*, North Carolina State University.
- [37] Oktay, D., (1990), Tasarımda Kullanıcı Katılımı, *Mimarlık Dergisi*, 1990 5-6, ss 32-33.
- [38] Petric, J., Maver, T., Conti, G. ve Ucelli, G., (2002) *Virtual Reality in the Service of User Participation in Architecture*, International Council for Research and Innovation in Building and Construction CIB w78 conference 2002 Aarhus School of Architecture.
- [39] Rowe, G. ve Frewer J. L. (2000) *Public Participation Methods: A Framework For Evaluation, Science, Technology and Human Values*, 25:3.
- [40] Rowe, G. ve Frewer J. L. (2004), *Evaluating Public-Participation Exercises: A Research Agenda, Science, Technology and Human Values*, 29:512, United States.
- [41] Rosener, J., (1978), *Citizen Participation: Can We Measure Its Effectiveness?*, *Public Administration Review*, 38 (September/October), 457-463, United States.
- [42] Çavdar, T., (1978), İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi, *Mimarlık Dergisi*, 78/1.
- [43] Bektaş, C., (1978), "Türkiye'de Toplu Konut Sorununa Bir Yaklaşım Örneği: Edirne S.S. Cumhuriyet Mahallesi Arastırma ve Yaklaşımı", *Mimarlık Dergisi*, 78/3.
- [44] Önder, Köseoğlu, Bilen ve Der, (2010) *The effect of user participation in satisfaction: Beyciler after-earthquake houses in Düzce*, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- [45] Harvey, D., (1973), *Sosyal Adalet ve Şehir*, Metis Yayınları, 2009.
- [46] Polatoğlu, Ç., (2012), *Mimarlıkta Görsel Etki Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri*, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, İstanbul.

- [47] Sanders, E.B.-N., (2002), From User-Centered to Participatory Design Approaches, In Design and the Social Sciences. J.Frascara (Ed.), Taylor & Francis Books Limited, 2002.
- [48] Şengül, T., (2002), Planlama Paradigmalarının Dönüşümü Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme, Planlama Dergisi, 2002/2-3, ss. 8-30, İstanbul.
- [49] Tekeli, İ., (2009), Akılcı Planlamadan Bir Demokrasi Projesi Olarak Planlamaya, İlhan Tekeli Toplu Eserler – 7, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- [50] newcastle.blogspot.com, 23.05.2016.
- [51] Die Grün Berlin Gruppe web sitesi, <http://gruen-berlin.de/gleisdreieck>, 25.05.2016.
- [52] Bauwelt web sitesi, <http://www.bauwelt.de/themen/bilder/Die-Raender-des-Gleisdreiecks-2119693.html>, 25.05.2016.
- [53] Collectif Etc web sitesi, <http://www.collectifetc.com/realisation/place-au-changement-chantier-ouvert/>, 25.05.2016.
- [54] <https://tr.pinterest.com/pin/501940320942073700/>, 25.05.2016.
- [55] John Habraken web sitesi, <http://www.habraken.com/html/molenvliet.htm>, 25.05.2016.
- [56] <http://www.afewthoughts.co.uk/flexiblehousing>, 25.05.2016.
- [57] Sans plus Attendre web sitesi, <https://sansplusattendre.org/breves-dailleurs/>, 25.05.2016.
- [58] The Building and Social Housing Foundation web sitesi, www.bshf.org/world-habitat-awards/winners-and-finalists/zukunftswerkstadt-leinefelde/, 25.05.2016.
- [59] Redfundamentos web sitesi, <http://www.redfundamentos.com/blog/es/obras/detalle-143/>, 25.05.2016.
- [60] Interventions web sitesi, <https://interventionsjournal.net/2011/09/07/exhibition-by-analogy-vocabularies-of-institutional-obfuscation-in-midtown-and-manhattanville/>, 25.05.2016.
- [61] The Incremental House web sitesi, <http://incrementalhouse.blogspot.com.tr/2008/10/chile-quinta-monroy.html>, 25.05.2016.
- [62] Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı (IBC) web sitesi, <https://ibc.org.tr/sayfa.php?d=proje&icerik=26&sayfa=detay&baslik=BEYCILER-EVLERI-SOSYAL-KONUT-PROJESI>, 25.05.2016.
- [63] Arkiv web sitesi, <http://www.arkiv.com.tr/proje/kucukcekmece-kent-meydani-projesi/3712>, 25.05.2016.
- [64] Arkitera web sitesi, <http://www.arkitera.com/proje/1302/kucukcekmece-meydani-cevresi-kentsel-tasarim-projesi>, 25.05.2016.

- [65] Gazete Küçükçekmece web sitesi, gazetekucukcekmece.com, 25.05.2016.
- [66] Küçükçekmece Belediyesi web sitesi, <http://www.kucukcekmece.bel.tr/>, 25.05.2016.
- [67] Bulut, H.B., Fotoğraflar.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Halise Betül BULUT
Doğum Tarihi ve Yeri : 11.12.1990 - İstanbul
Yabancı Dili : İngilizce, Almanca
E-posta : bulutbtl@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Mimarlık	Yıldız Teknik Üniversitesi	2016
Lisans	Mimarlık	Yıldız Teknik Üniversitesi	2013
Lise	Sayısal	Küçükçekmece Anadolu Lisesi	2009

YAYINLARI

Bildiri

1. Mimarlık Eğitiminde Katılımcı Tasarım Yaklaşımı ve Kullanıcı Memnuniyeti üzerine Bir Alan Çalışması / Participatory Design Approach in Architectural Education, A Field Survey about User Satisfaction, 5th Cyprus International Conference on Educational Research, 2016

